Incursiune într-un nou mod de viaţă

OSHO

Intuiţia

Cunoaşterea de dincolo de logică

Pro Editură şi Tipografie

Cuvânt înainte

Intuiția nu poate fi explicată științific pentru că însuși fenomenul este neștiințific și irațional. Însuși fenomenul intuiției este irațional. În vorbire, pare în ordine să întrebi „Poate fi intuiția explicată?". Dar asta înseamnă „Poate fi redusă intuiția la intelect?". Iar intuiția este ceva dincolo de intelect, ceva ce nu aparține intelectului, ceva ce vine dintr-un loc total necunoscut intelectului. Așa că intelectul o poate *simți*, dar nu o poate explica.

Saltul intuiției poate fi simțit pentru că există o diferențiere. Intuiția poate fi simțită de intelect – poți să bagi de seamă că s-a întâmplat ceva – dar nu poate fi explicată, pentru că explicarea are nevoie de cauzalitate. Explicarea înseamnă să răspunzi la întrebările de unde vine, de ce vine, care e cauza. Iar intuiția vine din altă parte, nu din intelect, așa că există o cauză intelectuală. Nu există nici un motiv, nici o legătură, nici o continuitate în cadrul intelectului.

Intuiția este un cu totul alt gen de întâmplare, care n-are nici o legătură cu intelectul, deși poate penetra intelectul. Trebuie înțeles că o realitate superioară poate penetra o realitate inferioară, dar nu și invers. Așa că intuiția poate penetra intelectul pentru că ea e superioară, pe când intelectul nu poate penetra intuiția întrucât este inferior.

Este exact cum mintea poate pătrunde corpul, dar corpul nu poate pătrunde mintea. Ființa poate penetra mintea, dar mintea nu poate penetra ființa. De asta, dacă vrei să intri în esență, trebuie să te separi atât de corp cât și de minte. Ele nu pot pătrunde un fenomen superior.

Când intri într-o realitate superioară, trebuie să te desparți de lumea inferioară a întâmplărilor. Superiorul nu poate fi explicat în cadrul inferiorului, pentru că însăși termenii explicării nu există acolo; ei sunt lipsiți de înțeles. Dar intelectul poate simți golul; el poate ajunge să simtă că „s-a întâmplat ceva care mă depășește". Și chiar dacă numai atât poate face, face destul.

Însă intelectul poate să și respingă ce s-a întâmplat. Asta se înțelege prin a avea credință și a nu avea credință. Dacă tu consideri că ceea ce nu poate

fi explicat de intelect nu există, atunci ești „necredincios". Atunci continui să rămâi în această existență inferioară a intelectului, priponit în ea. Atunci respingi misterul, atunci nu-i permiți intuiției să-ți vorbească.

Ăsta este un raționalist. Raționalistul nici măcar nu vrea să vadă că a venit ceva din lumea de dincolo. El nu vrea să admită superiorul, îl neagă, spune: „Nu se poate. Trebuie că de vină e imaginația mea; trebuie că visez. Atâta timp cât nu-l pot dovedi rațional, nu-l accept". O minte rațională devine închisă, închisă în granițele rațiunii, și intuiția nu poate pătrunde.

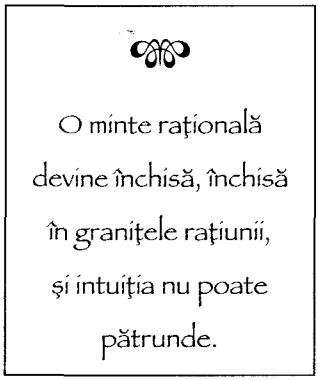

Dar poți folosi intelectul fără a fi închis. Atunci folosești rațiunea ca pe un instrument, și rămâi deschis. Ești receptiv la superior; dacă vine ceva, ești receptiv. Atunci te poți ajuta de intelect. El bagă de seamă că „s-a întâmplat ceva care mă depășește". Te poate ajuta să înțelegi această diferențiere.

În afară de asta, intelectul poate fi folosit pentru exprimare – nu pentru explicare, ci pentru exprimare. Un Buddha nu „explică" nimic. El este expresiv, dar non-explicativ. Toate Upanishalele sunt expresive fără a da vreo explicație. Ele spun: „Asta e așa, asta e astfel; asta s-a întâmplat. Dacă vrei, intră. Nu sta afară; nici o explicație nu e posibilă din interior în afară. Așa că intră, inițiază-te".

Chiar dacă intri, lucrurile nu-ți vor fi explicate; vei ajunge să le cunoști și să le simți. Intelectul poate încerca să înțeleagă, dar va da greș. Superiorul nu poate fi redus la inferior.

Intuiția călătorește fără vreun vehicul – de asta este un salt, o săritură. Este un salt de la un punct la alt punct, fără nici o legătură între ele. Dacă eu vin la tine pas cu pas, ăsta nu e un salt. Numai dacă vin la tine fără să fac vreun pas e un salt. Iar saltul *adevărat* este și mai profund. Asta înseamnă că ceva există în punctul A, iar apoi există în punctul B, fără existență între cele două. Ăsta e saltul adevărat.

Intuiția e un salt – nu e ceva care vine la tine în pași. E ceva care ți se întâmplă, nu care vine la tine – ceva care ți se întâmplă fără să aibă undeva o cauzalitate, o sursă. Întâmplarea asta subită înseamnă intuiție. Dacă n-ar fi subită, dacă n-ar fi total suptă de ceea ce se petrecea înainte,

atunci raţiunea ar descoperi calea. Ar lua timp, dar ar fi posibil. Raţiunea ar fi capabilă s-o cunoască şi s-o înţeleagă şi s-o controleze. Şi atunci s-ar putea pune la punct un instrument, exact cum e radioul sau televizorul, care să recepţioneze intuiţia.

Dacă intuiţia ar veni prin raze sau unde, am putea fabrica un instrument pentru a le capta. Însă nici un instrument nu poate capta intuiţia, pentru că nu e un fenomen ondulatoriu. Nu e deloc un fenomen; este doar un salt de la nimic la existenţă.

Exact asta înseamnă intuiţia, de asta raţiunea o neagă. Raţiunea o neagă din cauză că e incapabilă s-o întâlnească. Raţiunea poate întâlni numai fenomenele care pot fi împărţite în cauză şi efect.

Conform raţiunii, există două domenii de existenţă, cunoscutul şi necunoscutul. Iar necunoscutul înseamnă ceea ce nu se cunoaşte încă, dar se va cunoaşte într-o bună zi. Dar misticismul spune că există trei domenii: cunoscutul, necunoscutul şi incognoscibilul. Prin incognoscibil misticii înţeleg ceea ce nu poate fi niciodată cunoscut.

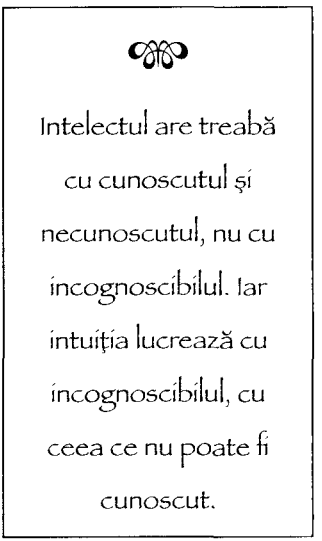
Intelectul are treabă cu cunoscutul şi necunoscutul, nu cu incognoscibilul. Iar intuiţia lucrează cu incognoscibilul, cu ceea ce nu poate fi cunoscut.

Intelectul are treabă cu cunoscutul şi necunoscutul, nu cu incognoscibilul. Iar intuiţia lucrează cu incognoscibilul, cu ceea ce nu poate fi cunoscut. Nu e doar o problemă de timp – până va fi cunoscut – calitatea lui intrinsecă este incognoscibilitatea. Nu e vorba că instrumentele tale nu sunt destul de fine, sau logica ta nu e la zi, sau matematica ta nu e suficient de avansată – nu asta e problema. Calitatea intrinsecă a incognoscibilului este incognoscibilitatea; el va exista întotdeauna ca incognoscibil. Acesta este domeniul intuiţiei.

Când ceva vine din incognoscibil în cunoscut este un salt – nu există nici o legătură, nici o trecere, nu se merge de la un punct la alt punct. Însă lucrul ăsta pare de neconceput, aşa că atunci când spun că poţi să-l simţi dar nu poţi să-l înţelegi, ştiu foarte bine că vorbesc prostii. „Prostii" înseamnă numai ceea ce nu poate fi înţeles prin simţurile noastre. Iar mintea e un simţ, cel mai subtil.

Intuiția este posibilă *pentru că incognoscibilul există*. Știința neagă existența divinității pentru că spune: „Există o singură divizare: cunoscutul și necunoscutul. Dacă există vreun Dumnezeu, îl vom descoperi prin metode de laborator. Dacă există, știința îl va descoperi".

Pe partea cealaltă, misticul spune: „Indiferent ce faci, ceva din însăși baza existenței va rămâne incognoscibil – un mister". Iar dacă misticii n-au dreptate, atunci eu cred că știința o să distrugă tot înțelesul vieții. Nu o să mai existe mister, tot sensul vieții va fi distrus, toată frumusețea vieții va fi distrusă.

Incognoscibilul este frumusețea, sensul, aspirația, țelul. Datorită incognoscibilului, viața are sens, înseamnă ceva. Când totul e cunoscut, totul e monoton. Ne săturăm, ne plictisim.

Secretul existenței bogate este incognoscibilul; el e însăși viața.

Rațiunea este efortul de a cunoaște necunoscutul, iar intuiția este producerea incognoscibilului. Incognoscibilul poate fi pătruns, dar nu poate fi explicat.

Simțirea *incognoscibilului* este posibilă, explicarea nu. Cu cât mai mult încerci să-l explici, cu atât mai inchis devii, așa că nu încerca. Lasă rațiunea să lucreze în domeniul ei, dar amintește-ți continuu că există domenii mai adânci, care nu pot fi înțelese. Există motive superioare, pe care rațiunea e incapabilă să le conceapă.

PARTEA I
HĂRŢI

Când corpul acţionează spontan,
asta se numeşte instinct.
Când sufletul acţionează spontan,
asta se numeşte intuiţie.
Ele seamănă şi totuşi
sunt departe una de cealaltă.
Instinctul e al corpului – grosierul;
iar intuiţia e a sufletului – subtilul.
Iar între cele două se află mintea, expertul,
care nu funcţionează niciodată spontan.
Mintea înseamnă cunoaştere.
Cunoaşterea nu poate fi niciodată spontană.
Instinctul este mai jos decât intelectul,
intuiţia este superioară intelectului.
Amândouă sunt dincolo de intelect, şi amândouă sunt bune.

CAPITOLUL 1

Cap, inimă şi fiinţă

Individualitatea poate fi împărţită, însă asta numai în scopul de a o înţelege; altfel, nu există divizare. Ea este o singură unitate, un tot. Acest întreg cuprinde capul, inima şi fiinţa.

Intelectul este o funcţie a capului, instinctul este o funcţie a corpului, iar intuiţia este o funcţie a inimii. Iar dincolo de acestea trei este fiinţa, a cărei singură calitate este cea de martor.

Capul nu face decât să gândească; de asta nu ajunge niciodată la vreo concluzie. Funcţia lui e verbală, lingvistică, logică, dar întrucât nu are rădăcini în realitate, mii de ani de gândire filozofică nu ne-au oferit o singură concluzie. Filozofia este cel mai mare exerciţiu al inutilităţii. Intelectul se pricepe foarte bine la a născoci întrebări şi apoi la a găsi răspunsuri, iar apoi, din aceste răspunsuri, creează alte întrebări şi alte răspunsuri. El poate crea munţi de vorbe, sisteme de teorii, dar toate astea sunt vorbărie goală.

Corpul nu se poate baza pe intelect, deoarece corpul trebuie să trăiască. De asta toate funcţiile corpului se află în mâinile instinctului – de exemplu respiraţia, bătăile inimii, digestia hranei, circulaţia sângelui; în cap au loc o mie şi una de procese în care tu n-ai nici un rol. Şi e bine că natura i-a dat corpului propria sa înţelepciune. Astfel, dacă intelectul ar trebui să aibă grijă de corp, viaţa ar fi imposibilă! Pentru că, uneori, s-ar putea să uiţi să respiri – cel puţin noaptea; cum să ţii minte să respiri în timp ce dormi?

Eşti deja frământat de atâtea gânduri, eşti deja derutat; în această, cine să mai aibă grijă de circulaţia sângelui, cine să mai aprecieze dacă la celule mai ajunge sau nu cantitatea de sânge corespunzătoare? Dacă mâncarea pe care o mănânci este descompusă în constituentele ei de bază, iar acele constituente de bază sunt trimise acolo unde e nevoie de ele? Iar toată această muncă fantastică este făcută de instinct. Nu e nevoie de tine. Poţi să fii în comă, de exemplu, dar corpul tău va continua să lucreze.

Natura a lăsat pe seama instinctului toate funcțiunile de bază ale corpului, tot ce face ca viața să aibă sens – căci doar a exista, a supraviețui nu are nici un sens. Din intuiție răsar arta, estetica, iubirea, prietenia – creativitatea de toate tipurile este intuitivă.

Dar piața nu are nevoie de intuiția ta. Piața nu are de a face cu iubirea, cu sensibilitățile tale; ea se ocupă cu lucruri foarte concrete, pământești. Pentru asta funcționează intelectul, care este partea cea mai superficială. Matematica, geografia, istoria, chimia, toate științele și întreaga tehnologie sunt rodul intelectului. Logica și geometria sunt folositoare, dar intelectul este orb. El pur și simplu continuă să creeze tot felul de lucruri, însă nu știe dacă ele sunt folositoare în scopul distrugerii sau creației. Războiul nuclear va fi un război creat de intelect.

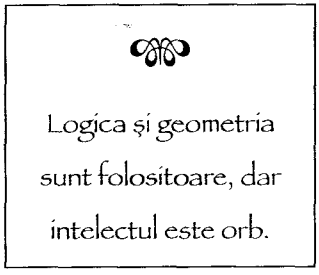

Intelectul are utilitatea sa dar, din nefericire, a devenit stăpân pe toată ființa ta. Lucrul ăsta a creat mari necazuri în lume.

Stăpânul e ascuns în spatele acestor trei componente care formează ființa ta: corp, minte, inimă. Dar tu nu mergi niciodată înspre interior; toate drumurile tale duc în afară, toate simțurile tale se îndreaptă spre exterior. Toate realizările tale sunt exterioare.

Intelectul este util în lume, și toate sistemele educaționale sunt tehnici de a evita inima și a duce energia direct la cap. Inima poate să-i creeze necazuri corpului, căci inima nu știe nimic despre logică. Inima funcționează dintr-un centru total diferit, iar acesta este intuiția. Inima cunoaște iubirea, dar iubirea nu e vreo marfă de vreun folos în lume. Ea cunoaște frumusețea, dar ce faci cu frumusețea la piață?

Oamenii de artă, a căror sensibilitate răsare din inimă – pictorii, poeții, muzicienii, dansatorii, actorii – sunt cei irațional. Ei sunt creatori de mari frumuseți, dar total neadecvați într-o societate rânduită de cap. Societatea îi consideră pe artiști aproape niște paria, puțin nebuni, un gen de oameni săriți de pe fix. Nimeni nu vrea ca odrasla lui să se facă muzician, sau pictor, sau dansator. Toți vor ca fiii sau fiicele lor să fie doctori, ingineri, economiști, oameni de știință, pentru că aceste profesii rentează. Pictura, poezia, dansul sunt periculoase, riscante, pentru cel care le practică ar putea sfârși ca cerșetor pe stradă, cântând la flaut.

Inima este negată, şi e util să ne amintim că negarea inimii este negarea femeii. Şi până când inima nu e acceptată, femeia nu poate fi acceptată. Şi până când inima nu are aceleaşi oportunităţi de dezvoltare ca ale capului, femeia nu poate cunoaşte eliberarea. Femeia este inima, iar bărbatul este capul. Distincţia este clară.

Natura a luat instinctul în propriile-i mâini. Şi ori de câte ori eşti în opoziţie cu instinctul, apar perversiunile. Toate religiile fac asta; fiecare religie se amestecă în treburile corpului, iar corpul este total nevinovat, el n-a făcut niciodată ceva rău. Dacă îţi accepţi corpul în toată naturaleţea lui, el te va ajuta fantastic. Îţi va ajuta inima, ţi-o va hrăni. Îţi va ajuta inteligenţa să devină mai ascuţită, pentru că hrana intelectului vine din corp, hrana inimii vine din corp. Iar dacă inima, capul şi corpul sunt în armonie, atunci găsirea fiinţei este cel mai uşor lucru din lume. Însă din cauză că ele sunt în conflict, toată viaţa ta continuă să fie irosită în acel conflict – conflictul dintre instinct, intelect şi intuiţie.

Persoana înţeleaptă este cea care creează armonie între cap, inimă şi corp. Această armonie duce la dezvăluirea sursei vieţii. Iar acesta este cel mai mare extaz cu putinţă.

Eu nu mă opun la nimic. Eu sunt doar împotriva lipsei de armonie şi, întrucât capul tău creează cea mai discordantă situaţie, vreau ca el să fie pus la locul lui. El e servitor, nu stăpân. Ca servitor, este de mare ajutor.

Persoana înţeleaptă este cea care creează armonie între cap, inimă şi corp.

Un lăptar din Dublin a terminat de distribuit laptele, aşa că intră într-o cârciumă să bea ceva, lăsându-şi calul şi căruţa în stradă. După o oră, iese din cârciumă şi îşi găseşte calul vopsit în verde aprins. Foarte supărat, se întoarce în cârciumă şi întreabă:

– Care dintre voi mi-a vopsit calul în verde?

Un uriaş irlandez la vreo doi metri s-a ridicat şi, aplecându-se ameninţător asupra lui, a spus:

– Eu. Ai ceva de spus?

Lăptarul a rânjit forţat şi a răspuns:

– Am vrut doar să-ţi spun că primul strat s-a uscat.

Intelectul este de folos! Există situaţii în care ai nevoie de intelect, dar numai ca servitor, nu ca stăpân.

CAPITOLUL 2

Trecutul, prezentul şi viitorul

Ai un trecut şi ai un prezent şi ai un viitor. Instinctul este ceea ce aparţine instinctului tău animalic. El e foarte vechi, foarte solid; este moştenirea a milioane de ani. Şi când spun animalic, n-o spun în sens peiorativ. Preoţii de toate religiile au asociat cuvântul *animalic* cu unele condamnări, însă eu nu fac decât să afirm o stare de fapt, fără nimic condamnabil. Trecutul nostru a fost un trecut animalic. Noi am trecut prin tot felul de animale; evoluţia noastră a fost de la peşte la om, trecând prin toate speciile de animale. Pentru a ajunge la stadiul de om, am parcurs un drum foarte, foarte lung.

Intelectul este omenesc. El e prezentul nostru. Aşa funcţionăm noi, prin intelect. Oriunde am merge în lume, toate ştiinţele, toate afacerile, toate profesiile, politica, religia, filozofia, toate se bazează pe intelect. Intelectul este uman.

Instinctul este aproape infailibil pentru că este foarte vechi, foarte copt, foarte matur. Când ochii tăi clipesc, tu faci asta? Nu, ei o fac singuri - ăsta e instinctul. Inima ta bate, inspiri şi expiri. Aceste lucruri esenţiale ale vieţii nu sunt de competenţa intelectului. Ele se află în mâinile instinctului pentru că instinctul este infailibil. El nu uită niciodată să respire, niciodată nu uită nimic.

Intelectul este foarte supus greşelii pentru că este foarte nou, o achiziţie recentă. El încă bâjbâie în întuneric, încercând să afle ce şi unde e. Şi pentru că el nu are rădăcini în experienţă, înlocuieşte experienţa cu credinţe, filozofii, ideologii. Ele devin focarul intelectului. Însă ele toate sunt supuse greşelii, pentru că sunt făcute de om, fabricate de nişte oameni deştepţi. Şi ele nu sunt aplicabile în toate situaţiile. Pot să fie bune într-o situaţie, iar în alta nu. Dar intelectul este orb, el nu ştie cum să trateze cu noul. El dă întotdeauna răspunsuri vechi la întrebări noi.

Paddy și Sean stau de vorbă la o masă vizavi de bordelul din Dublin, discutând despre virtuțile credinței catolice. Deodată, Gidean Greenberg, rabinul local, se apropie de ușă, se uită în stânga și-n dreapta, apoi urcă grăbit treptele.

– Ai văzut? Spune râzând în hohote Paddy. Mă bucur că sunt catolic.

După zece minute, de ușă se apropie preotul anglicat, se uită repede în jur, apoi țâșnește pe scări în sus.

– Alt ipocrit, râde Paddy. Slavă Domnului că sunt catolic!

După alte câteva minute, Sean îl înghiontește pe Paddy și spune:

– Hei, omule, privește! vine încoace părintele O'Murphy.

Cei doi privesc înmărmuriți cum preotul catolic dispare pe ușa bordelului. Brusc, Paddy sare în picioare, își face cruce și strigă la Sean:

– Unde ți-e respectul? Ridică-te și scoate-ți pălăria! Trebuie că în casa aia a murit cineva!

Intelectul trăiește prin prejudecăți; el nu e niciodată corect. Prin însăși natura lui nu poate fi corect, întrucât nu are experiență. Instinctul este întotdeauna corect, el îți arată exact calea firească, calea relaxată și calea pe care o urmează universul. Dar, în mod *ciudat, toate religiile condamnă instinctul și prețuiesc intelectul.*

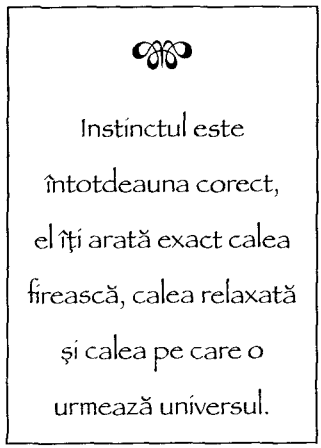

Fireşte, dacă toată lumea şi-ar urma instinctul, n-ar mai fi nevoie de religie, n-ar mai fi nevoie de Dumnezeu, n-ar mai fi nevoie de preoți. Animalele n-au nevoie de Dumnezeu și ele sunt pe deplin fericite – eu nu văd că ele duc lipsa lui Dumnezeu. Nici un animal, nici o pasăre, nici un copac nu duce lipsa lui Dumnezeu. Ele se bucură toate de viață în deplina ei frumusețe și simplitate fără teamă de iad, fără foame de rai, fără diferențe filozofice. Nu există lei catolici, nu există lei protestanți sau hinduși.

Trebuie că întreaga existență râde de om, de ce se întâmplă cu ființele omenești. Dacă păsările pot să trăiască fără religii și biserici și temple și moschee, omul de ce nu poate? Păsările n-au dus niciodată războaie religioase; nici animalele, nici copacii. Dar tu ești mahomedan iar eu sunt hindus, și noi

nu putem coexista – fie te converteşti la religia mea, fie o păţeşti – te trimit imediat pe lumea cealaltă!

Dacă instinctul ar fi preţuit, aceste religii şi-ar pierde orice raţiune de a exista. De aceea ele preţuiesc intelectul.

Iar al treilea lucru, care este viitorul, este intuiţia. Aşa că aceste trei cuvinte trebuie bine înţelese.

Instinctul este fizic – este trecutul tău, bazat pe experienţa a milioane de ani, infailibil, el nu greşeşte niciodată, şi face în tine minuni de care nici măcar nu eşti conştient. Cum se transformă mâncarea în sânge? Cum continui să respiri chiar şi atunci când dormi? Cum separă corpul oxigenul de azot? Cum continuă să primească fiecare parte a corpului tău ceea ce are nevoie? De cât oxigen e nevoie în cap pentru ca mintea să funcţioneze, cine stabileşte cantitatea şi cine o asigură? De toate acestea se ocupă instinctul.

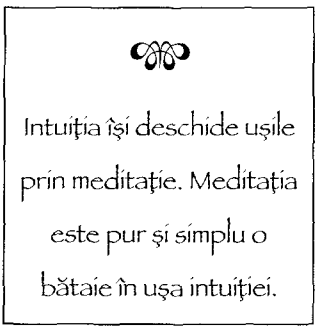

Savanţii spun că noi nici nu suntem în stare să facem ceea ce face instinctul pentru om. Şi instinctul face atâtea minuni într-un corp mic! Dacă într-o bună zi ştiinţa ar vrea să facă munca unui singur corp omenesc, ar fi nevoie de o uzină de cel puţin 2,5 km^2. O maşinărie fantastică! Şi totuşi ea nu va fi infailibilă; maşinăria se poate strica, se poate opri, curentul se poate întrerupe. Dar timp de şaptezeci de ani continuu, sau chiar o sută pentru câţiva oameni, instinctul funcţionează perfect. Curentul nu se întrerupe niciodată, nu se comite nici o greşeală; totul merge conform planului, iar planul se află în fiecare celulă din corp. În ziua în care vom putea citi codul celulelor umane vom fi în stare să prezicem totul despre un copil chiar şi înainte de a se naşte, chiar înainte de a fi în uterul mamei. Celulele părinţilor au un program care conţine vârsta, inteligenţa, sănătatea copilului, ce fel de boli va avea, talentele, geniul, întregul lui destin.

La celălalt pol al fiinţei – dincolo de minte, care este lumea intelectului se află lumea intuiţiei.

Intuiţia îşi deschide uşile prin meditaţie. Meditaţia este pur şi simplu o bătaie în uşa intuiţiei. Şi intuiţia, asemeni instinctului, este complet „de a gata". Ea nu se dezvoltă; şi ea se moşteneşte de la existenţă. Intuiţia este conştiinţa ta, fiinţa ta.

Intelectul este mintea. Instinctul este corpul. Şi exact aşa cum instinctul funcţionează perfect în folosul corpului, intuiţia funcţionează perfect în ceea ce priveşte conştiinţa. Între acestea două se află intelectul – un pod ce trebuie trecut. Însă există mulţi oameni, multe milioane de oameni care nu trec niciodată podul. Ei stau pur şi simplu pe pot crezând că au ajuns acasă.

Casa este pe ţărmul îndepărtat, dincolo de pod. Podul uneşte instinctul şi intuiţia. Dar totul depinde de tine. Dacă începi să-ţi faci o casă pe pod, ai luat-o razna. Intelectul nu este casa. El e un instrument foarte mic care trebuie folosit pentru a trece de la instinct la intuiţie. Aşa că numai cel care îşi foloseşte intelectul pentru a ajunge dincolo poate fi numit inteligent.

Intuiţia este o existenţială. Instinctul este natural. Intelectul este doar bâjbâitul în întuneric. Cu cât treci mai repede dincolo de intelect, cu atât mai bine; intelectul poate fi o barieră pentru cei care cred că dincolo de el nu e nimic; intelectul poate fi un culoar frumos pentru cei care gândesc că dincolo de el se află cu siguranţă ceva.

Ştiinţa s-a oprit la intelect – de asta nu înţelege nimic despre conştiinţă. Intelectul fără intuiţia trează este unul dintre cele mai primejdioase lucruri din lume. Şi noi trăim expuşi pericolelor intelectului pentru că intelectul i-a dat ştiinţei o putere uriaşă. Dar puterea se află în mâinile copiilor, nu în mâinile oamenilor înţelepţi.

Intuiţia îl face pe om înţelept. Fie că se numeşte iluminare, fie că se numeşte deşteptare, e tot înţelepciune; diferă doar numele. Numai în mâinile înţelepciunii intelectul poate servi ca minunat servitor.

Iar intuiţia şi instinctul funcţionează perfect împreună – una la nivel spiritual, cealaltă la nivel fizic. Toată problema omenirii este că rămâne fixată în mijloc, în minte, în intelect. De asta este atâta nefericire, atâta nelinişte, atât chin şi tot felul de tensiuni pentru care nu se întrezăreşte nici o soluţie.

Intelectul face din toate o problemă şi nu ştie nici o soluţie. Instinctul nu creează niciodată vreo problemă, şi nu are nevoie de soluţii; el funcţionează pur şi simplu natural. Intuiţia este soluţia pură, ea nu are probleme. *Intelectul* e numai probleme, el nu are soluţii. Dacă înţelegi bine deosebirea, este simplu: fără instinct eşti mort; iar fără intuiţie viaţa nu are sens – te târăşti de azi pe mâine, fără rost, vegetezi, pur şi simplu.

Intuiţia conferă sens, splendoare, bucurie, binecuvântare. Intuiţia îţi oferă secretele existenţei, îţi aduce o linişte fantastică, seninătate, lucruri care nu pot fi tulburate şi nu ţi se pot lua.

Atunci când instinctul şi intuiţia funcţionează împreună, intelectul poate fi folosit în scopuri bune. Astfel există numai mijloace, dar nu şi scopuri. Intelectul habar n-are de scopuri. Asta a dus la situaţia de azi din lume – ştiinţa continuă să producă lucruri, dar nu ştie de ce. Politicienii continuă să folosească acele lucruri, neştiind că ele sunt distructive, că ele pregătesc o sinucidere la nivel global. Lumea are nevoie de o rebeliune fantastică, care s-o ducă *dincolo de intelect în liniştea intuiţiei.*

Însuşi cuvântul *intuiţie* trebuie înţeles. Cuvântul *Tuition* se cunoaşte – tuition vine din afară, cineva te învaţă, tutorele. Intuiţia este ceva care răsare în fiinţa ta; este potenţialul tău, de asta se numeşte *in*tuiţie. Înţelepciunea nu e niciodată împrumutată, iar ceea ce este împrumutat nu e niciodată înţelepciune. Până nu ai propria înţelepciune, propria viziune, propria claritate, până nu vezi cu ochii tăi, n-ai să fii în stare să înţelegi misterul existenţei.

> În ceea ce mă priveşte,
> eu sunt absolut în
> favoarea instinctului.
> Nu-l deranja.

În ceea ce mă priveşte, eu sunt absolut în favoarea instinctului. Nu-l deranja. Fiecare religie te învaţă să-l deranjezi – ce este postul dacă nu deranjarea instinctului? Corpul tău e flămând şi cere mâncare, iar tu îl înfometezi din raţiuni spirituale. Un soi ciudat de spiritualitate îţi posedă fiinţa. Lucrul ăsta ar trebui numit pur şi simplu stupiditate, nu spiritualitate. Instinctul îţi cere apă, îi este sete; corpul are nevoie de apă. Dar religia ta... Jainismul nu lasă pe nimeni să bea apă nici măcar noaptea. În ceea ce priveşte corpul, se poate ca lui să-i fie sete, mai ales vara într-o ţară caldă ca India – iar jainismul există numai în India. În copilărie, mă simţeam foarte vinovat din cauză că trebuia să fur apă noaptea. Nu puteam să dorm fără să beau apă cel puţin o dată pe noapte în verile fierbinţi, dar simţeam că făceam ceva ce nu trebuia, că făceam un păcat. Oamenilor li se impun idei ciudate şi prosteşti.

Eu sunt în favoarea instinctului. Iar unul dintre secretele pe care vreau să ţi le dezvălui este acesta: dacă eşti total în favoarea instinctului, îţi va fi foarte uşor să găseşti calea spre intuiţie. Pentru că ambele sunt la fel, cu toate că

funcționează la niveluri diferite – una funcționează la nivel spiritual, celălalt funcționează la nivel material. Acceptându-ți viața instinctivă cu bucurie, fără vreun sentiment de vinovăție, vei putea să deschizi ușile intuiției, pentru că instinctul și intuiția nu sunt diferite, doar planurile lor sunt diferite. Și așa cum funcționează instinctul, frumos, pe tăcute, fără nici un zgomot, la fel funcționează intuiția, ba și mai frumos, mai în liniște.

Intelectul este o turbulență. Dar depinde de noi dacă facem din el o turbulență sau o piatră de pus piciorul. Când dai de-o piatră pe stradă, fie o consideri un obstacol, fie o folosești ca o piatră pe care să pui piciorul pentru a urca pe un plan mai înalt. Cei care înțeleg cu adevărat, folosesc intelectul ca pe o piatră de pus piciorul. Însă masele se află sub controlul religiilor care le învață: „Folosiți-vă intelectul ca forță represivă împotriva instinctului". Ele se implică în lupta cu instinctul și uită de tot de intuiție. Își folosesc toată energia în lupta cu propria lor forță de viață.

Un călugăr jainist trebuie să rămână gol tot timpul anului, chiar și în lunile de iarnă, chiar și în nopțile ei. Zi sau noapte, el nu se poate acoperi cu nimic, nu își poate învelì corpul cu o pătură sau cu o rogojină. Cu cât postește mai mult – treizeci, patruzeci de zile, cu atât devine un sfânt mai mare în ochii aceluiași gen de oameni condiționați. Asta înseamnă lupta împotriva corpului. Asta înseamnă lupta corpului și a materialului, asta este victoria spiritului asupra corpului. În toate religiile este aceeași situație, cu superstiții diferite. Ele întorc energia intelectului împotriva instinctului, iar asta distruge toate posibilitățile de deschidere a florii intuiției.

Intuiția este trandafirul mistic care te va conduce la extazul suprem și la viața nemuritoare. Dar oamenii par să fie în întregime în mâinile trecutului mort. Ei continuă să facă tot ce le-au spus vechile scripturi, fără să ia măcar în considerare toată știința omului.

Instinctul trebuie lăsat să curgă liber. Pentru nici un motiv nu trebuie deranjat de intelect. Iar intelectul trebuie folosit ca o deschidere pentru intuiție. El trebuie doar să facă loc intuiției să pună stăpânire pe viața ta. Atunci viața ta e o viață de lumină. Ea devine o sărbătoare continuă.

CAPITOLUL 3

Trei trepte ale unei scări

Intuiția este cea mai înaltă treaptă a scării, scara conștiinței. Această scară are trei trepte: prima și cea mai de jos este instinctul; a doua, cea din *mijloc, este intelectul; iar a treia, cea mai de sus, este intuiția.*

În toate trei este folosită particula *in*. Lucrul ăsta este semnificativ. El înseamnă că aceste calități sunt înnăscute. Ele nu se pot învăța, nu există nici un mod de a le dezvolta cu ajutor din afară.

Instinctul este lumea animalelor – totul este instinct acolo. Chiar dacă uneori vezi indicii ale altor lucruri, asta e proiecția ta. De exemplu, poți să vezi iubire la animale – mama care își îngrijește puii cu dragoste – și crezi că asta nu e doar instinct, e ceva superior, nu doar biologic. Însă nu este așa, e ceva pur biologic. Mama face asta ca un robot în mâinile naturii. Ea n-are încotro – trebuie s-o facă.

La multe animale, tatăl nu are dragoste de tată instinctivă. Dimpotrivă, mulți își ucid puii și îi mănâncă. La crocodili, de exemplu, viața puilor este *într-un pericol imens. Mama își protejează puii și luptă pentru viața lor, dar tatăl vrea doar o masă bună!* Tatăl n-are instinct patern; de fapt tatăl este o instituție umană. Mama crocodil trebuie să-și țină puii în gură pentru a-i apăra de tată. Ea are o gură mare – toate femeile au gură mare – ea reușește să țină în gură aproape o duzină de pui. În gura mamei, chiar lângă dinții ei periculoși, puii sunt în perfectă siguranță. Lucrul mai greu pentru pui este să își dea seama cine e mama și cine e tatăl, pentru că amândoi arată la fel. Iar uneori puii se duc aproape de tată, intră în gura lui și dispar pe vecie, nu mai văd lumina niciodată.

Dar mama încearcă să lupte, să protejeze. Poate de asta natura dă cu atâta abundență pui de crocodil: de fiecare dată, în fiecare an, mama are o duzină. Dacă ea poate să salveze măcar doi, populația ar rămâne exact aceeași, dar ea reușește să protejeze aproape *jumătate din pui.*

Oricine se uită consideră că tatăl este cu adevărat crud, nu are milă, nu are dragoste, şi că mama are cu adevărat sentimente materne. Dar asta este doar proiecția ideilor celui care priveşte. Mama e protectoare, dar nu din vreun motiv conştient; hormonii ei o îndeamnă să-şi apere puii, iar tatăl nu are nici o legătură cu acei hormoni. Dacă i s-ar injecta aceiaşi hormoni, ar înceta să-şi omoare puii. Aşa că este o chestiune de chimie, nu de psihologie sau de ceva superior biochimiei.

Nouăzeci la sută din viața omului mai face încă parte din lumea animală. Noi trăim din instinct.

Te îndrăgosteşti de o femeie, sau femeia se îndrăgosteşte de tine, şi crezi că asta e ceva grozav. Nu e nimic grozav, este pur şi simplu o atracție instinctivă – hormonii sunt atraşi de hormonii opuşi. Tu eşti doar o jucărie în mâinile naturii. Nici un animal nu-şi bate capul cu finețurile şi subtilitățile iubirii, însă omul consideră că a fi instinctiv este jignitor, umilitor. Iubirea ta e doar biochimie? Iubirea e poezie, artă, iubirea e filozofie – cum să fie biochimie? Parcă ți-e ruşine de biologia ta, de chimia ta, de natura ta.

Însă nu asta e calea de a înțelege. Trebuie să înțelegi exact ce este ce. Distincția trebuie să fie clară, altfel vei rămâne mereu derutat. Eul tău va continua să te facă să proiectezi lucruri cât se poate de înalte, care n-au nici o legătură cu ceva mai înalt decât cele mai de jos straturi.

Iubirea ta e doar o iluzie creată de chimia ta. Gândeşte-te puțin: dacă ideea romantică a iubirii ar fi îndepărtată, nu cred că vreun bărbat sau vreo femeie ar putea suporta sexul şi absurditatea lui. El ar părea foarte stupid. Înlătură ideea romantică şi gândeşte strict în termenii biologiei şi chimiei, şi atunci sexul te va face să-ți fie ruşine. Imaginează-te făcând dragoste cu o femeie fără romantism, fără poezie, fără Omar Khayyam, fără Shelley, fără Byron – doar ca un proces de reproducere, pentru că natura vrea să procreeze prin tine, pentru că natura ştie că ai să mori. Nu eşti veşnic; înainte să mori, natura vrea ca viața să continue. Dar omul nu poate intra în sex decât dacă are ceva romantic legat de el, aşa că creează un mare fum în jurul lui, pe care îl numeşte iubire. El pretinde, ba chiar crede, că e iubire, dar uită-te mai bine.

Te interesează o femeie. La o femeie, instinctul natural este să se joace de-a v-ați ascunselea. E foarte ciudat că în toate culturile, pe tot cuprinsul globului, copiii joacă negreşit două jocuri. Religiile lor sunt diferite, culturile lui sunt diferite, rasele lor sunt diferite, societățile, limbile – totul e diferit dar în ceea ce priveşte aceste două jocuri, indiferent că e vorba de Africa

sau China sau America sau India, nu există nici o diferență. Unul este jocul de-a v-ați ascunselea. Este ciudat de ce, în toată lumea, n-a existat o singură cultură în care copiii să nu se joace de-a v-ați ascunselea. Lucrul ăsta pare să aibă ceva de a face cu instinctul, de parcă cei mici se pregătesc pentru un joc de-a v-ați ascunselea mai mare. Asta e doar o repetiție, iar apoi, toată viața, jocul este continuat.

Femeia este întotdeauna cea care încearcă să se ascundă, iar bărbatul este întotdeauna masculul care caută. Pentru el căutarea e o provocare – cu cât se ascunde femeia mai mult, cu atât este el mai excitat.

Dar toți copiii, din toată lumea, se joacă de-a v-ați ascunselea. Nimeni nu-i învață, deci cum a devenit acest joc universal? Trebuie că vine din natura lor internă – vreun îndemn de a căuta, de a găsi, vreo provocare.

Aceste lucruri se întâmplă în mod natural – nimeni nu le decide, ele fac parte din natura ta biologică. Însă natura a fost destul de înțeleaptă pentru a-ți da iluzia iubirii; altfel, doar pentru scopuri de reproducere, pentru ca viața să continue, n-ai să faci toate acele exerciții și cele optzeci și patru de poziții de sex pe care le prescrie Vatsyayana ciudate, urâte, stupide. Dacă înlături iubirea, sexul gol chiar pare animalic. Asta e una dintre problemele care au frământat mereu omenirea, și încă o frământă. Nu ne rămâne decât să sperăm că în viitor o vom face mai simplu de înțeles.

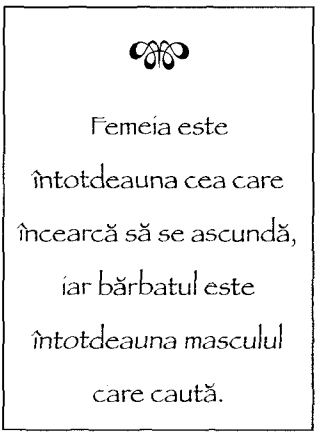

Bărbatul caută, convinge, scrie scrisori de dragoste, trimite cadouri și face tot ce-i stă în putere; însă o dată ce e satisfăcut sexual, începe să nu-l mai intereseze. Ei bine, el nu face asta cu bună știință. El nu vrea să cauzeze suferință; mai ales pe femeia pe care a iubit-o nu vrea s-o facă să sufere. Dar așa lucrează biologia. Tot romantismul și toată iubirea au fost doar un fum în care natura a căutat să ascundă partea sexuală care, în sine, arată urât, așa că ți-a dat un înveliș frumos.

Însă o dată ce natura și-a terminat lucrarea prin tine, tot acel fum dispare. Instinctul cunoaște numai sexul. Iubirea este doar un strat de zahăr pe o pilulă amară, te ajută doar s-o înghiți. N-o ține prea mult în gură căci n-ai să

mai poţi s-o înghiţi; stratul subţire de zahăr se va topi curând, şi ai să scuipi pilula amară.

De asta îndrăgostiţii se grăbesc tare să facă dragoste. De ce atâta grabă? De ce nu pot să aştepte? Zahărul e foarte subţire şi ei se tem că, dacă e prea târziu, zahărul ar putea să se ducă, şi atunci e amar, cu adevărat amar.

Instinctul nu te face om, el pur şi simplu te menţine animal – animal cu două picioare, dar animal.

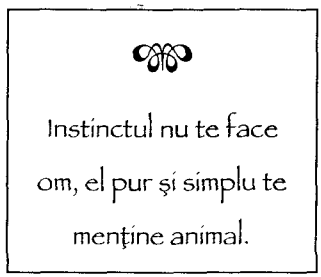

Treapta a doua, intelectul, îţi dă ceva care e superior biologiei, chimiei, naturii animale. Şi intelectul este înnăscut, exact ca intuiţia, exact ca instinctul. N-ai cum să-ţi măreşti capacitatea intelectuală; tot ce poţi face este să-ţi eficientizezi întregul potenţial, ceea ce va arăta ca şi cum intelectul s-a dezvoltat. Realitatea e că persoana cea mai inteligentă îşi foloseşte doar cincisprezece la sută din potenţial. O persoană normală, obişnuită, foloseşte numai şapte la sută, maxim. Chiar şi la Einstein sau Bertrand Russell, optzeci şi cinci la sută din inteligenţă rămâne nefolosită. Acest procent uriaş poate fi făcut disponibil şi atunci vei crede că în mod sigur te-ai dezvoltat ca inteligenţă. Însă pur şi simplu ai recuperat, ai reclamat, ceea ce era deja al tău.

Am găsit căi de a învăţa intelectul şi de a mări capacitatea de memorare. Toate şcolile, colegiile şi universităţile, tot sistemul educaţional din întreaga lume nu fac decât un lucru: îţi ascut intelectul. Însă a apărut o problemă care n-a fost prevăzută de cadrele din învăţământ. Când intelectul devine ceva mai puternic, el începe să intre în conflict cu instinctul. Începe o competiţie, o luptă pentru putere.

Intelectul încearcă să domine şi, pentru că are logica de partea sa – raţiunea, argumentul, şi o mie şi una de dovezi –, el poate reuşi, în ceea ce priveşte mintea ta conştientă, să te convingă că instinctul e ceva rău. De asta toate religiile condamnă instinctul.

Instinctul face parte din mintea subconştientă, iar intelectul face parte din mintea conştientă, dar problema este că mintea conştientă, dar problema este că mintea conştientă este numai o zecime din mintea subconştientă. Este exact ca un aisberg – numai o zecime se arată deasupra apei; dedesubt se ascunde de nouă ori mai mult. Mintea ta conştientă este numai a zecea parte, dar ea se arată, ştii de ea. Despre mintea inconştientă nu ştii nimic.

Mintea subconştientă este mereu tăcută, cufundată adânc în întuneric. Pe ea n-o deranjează deloc mintea ta conştientă. Orice decizi cu mintea conştientă poate fi azvârlit la o parte în orice clipă de mintea subconştientă, pentru că ea e de nouă ori mai puternică. Ea nu-şi bate capul cu logica ta, cu raţiunea, cu nimic.

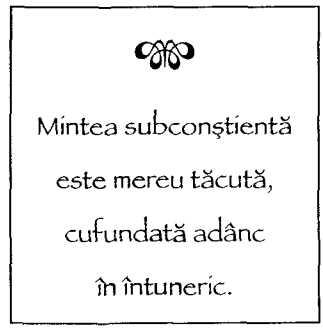

Nu e lipsit de motiv că până şi un om ca Gautam Buddhaa fost împotriva ca femeile să primească iniţiere în comunitatea lui. El voia ca ea să fie o comunitate pur masculină, fără nici o femeie în ea. Eu nu sunt de acord cu atitudinea lui, dar înţeleg care a fost motivul. El a fost conştient de faptul că o dată femeile intrate acolo, ce te faci cu mintea subconştientă a bărbaţilor? A fost o chestiune de psihologie nu de religie.

Sigmund Freud sau Jung sau Adler sunt dar pigmei pe lângă Buddha. Pare inuman să dai femeile la o parte, însă Buddha a avut un temei solid. Temeiul era femeia; el nu spunea de fapt ca femeia să fie ţinută afară. El spune: „Ştiu că nu puteţi fi victorioşi în lupta cu subconştientul". În realitate, nu era o condamnare a femeii, era o condamnare a discipolilor. El spunea că, prin aducerea femeii în comunitate, se crea o situaţie în care subconştientul începea să covârşească bărbatul.

El a încercat în toate felurile cu putinţă să împiedice ca acest lucru să se întâmple. Le-a spus călugărilor săi că trebuiau să meargă cu capul în pământ, uitându-se la numai un metru în faţă, ca să nu vadă faţa vreunei femei de pe drum; cel mult puteau să-i vadă picioarele. El a spus călugărilor săi: „Să nu atingeţi o femeie, să nu vorbiţi cu o femeie." Unul dintre discipolii săi a insistat, întrebând: „Dacă, de exemplu, o femeie a căzut pe drum, sau îi e rău, sau e pe moarte, vrei să nu vorbim cu ea, s-o întrebăm unde vrea să meargă? Vrei să n-o atingem şi să n-o ducem acasă?" Buddha a răspuns: „În astfel de situaţii rare, da, puteţi s-o atingeţi şi puteţi să vorbiţi cu ea, dar fiţi foarte atenţi că e femeie."

Insistenţa lui, „Fiţi foarte atenţi", nu are în vedere femeia ci subconştientul. Dacă eşti foarte atent, deci dacă eşti foarte conştient, există posibilitatea ca subconştientul să nu poată pătrunde ca să copleşească mintea conştientă.

Toate religiile sunt împotriva femeii – nu că ar urî femeia, nu; ele pur şi simplu încearcă să-i protejeze pe călugări, pe preoţi, pe papi. Desigur, cu

nu sunt de acord cu metoda lor, pentru că ăsta nu e un mod de a proteja; de fapt, asta te face mai inflamabil. Un călugăr care n-a atins o femeie, care n-a vorbit cu o femeie, care nu știe nimic despre femei, e mai expus pericolului de a cădea pradă instinctelor decât un bărbat care a trăit cu femeile, a vorbit cu ele, și s-a simțit la fel de în largul lui ca și cu orice bărbat.

Călugării și călugărițele sunt *mai mult* în puterea instinctului. Dacă separi complet instinctul de satisfacție, el poate deveni atât de puternic – aproape ca un drog – încât te poate ameți. Te poate face să ai halucinații. Iar în Evul Mediu au existat călugări și călugărițe care, în fața unui tribunal special convocat de papă, la întrebarea: „Aveți relații sexuale cu diavoli, cu vrăjitoare?", au mărturisit: „Da, vrăjitoarele vin noaptea, diavolii vin noaptea." Și au fost mii de călugări și călugărițe care au mărturisit asta.

Zidurile și zăvoarele mănăstirilor nu i-au putut împiedica să vină, firește; doar erau diavoli și vrăjitoare! Ei au descris exact cum arată o vrăjitoare, cum arată un diavol, și cum au fost tentați și n-au putut să reziste. Acești călugări și călugărițe au fost arși de vii ca să fie o lecție pentru ceilalți.

Dar nimeni nu s-a deranjat să cerceteze următorul aspect: nici o vrăjitoare nu vine la tine, chiar dacă lași ușa deschisă. Nici un diavol nu vine la tine. De ce veneau acești diavoli și vrăjitoare numai la catolici? Ce rău au făcut bieții catolici? Motivul e simplu. Ei reprimau atât de mult sexul încât el devenea un lucru fierbinte care clocotea în interiorul subconștientului. Iar când dormeau, visele lor erau extrem de vii și colorate și reale. Ia postește câteva zile, și ai să vezi că în fiecare noapte ai să visezi un ospăț grozav. Și pe măsură ce postul se lungește și ești tot mai flămând, ospățul devine tot mai delicios, mai aromat, mai colorat, mai real. Există posibilitatea ca după douăzeci și una de zile de post să visezi mâncare cu ochii deschiși, pe deplin treaz. Nu mai e nevoie de somn. Acum subconștientul începe să se infiltreze în conștient chiar în timp ce ești treaz. Mulți dintre călugări și călugărițe au recunoscut că asta nu se întâmpla numai noaptea; și ziua îi vizitau diavoli și vrăjitoare și făceau dragoste cu ei. Iar ei nu puteau face nimic, era peste puterile lor.

Alte religii au făcut același lucru.

Efortul meu este contrar tuturor religiilor, pentru că eu înțeleg ce au făcut ele. Intenția a fost bună, dar înțelegerea n-a fost suficient de adâncă. Eu vreau ca bărbații și femeile să trăiască împreună, să fie familiarizați unii cu corpurile celorlalți, cu diferențele, cu polaritățile, astfel încât să nu fie nevoie ca subconștientul să poarte în el ceva reprimat.

O dată ce subconştientul este complet liber de reprimare, instinctul are o altă calitate. El se uneşte cu inteligenţa. Când subconştientul nu mai e reprimat, când între conştient şi subconştient nu mai există nici un zid, poţi să intri şi să ieşi din subconştient tot atât de uşor cum treci dintr-o cameră în alta din casă.

Asta e casa ta – Gurdjieff folosea această metaforă, el spunea că omul e o casă cu trei nivele. Primul nivel, parterul, este subconştientul, al doilea nivel, etajul întâi, este conştientul, iar al treilea nivel este supraconştientul. O dată ce inteligenţa şi instinctul nu mai sunt în conflict, devii om pentru prima dată; nu mai faci parte din regnul animal. Iar pentru mine, lucrul ăsta este absolut necesar pentru oricine vrea să cunoască adevărul, viaţa, existenţa, pentru oricine vrea să ştie cine este.

Cum ai să te regăseşti dacă reprimi nouă părţi din minte? Ai reprimat atâta din tine într-o pivniţă în care nu suporţi să te duci. Toţi oamenii religioşi trăiesc în teamă, tremurând. De ce le este teamă? Le este teamă de propriul subconştient şi de instinctele lor reprimate, instincte care bat la uşa conştientului: „Deschide uşa, vrem să intrăm! Vrem să fim satisfăcute." Cu cât sunt mai flămânde , cu atât sunt mai periculoase. Sunt înconjuraţi de nişte lupi flămânzi – fiecare instinct devine un lup flămând. Asta e tortura în care trăiesc aşa-zişii oameni religioşi.

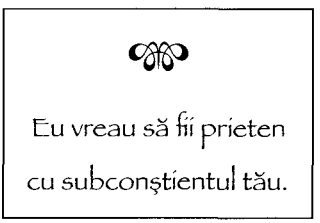

Eu vreau să fii prieten cu subconştientul tău. Lasă-ţi biologia să fie satisfăcută pe deplin. Atunci n-o să mai existe conflict între conştient şi subconştient; devii un tot, în ceea ce priveşte mintea. Lucrul ăsta va slobozi în tine o inteligenţă fantastică, pentru că cea mai mare parte a inteligenţei tale e implicată în a reprima. Stai pe un vulcan încercând să împiedici vulcanul să erupă. Vulcanul o să erupă, puterea ta e prea mică, nu poţi să-l împiedici o veşnicie, iar când va erupe, te va face fărâme.

Mulţi nebuni de prin lume, din aziluri şi spitale, cine sunt? Ce sunt? De ce au ajuns aşa? S-au făcut fărâme şi nu mai pot fi asamblaţi la loc. N-au cum să fie asamblaţi la loc până nu se face ceva ca instinctele lor reprimate să fie satisfăcute. Dar cine să spună asta? Din cauză că eu o spun de treizeci şi cinci de ani fără încetare, am devenit cel mai renumit om din lume.

Chiar zilele trecute am văzut în revista germană *Stern* un articol de cincisprezece pagini despre comunitatea mea, şi asta e numai prima parte

dintr-o serie. Vor fi cinci articole, în cinci numere consecutive ale revistei, iar titlul este „Statul sexului". Zău că-mi place! Cine trăiește într-un stat al sexului? Personalul revistei *Stern*, directorii și redactorii ei, sau noi?

În revistă sunt femei goale, dezbrăcate – nu chiar goale, căci o femeie complet goală nu-i chiar atât de fascinantă. Pentru ca goliciunea ei să fie și mai fascinantă femeia e îmbrăcată în haine „sexy", care îi arată dar îi și ascund corpul. Așa că iarăși avem de-a face cu jocul de-a v-ați ascunselea.

Toată revista e plină de sex, dar **noi** suntem „statul sexului". Chiar și *Playboy* scrie împotriva mea – mă tot minunez în ce lume ciudată trăim! Dar știu de ce *Stern* sau *Playboy* sau altele ca ele, care sunt reviste de mâna a treia și exploatează sexualitatea oamenilor, se vând cu milioanele. Stern vinde aproape două milioane de exemplare, și se estimează că fiecare exemplar e citit de cel puțin opt oameni; asta înseamnă șaisprezece milioane de oameni.

De ce sunt ele împotriva mea? Și sunt împotriva mea de ani de zile. Motivul e că dacă eu aș reuși să îmi impun părerile, aceste reviste ar trebui să-și închidă birourile. Ele trăiesc de pe urma reprimării. E o logică simplă, de asta sunt împotriva mea. Preoții, care sunt împotriva sexului, sunt împotriva mea, iar oamenii care exploatează sexul – *Playboy*, *Stern* și alte mii de reviste din toată lumea – sunt și ei împotriva mea. Pare ciudat, fiindcă ei nu sunt împotriva papei; nu există un singur articol împotriva papei. *Playboy* ar trebui să fie împotriva papei. Care condamnă continuu sexul. Dar nu e.

Există o logică intrinsecă. Cu cât condamnă mai mult papa sexul, cu atât se vinde *Playboy* mai bine. Numai că în comunitatea mea, *Playboy* sau *Stern* nu interesează pe nimeni. Însă în spatele acestor reviste pornografice sunt mari investiții, așa că ele, pentru a continua să se vândă, luptă împotriva mea și mă condamnă în numele sexului, de parcă eu răspândesc sexualitatea.

Dacă cineva răspândește sexualitatea, acela trebuie să fie Dumnezeul vostru. Eu n-am nici o legătură cu asta. El continuă să dea naștere la copii cu hormoni sexuali. El ar trebui să înceteze – el ar trebui să asculte de papă! Dar aceste reviste nu-s nici împotriva lui Dumnezeu, pentru că el e cel care furnizează întreaga piață. Papii și distribuitorii de pornografie conspiră împreună împotriva mea pentru că eu pur și simplu încerc să le stric jocul.

Dar cei de la Stern, cel puțin, n-ar trebui să fie împotriva mea, dacă eu am creat un stat al sexului; ar trebui să se bucure. Dar nu, ei sunt foarte supărați pe mine; *s-ar putea s-oi facă total inconștient, dar și inconștientul are motivele lui.*

Reprimă ceva și acel ceva devine valoros. Cu cît îl reprimi mai mult, cu atât devine mai valoros. Nu-l reprima și își pierde toată valoarea.

Eu pot să spun lumii că comunitatea mea este singurul loc unde sexul nu înseamnă nimic, nu are nici o valoare. Nimeni nu-și bate capul cu el, nu deranjează pe nimeni; nimeni nu visează la el, și nimeni nu are fantezii despre el. De fapt, oamenii îmi scriu continuu: „Osho, ce să fac? Viața mea sexuală dispare complet."

Eu răspund: „Ce sa faci? Las-o să dispară. Nu trebuie sa faci nimic. Ăsta e tot scopul aici: ea *trebuie* să dispară! Nu face nicin un efort ca ea să dispară dar, când dispare, nu face nici un efort să împiedici asta. Spune-i adio. E grozv că dispare." Dar necazul e că atunci când sexul dispare oamenii gândesc că nu le mai rămâne nimic, din cauză că sexul era toată bucuria lor, toată emoția, tot extazul.

Când subconștientul și conștientul se întâlnesc, chiar în acel moment ți se deschide o mare oportunitate.

Nu, în realitate nu este așa, îi așteaptă multe. Odată ce sexul a dispărut, energia devine disponibilă pentru un tip de emoție superior, pentru un extaz superior.

Când subconștientul și conștientul se întâlnesc, chiar în acel moment ți se deschide o mare oportunitate – toată energia ta devine disponibilă pentru ce e superior.

Tu ești la mijloc, mintea conștientă. Dar din cauza subconștientului, ești implicat în reprimarea lui, îl reprimi continuu, pentru că nu înseamnă că dacă l-ai reprimat o dată ai terminat cu el. Trebuie să-l reprimi constant, pentru că el apare iar și iar.

Este exact ca atunci când bați mingea. Tu o arunci într-un perete sau o lovești de pământ și ea se întoarce la tine. Cu cât forța cu care o lovești e mai mare, cu atât e mai mare forța cu care se întoarce la tine. La fel e și cu instinctele. Tu le reprimi, și cu cât pui mai multă energie în a le reprima, cu atât e mai mare energia cu care se întorc. De unde capătă ele energia? De la tine – este energia ta. Dar atunci când nu te mai lupți deloc cu subconștientul, cu instinctele pornite din el, toată energia ta devine disponibilă.

Energia are un principiu fundamental: ea nu poate să rămână statică, trebuie să se miște. Natura ei e mișcarea. Nu e un lucru pe care îl pui undeva și el rămâne acolo. Nu, ea trebuie să se miște, este viață. Așa că atunci când nu are motiv să se miște în jos, nu-i rămâne decât o direcție în care să se miște – în sus. N-are unde să meargă în altă parte. Ea începe să lovească în supraconștientul tău, iar această acțiune de lovire a supraconștientului este atât de plăcută și așa o bucurie încât orgasmele tale sexuale pălesc pur și simplu. Diferența nu constă în cantitate, ci în calitate, de aceea nu-ți poți imagina schimbarea. Dar este singurul lucru din viața ta prin care ți se indică ceva superior, mai înalt.

Când energia începe să lovească în lumea ta superioară, de care până acum nici nu știai, se produce o revărsare constantă de bucurie. Orgasmul sexual este ceva de moment – cum a apărut a și dispărut; îți aduci aminte, doar, că a existat. *Din cauza asta devii tot mai dependent de el; ții minte că s-a întâmplat ceva* grozav, așa că îți zici: „Ia să mai fie o dată." Numai că după ce clopoțelul din capul tău sună anunțând „Vezi că vine", nici nu te dumirești bine că a și dispărut.

Însă atunci când energia îți atinge nivelul superior al conștiinței, supraconștiința, acea simplă atingere provoacă o ploaie de bucurie care continuă. Energia continuă să lovească, creindu-și încetul cu încetul drum spre centrul supraconștiinței. Tu n-ai nimic de facut; munca ta s-a terminat când ai încetat să reprimi subconștientul. După aceea nu mai ai nimic de făcut, tot ce trebuie făcut e făcut de energia ta. Iar atunci când energia ajunge în centrul supraconștientului, în tine începe să funcționeze o nouă facultate, o nouă capacitate, care e intuiția.

În centrul subconștientului se află instinctul.

În centrul conștientului se află intelectul.

În centrul supraconștientului se află intuiția.

Instinctul te face să acționezi în plan fizic, te forțează să acționezi chiar și împotriva voinței tale. Intelectul te ajută să găsești căi de a face sau a nu face un anumit lucru, atunci când vrei să-l faci, sau nu vrei să-l faci. Funcția intelectului, atribuțiunea lui este de a găsi o cale.

Dacă vrei să urmezi instinctul, intelectul va găsi o cale. Dacă eşti o persoană aşa-zis religioasă, o persoană pseudoreligioasă, şi vrei să te împotriveşti instinctului, intelectul va găsi o cale. Căile ar putea fi ciudate, însă intelectul e în slujba ta: el face tot ce vrei tu. El nu e pentru ceva, nici împotrivă – e pur şi simplu la dispoziţia ta.

Un om întreg la minte îşi foloseşte intelectul pentru a-şi satisface subconştientul. Cu cât îl satisface mai repede cu atât mai bine, căci se eliberează de el. Satisfacerea înseamnă eliberarea de el.

Nimeni nu ţi-a spus cum să-ţi foloseşti intelectul pentru a-ţi satisface subconştientul, natura, biologia, chimia. Ele sunt ale tale – ce contează că e vorba de chimie, sau biologie, sau psihologie? Ele fac parte din tine, şi natura nu dă nimic fără motiv. Satisfă-le, şi satisfacerea va deschide calea potenţialului mai înalt.

Toţi oamenii religioşi se agaţă de partea cea mai de jos a fiinţei lor – de asta arată atât de trişti şi vinovaţi. Ei nu se pot bucura. Iisus le spune întruna acestor oameni „Bucuraţi-vă", însă, pe de altă parte, le spune „Nu uitaţi de iad". Aşa că oamenii sunt în dilemă. Calea spre iad este să-ţi satisfaci natura, iar calea spre rai este să te împotriveşti naturii tale.

Dar împotrivindu-te naturii, creezi iadul aici pe pământ.

Eu vreau să creez paradisul aici, acum. De ce amân un lucru atât de bun?

Poţi să amâni lucruri care nu merită atenţia ta – dar paradisul? Eu nu vreau să-l amân nici măcar cu o zi. Şi tu poţi să-l ai aici şi acum; tot ce îţi trebuie este un subconştient curat. Odată ce subconştientul este satisfăcut şi mulţumit şi biologia, chimismul se stabilizează, energia ţâşneşte singură în sus şi se opreşte numai în centrul minţii supraconştiente. Iar acolo începe să funcţioneze intuiţia.

Ce e intuiţia? Intuiţia seamănă în unele privinţe cu instinctul, iar în alte privinţe se deosebeşte total de el; în unele privinţe seamănă cu intelectul, iar în alte privinţe e diametral opusă lui. Trebuie să înţelegi ce e cu intuiţia, pentru că ea e cel mai subtil lucru din tine.

Intuiţia seamănă cu instinctul pentru că nu poţi să faci nimic în privinţa ei. Ea face parte din conştiinţa ta, la fel cum instinctul face parte din corpul tău. Nu poţi face nimic în privinţa instinctului, şi nu poţi face nimic în privinţa intuiţiei. Dar aşa cum poţi permite ca instinctele tale să fie satisfăcute, la fel îi poţi da libertate totală intuiţiei să fie satisfăcută. Şi o să te mire ce puteri nebănuite porţi în tine.

Intuiția îți poate da răspunsuri la întrebări esențiale – nu verbal, ci existențial.

Dacă întrebi „Ce este adevărul?", instinctul nu te aude, el e surd; intelectul te aude, dar el nu poate decât să filozofeze pe această temă; el e orb, nu vede. Intuiția este *văzătoare*, ea are ochi. Ea *vede* adevărul, nu are nevoie să se gândească.

Atât intuiția cât și instinctul sunt independente de tine. Instinctul e în puterea naturii, a naturii subconștiente, iar intuiția e în mâinile universului supraconștient, a conștiinței care înconjoară întregul univers, conștiința oceanică în care noi suntem doar niște insulițe – sau, și mai bine, niște aisberguri, pentru că ne putem topi în ea și deveni una cu ea.

În alte privințe intuiția este exact opusul instinctului. Instinctul te conduce întotdeauna spre celălalt; satisfacerea lui depinde întotdeauna de altceva sau altcineva. Intuiția te conduce numai spre tine. Intuiția este o stare de exaltare care n-are nevoie de nimic. E atât de plină de ea încât nu mai e loc de altceva.

În unele privințe intuiția seamănă cu intelectul pentru că e inteligență. Intelectul și inteligența sunt similare, dar numai în aparență. Persoana intelectuală nu e neapărat inteligentă, iar persoana inteligentă nu e neapărat intelectuală.

În Rusia sovietică, după revoluție, numele orașului Petrograd a fost schimbat în Leningrad, după Lenin. În fața vechiului și frumosului castel din Petrograd era o piatră mare, pe care țarii nu s-au gândit niciodată să o înlăture – nu era nevoie. Acum apăruseră mașinile, și piatra aia bloca drumul, trebuia luată de acolo.

Însă piatra era atât de frumoasă încât au vrut s-o mute și s-o păstreze, nu s-o distrugă sau s-o dinamiteze. Însă toți marii ingineri nu vedeau altă soluție decât să taie piatra bucăți și apoi să îmbine la loc bucățile. Însă Lenin a spus: „Nu, nu o să fie același lucru. Piatra e foarte frumoasă, de asta țarii au ținut-o în fața palatului lor."

În acel punct a venit un om, un sărac, călare pe măgar. El a stat și a ascultat toată discuția, apoi a râs și a dat să plece mai departe. Lenin a spus: „Stai, de ce râzi?"

„Pentru că treaba e foarte simplă. Nu trebuie decât să săpați în jurul pietrei. Nu atingeți piatra; doar săpați în jurul ei și ea se va așeza mai adânc în groapă. Nu trebuie să deranjați piatra – ea va rămâne acolo, dar nu va mai bloca drumul."

Lenin le-a spus inginerilor: „Voi sunteți arhitecți și ingineri mari, dar ce spune sărmanul ăsta e mai inteligent." Și asta s-a făcut. Piatra a fost salvată, și drumul a fost salvat, dar ideea a venit de la un sărac, un nimeni.

Așadar, intuiția are ceva asemănător cu intelectul, dar nu e intelect, e inteligență.

Intelectul și inteligența funcționează total diferit. Intelectul funcționează în pași, pas cu pas. El are o procedură, o metodologie. Dacă rezolvi o problemă de matematică, trebuie să urmezi niște pași.

A fost odată un băiat, Shankaran, care își câștiga existența ducând cu rișca diverse persoane. Unul dintre clienții lui era un profesor de matematică, englez. S-a întâmplat de câteva ori ca, în drum spre universitate, profesorul să se gândească la câte o problemă, iar băiatul să se uite, doar, la el și să spună: „Ăsta e răspunsul." Profesorul nu vorbise – el doar se gândea – iar băiatul trăgea rișca, dar a spus: „Ăsta e răspunsul."

Profesorul a ajuns la universitate, acolo a rezolvat problema și a fost mirat să constate că într-adevăr acela era răspunsul. Când lucrul ăsta s-a întâmplat de câteva ori, l-a întrebat pe băiat: „Cum faci asta?"

Băiatul a răspuns: „Eu nu fac nimic. Doar vă simt în spatele meu, îngrijorat, și încep să-mi apară în minte niște cifre. Mai întâi văd în mintea dumneavoastră foarte multe cifre, apoi, brusc, îmi apar în minte câteva cifre, așa că vă spun că ăsta e răspunsul. Nu știu cum se întâmplă asta." Shankaran a fost trimis de profesor la Oxford, și a devenit un fenomen în istoria matematicii pentru că multe probleme care rămăseseră de secole nerezolvate el le-a rezolvat, deși nu putea spune cum. El dădea răspunsul, dar nu avea cum să se aprecieze dacă răspunsul era corect sau greșit. Au trecut mulți ani, și abia când s-au pus la punct matematicile superioare, problemele acelea au fost rezolvate și s-a constatat că răspunsurile lui Shankaran erau corecte. Shankaran murise între timp.

Intuiția acționează în salturi. Ea nu are metodologii, ci pur și simplu vede lucrurile. Are ochi să vadă.

Ea vede lucruri la care nici nu te-ai gândit vreodată ca la niște lucruri – dragostea, de exemplu. Tu nu te-ai gândit niciodată la ea ca fiind un lucru. Însă un om cu intuiție vede dacă în tine există dragoste sau nu, dacă există în tine încredere sau nu, dacă există în tine îndoială sau nu. El le vede de parcă ar fi lucruri.

În viziunea mea, intuiția deține locul cel mai înalt. Acolo încerc eu să te împing.

Dar ca să ajungi acolo, trebuie mai întâi să-ți cureți subconștientul, iar modul de a-l curăța este să-l satisfaci. După aceea, intelectul se umple de un flux de energie proaspătă, care se transformă în inteligență. Atunci energia continuă să se înalțe și deschide ușile intuiției. În acel moment poți să vezi lucruri care nu sunt vizibile pentru ochii tăi fizici, lucruri care nici nu sunt lucruri.

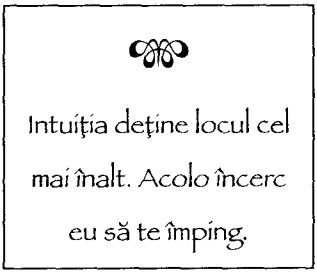

Dragostea nu e un lucru, adevărul nu e un lucru, încrederea nu e un lucru, însă ele sunt realități – mult mai reale decât lucrurile. Dar ele sunt realități numai pentru intuiție, ele sunt existențiale. Și o dată ce intuiția ta începe să funcționeze, ești pentru prima dată om cu adevărat.

Cu subconștient ești animal. Cu conștient, nu mai ești animal. Cu supraconștient, ești om.

Îmi place mult să citez un mistic baul, Chandidas, pentru că omul ăsta a concentrat într-o singură frază întreaga mea abordare: *Sabar upar manus satya; tahar upar nahin.* „Deasupra tuturor e adevărul omului, iar peste asta nu mai e nimic."

Trebuie că acest om, chandidas, a fost un om religios autentic. El îl neagă pe Dumnezeu, neagă tot ce este mai presus de înflorirea umană. *Sabar upar* – deasupra tuturor, mai presus de toate. *Manus satya* – adevărul omului. *Tahar upar nahin* – și dincolo de asta, eu am călătorit mult – nu mai e nimic.

O dată ce ai ajuns la potențialul tău uman în toată înflorirea lui, ai ajuns acasă.

PARTEA a II-a

BARIERE PENTRU CUNOAŞTERE

Să cunoşti înseamnă să fii tăcut, total tăcut,
astfel încât să poţi auzi blândul glăscior lăuntric.
Să cunoşti înseamnă să renunţi la minte.
Când eşti total liniştit, nemişcat,
când nimic nu tremură în tine,
uşile se deschid.
Faci parte din această existenţă misterioasă.
O ştii devenind o parte din ea,
devenind participant la ea.
Asta înseamnă ştiinţă.

CAPITOLUL 4

Cunoaşterea

Care e diferenţa dintre cunoaştere şi ştiinţă? În dicţionar nu există nici o diferenţă, dar în realitate este o diferenţă fantastică. Cunoaşterea este teorie, ştiinţa este experienţă. Ştiinţa înseamnă că deschizi ochii şi vezi, cunoaşterea înseamnă că cineva a deschis ochii şi a văzut şi vorbeşte despre asta, pe când tu continui să aduni informaţii. Cunoaşterea e posibilă chiar şi dacă eşti orb. Fără ochi poţi învăţa multe lucruri despre lumină dar, dacă eşti orb, ştiinţa nu e cu putinţă. Ea devine posibilă numai dacă îţi vindeci ochii, numai dacă vezi. Ştiinţa este în mod autentic experienţa ta, cunoaşterea este pseudoexperienţă. Cunoaşterea e un blestem, o calamitate, un cancer.

Prin cunoaştere omul se desparte de întreg – cunoaşterea creează distanţa. Eşti pe munte şi dai de o floare sălbatică şi nu ştii ce floare este; mintea nu-ţi spune nimic despre ea, mintea tace. Te uiţi la floare şi te întrebi ce e. Floarea e acolo, tu eşti acolo. Între tine şi floare este un pod înalţat de întrebare, o legătură. Însă dacă ştii că floarea e un trandafir sau o margaretă sau altceva, însăşi acea cunoaştere te deconectează. Floarea e acolo, tu eşti aici, dar podul nu mai există – tu „cunoşti". Cunoaşterea creează distanţă.

Cu cât ştii mai multe, cu atât distanţa e mai mare; cu cât ştii mai puţine, cu atât distanţa e mai mică.

Te îndrăgosteşti de o femeie; în ziua în care te îndrăgosteşti nu există distanţă. Există mirare, emoţie, extaz – dar nu cunoaştere. Nu ştii cine e femeia asta. Fără cunoaştere nu există nimic care să vă despartă; de aici frumuseţea acelor prime momente de iubire. O dată ce ai trăit cu femeia – chiar şi numai douăzeci şi patru de ore, a apărut cunoaşterea. Acum ai nişte idei despre femeie, ştii cine e, există o imagine. Cele douăzeci şi patru de ore au creat un trecut; cele douăzeci şi patru de ore au lăsat semne în minte. Te uiţi la aceeaşi femeie, nu mai există acelaşi mister. Vii la vale, piscul a dispărut.

Dacă înțelegi asta, înțelegi multe. Dacă înțelegi că cunoașterea desparte, că ea creează distanță, înțelegi însuși secretul meditației.

Meditația este starea de a nu cunoaște. Meditația este spațiu pur, netulburat de cunoaștere. Da, povestea biblică este adevărată – omul s-a prăbușit prin cunoaștere, prin faptul că a mâncat rodul pomului cunoașterii. Pare absolut ilogic că omul s-a prăbușit prin cunoaștere. Pare ilogic din cauză că logica face parte din cunoaștere. Logica este total în sprijinul cunoașterii. Așadar, pare ilogic pentru că logica este cauza de bază a prăbușirii omului.

Un om care este absolut logic – absolut întreg la minte, mereu întreg la minte, nu permite nimic ilogic în viața lui – este nebun. Sănătatea mintală are nevoie să fie echilibrată de nebunie; logica are nevoie să fie echilibrată de ilogic. Contrariile se întâlnesc și se echilibrează. Un om care este doar rațional este irațional – el va pierde multe. De fapt, va continua să piardă tot ce e frumos și tot ce e adevărat. Va aduna lucruri fără importanță, viața lui va fi o viață practică, lumească.

Acea poveste biblică dă dovadă de o intuiție fantastică. De ce a căzut omul prin cunoaștere? Din cauză că cunoașterea creează distanță, din cauză că cunoașterea creează „Eu și tu", din cauză că cunoașterea creează subiect și obiect, cunoscătorul și cunoscutul, observatorul și observatul. Cunoașterea este esențialmente schizofrenică; ea creează o sciziune și apoi nu mai există cale de umplere a golului.

De asta cu cât devine omul mai cunoscător, cu atât e mai puțin religios. Cu cât este mai educat omul, cu atât posibilitatea lui de a aborda întregul e mai mică. Iisus are dreptate când spune: „Numai copiii vor putea să intre în împărăția Tatălui". Numai copiii... Care este calitatea unui copil, pe care tu ai pierdut-o? Copilul are calitatea necunoașterii, inocența. El privește cu uimire, ochii lui sunt limpezi. El privește adânc, dar nu are prejudecăți, idei preconcepute. El nu proiectează, de aceea ajunge adevărul, pe când tu cunoști calitatea lumească, realitatea pe care ai creat-o în jurul tău proiectând, dorind, gândind. Realitatea este interpretarea pe care i-o dai tu adevărului.

Adevărul este pur și simplu ceea ce e; realitatea este ceea ce ajungi să înțelegi, este ideea ta despre adevăr. Realitatea constă din lucruri, toate

separate. Adevărul se compune dintr-o singură energie cosmică. Adevărul este alcătuit din unicitate, realitatea e alcătuită din multitudine. Realitatea e mulţime, adevărul e întregire.

J.Krishnamurti a spus: „A nega înseamnă a reduce la tăcere." A nega ce? A nega cunoaşterea, a nega mintea, a nega această activitate constantă din lăuntrul tău... a crea un spaţiu liber. Când eşti liber lăuntric, eşti în armonie cu întregul. Când, lăuntric, eşti în activitate, eşti în dezacord cu întregul. De asta ori de câte ori se întâmplă să atingi un moment de tăcere se creează o bucurie imensă. În acel moment viaţa are semnificaţie, în acel moment viaţa are o grandoare ce transcede cuvintele. În acel moment viaţa e un dans. Şi chiar dacă în acel moment ar veni moaretea, ea tot un dans va fi, o sărbătoare, pentru că acel moment nu cunoaşte decât bucuria.

Cunoaşterea trebuie să fie negată, dar nu pentru că o spun eu, sau pentru că o spune Krishnamurti, sau pentru că a spus-o Gautam Buddha. Dacă negi pentru că o spun eu, atunci negi cunoaşterea ta şi, în locul ei, pentru tine devine cunoaştere tot ce spun eu; altfel spus, *înlocuieşti cunoaşterea ta cu cunoaşterea mea*, şi începi să te agăţi de ea. Îţi arunci vechii idoli şi îi înlocuieşti cu unii noi, şi acelaşi lucru e valabil pentru cuvinte, idei, gânduri.

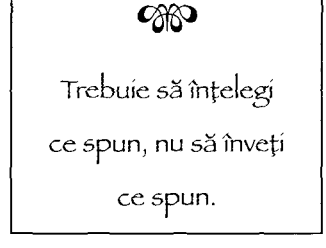

Atunci cum să negi cunoaşterea? Nu înlocuind-o cu altă cunoaştere. E suficient să înţelegi că cunoaşterea creează distanţă să înţelegi pe deplin acest lucru, să-l pătrunzi intens. Acea intensitate este foc, acea intensitate îţi va preface în cenuşă cunoaşterea. Acea intensitate este de ajuns. Cunoaşterea ta va fi mistuită, şi locul ei nu va fi luat de altă cunoaştere. Atunci se va produce un vid, *shunyata*, pentru că atunci nu mai există conţinut – există adevărul netulburat, nedistorsionat.

Trebuie să înţelegi ce spun, nu să înveţi ce spun. Ascultându-mă aici, să nu începi să aduni cunoaştere, să acumulezi de-a valma cunoaştere. Trebuie să asculţi atent, total, cu cât mai multă putere de pătrundere. Însăşi acea putere de pătrundere e transformare. După aceea nu mai trebuie să faci nimic; însăşi înţelegerea aduce mutaţia.

Dacă e nevoie de vreun efort, asta dovedeşte pur şi simplu că nu ai reuşit. Dacă vii mâine şi îmi spui că „Am înţeles că cunoaşterea e un blestem, că cunoaşterea creează distanţă, dar cum să mă lepăd de ea?" înseamnă că

n-ai reușit. „Cum" nu are ce căuta, pentru că acel „cum"cere și mai multă cunoaștere. „Cum " cere metode, tehnici, ce trebuie făcut.

Puterea de pătrundere, perspicacitate, e de ajuns; ea nu are nevoie să fie ajutată de vreun efort. Focul ei este mai mult decât suficient pentru a mistui toată cunoașterea pe care o porți în tine.

Ascultându-mă, mergi cu mine. Ascultându-mă, mă ții de mână și te deplasezi în spații în care încerc să te ajut să te deplasezi, și să înțelegi ce spun. Nu discuta – nu spune da, nu spune nu; nu aproba, nu dezaproba. Doar fii cu mine în această clipă și, brusc, apare perspicacitatea. Ascultă-mă atent, dar prin atenție nu mă refer la concentrare. Când spun să mă asculți atent, vreau să spun să mă asculți cu putere de pătrundere, nu cu o minte indiferentă; să mă asculți cu inteligență, cu vioiciune, cu deschidere. Să fii aici, acum, cu mine – asta vreau să spun prin atenție.să nu fii altundeva. Să nu compari în minte ce spun eu cu vechile tale gânduri. Să nu compari deloc, să nu judeci. Să nu judeci în lăuntrul tău dacă ce spun eu este corect sau greșit, sau cât e de corect.

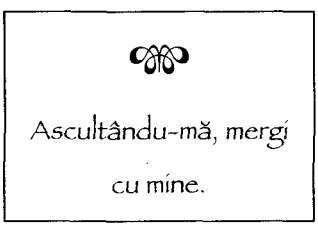

Zilele trecute stăteam de vorbă cu un căutător. El are calitatea unui căutător, dar îl împovărează cunoașterea. În timp ce vorbeam cu el, ochii i s-au umplut de lacrimi. Inima lui tocmai era pe cale să se dechidă, însă chiar în acel moment a intervenit mintea și a distrus toată frumusețea. Lacrimile care erau pe punctul de a se rostogoli au dispărut. Ochii i s-au uscat. Ce se întâmplase? Spusesem ceva cu care nu putea să fie de acord.

Până la un anumit punct a fost de acord cu mine. Apoi am spus ceva care era în contradicție cu educația lui de evreu, care era în contradicție cu Kabbala, și imediat toată energia s-a schimbat. Mi-a spus: „Totul e corect. Tot ce spui e corect, însă acest singur lucru – că Dumnezeu n-are scop, că existența este lipsită de țintă – cu asta nu pot să fiu de acord. Kabbala spune exact contrariul, ea spune că viața are scop, că Dumnezeu are intenții, că el ne conduce spre un anumit destin, că există o destinație."

El a rata acel moment de deschidere a inimii din cauză că a intervenit comparația. Ce legătură are Kabbala cu mine? Când ești cu mine, lasă la o parte tot ce știi despre Kabbala, Yoga, Tantra și așa mai departe. Când ești cu mine, fii cu mine. Și nu spun să fii de acord cu mine, reține, nu se pune problema de acord sau dezacord.

Eu nu încerc să te conving de nimic. Nu încerc să te convertesc la vreo teorie, filozofie, dogmă, religie. Nu. Eu doar îţi împărtăşesc ce mi s-a întâmplat mie şi, prin însăşi acea împărtăşire, dacă participi, ţi se poate întâmpla şi ţie. E ceva contagios. Puterea de pătrundere transformă.

Când spun că cunoaşterea e un blestem, tu poţi să fii de acord sau nu, dar atunci ai ratat tot! Trebuie doar să asculţi, să vezi, să intri în întregul proces al cunoaşterii. Să înţelegi cum creează cunoaşterea distanţă, cum devine cunoaşterea o barieră. Să înţelegi că pe măsură ce creşte cunoaşterea, distanţa se măreşte. Să înţelegi că prin cunoaştere se pierde inocenţa, că viaţa devine searbădă şi plictisitoare, că misterul se pierde. Misterul dispare din cauză că ai ideea că cunoşti. Când cunoşti, cum poate exista mister? Misterul e posibil numai când nu cunoşti.

Şi, ia aminte, omul nu cunoaşte nimic. Tot ce-am adunat noi sunt doar fleacuri. Esenţialul rămâne inaccesibil pentru noi. Tot ce am adunat noi sunt numai fapte, adevărul rămâne neatins de eforturile noastre. Şi experienţa asta nu e numai a lui Buddha, Krishna, Krishnamurti şi Ramana; este şi experienţa lui Edison, Newton, Albert Einstein. Este experienţa poeţilor, pictorilor, dansatorilor. Toate marile inteligenţe ale lumii – fie că sunt mistici, poeţi sau savanţi – sunt în total acord privitor la un lucru: cu cât cunoaştem mai mult, cu atât mai mult înţelegem că viaţa e un mister total. Cunoaşterea noastră nu-i distruge misterul.

Numai proştii cred că din cauză că ei cunosc câte ceva, acolo, viaţa nu mai are mister. Numai mintea mediocră se ataşează prea mult de cunoaştere; mintea inteligentă rămâne deasupra cunoaşterii. Ea foloseşte cunoaşterea, categoric o foloseşte – cunoaşterea este utilă – dar ştie perfect de bine că tot ce e adevăr e ascuns, rămâne ascuns. Putem noi să ne tot sporim cunoaşterea, dar misterul rămâne nesecat.

Ascultă cu mintea goală, fără gânduri. Gândul poate opera numai în lumea lucrurilor, pentru că şi el e un lucru – subtil, dar tot material. Gândul este un fenomen material.

Adevărul se cunoaşte numai când mintea nu e. Pentru a cunoaşte adevărul, mintea trebuie să înceteze; ea trebuie să iasă din funcţiune. Ea trebuie să fie tăcută, liniştită, nemişcată.

Gândul nu poate opera în adevăr, dar adevărul poate să opereze prin gânduri. Nu poți să ajungi la adevăr prin gândire, dar când ai ajuns la el, poți folosi gândirea în slujba lui. Asta fac eu, asta a făcut Buddha, asta au făcut toți maeștrii. Ce spun eu e un gând, dar dincolo de acest gând e pustiu, gol. Acea pustietate nu e produsă de gând, acea pustietate transcede gândul. Gândul nu o poate atinge, gândul nici măcar nu se poate uita la ea.

Pătrunderea, perspicacitatea e o stare de nongândire. E un gol, un interval în procesul de gândire, și în acel gol este întrezărirea, adevărul.

Cuvântul englezesc *gol* (în sensul de pustiu) vine de la o rădăcină care înseamnă „în voie", liber, neocupat. E un cuvânt frumos dacă mergi la rădăcină. Ori de câte ori ești neocupat, ești gol. Și, reține, proverbul care spune că mintea goală este lucrarea diavolului este o prostie. Dimpotrivă, mintea ocupată e lucrarea diavolului! Mintea goală este lucrarea lui Dumnezeu, mintea ocupată este lucrarea diavolului. O kminte goală este prezență pură.

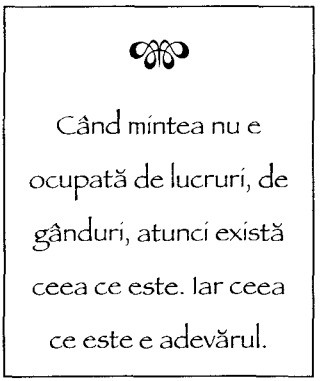

Când mintea nu e ocupată de lucruri, de gânduri, atunci există ceea ce este. Iar ceea ce este e adevărul.

Copacii cresc din această prezență pură, toți buddha au ieșit din această prezență pură. În această prezență pură ești în Dumnezeu, *ești* Dumnezeu.

Când mintea nu e ocupată de lucruri, de gânduri, atunci există ceea ce este. Iar ceea ce este e adevărul.

Există trei stadii ale minții. Primul este conștiență cu conținut. Mintea conține mereu ceva – un gând în mișcare, o dorință care apare, supărare, lăcomie, ambiție. În acest stadiu mintea nu e niciodată neocupată, în ea se desfășoară un permanent trafic pe care, când ești treaz, îl numești gândire, iar când dormi îl numești visare – priocesul e același. Visarea e puțin mai primitivă, atâta tot, pentru că ea gândește în imagini. Ea nu folosește concepte, folosește imagini. E mai primitivă. Și copiii mici gândesc în imagini. Prin imagini învață cuvinte, de aceea cărțile de copii trebuie să aibă poze mari, colorate.

Și oamenii primitivi gândesc în imagini. Limbile cele mai vechi sunt limbi grafice. Chineza este o limbă grafică; ea nu are alfabet. Este cea mai veche limbă.

Asta e starea obișnuită a minții: minte și conținut, conștiență plus conținut.

Starea a doua a minţii este conştienţă fără conţinut; asta e meditaţia. Eşti pe deplin treaz, şi există un gol, un interval, în care nu se întâlneşte nici un gând. Nu dormi, eşti treaz, dar nu există gânduri. Aceasta este meditaţia. Primul stadiu se numeşte minte, al doilea stadiu se numeşte meditaţie.

Şi mai există al treilea stadiu. Când conţinutul a dispărut, obiectul a dispărut, subiectul nu poate să rămână mult timp – pentru că ele există împreună. Ele se produc unul pe celălalt. Când subiectul e singur, el mai zăboveşte numai puţin, doar prin impulsul trecutului. Fără conţinut, conştienţa nu poate să fie acolo mult timp, nu mai e nevoie de ea, căci conştienţa e întotdeauna e legată de ceva. Eşti conştient *de ceva*. E nevoie de acel obiect, el este absolut necesar pentru ca subiectul să existe. O dată ce obiectul a dispărut, curând va dispărea şi subiectul. Primul care pleacă e conţinutul, apoi dispare şi conştienţa.

A treia stare se numeşte *samadhi* – fără conţinut, fără conştienţă. Dar, reţine, asta nu e o stare de inconştienţă. Este o stare de supraconştienţă, de conştienţă transcedentală. Acum conştienţa e conştientă numai de sine. Conştienţa s-a întors asupra ei însăşi; cercul s-a închis. Ai venit acasă. Asta este starea a treia, *samadhi*; şi această a treia stare este ceea ce vrea să spună Buddha prin *shunyata*.

CAPITOLUL 5

Intelectul

Eu nu sunt total împotriva intelectului. El are utilizările lui, însă ele sunt foarte limitate, şi trebuie să le înţelegi limitele. Dacă eşti om de ştiinţă, trebuie să-ţi foloseşti intelectul. E un mecanism frumos, dar e frumos numai dacă rămâne un sclav şi nu devine stăpân. Dacă devine stăpân şi te domină, atunci e periculos. Mintea ca sclav al conştienţei este un sclav frumos; mintea ca stăpân al conştienţei este un stăpân foarte periculos.

Toată problema este de accent. Eu nu sunt împotriva intelectului, eu însumi îl folosesc, deci cum aş putea să fiu împotriva lui? Chiar acum, când vorbesc cu tine, îl folosesc. Dar eu sunt stăpânul, nu el este stăpânul meu. Dacă vreau să-l folosesc, îl folosesc. Dacă nu vreau să-l folosesc, n-are nici o putere asupra mea. Dar mintea ta, intelectul tău, procesul tău de gândire continuă fie că vrei sau nu. Intelectul tău nu te bagă în seamă – de parcă ai fi nimeni – şi îşi vede mai departe de treabă; chiar şi când dormi el continuă să lucreze. Nu te ascultă deloc. El va rămâne la putere atâta timp cât uită complet că e numai un servitor.

Când te duci la plimbare îţi foloseşti picioarele. Dar când şezi pe ceva, nu mai e nevoie să-ţi mişti picioarele. Unii îmi spun: „Osho, de două ore ne vorbeşti stând pe scaun, in aceeaşi poziţie. Nu ţi-ai mişcat picioarele nici măcar o dată". De ce să le mişc? Doar nu merg. Însă tu, chiar dacă stai pe scaun, în realitate nu stai. Îţi mişti picioarele, îţi schimbi poziţia, postura, faci o mie şi unu de lucruri, te suceşti şi te întorci, n-ai deloc astâmpăr. Acelaşi lucru e valabil şi în privinţa minţii.

Dacă eu vorbesc cu tine, îmi folosesc mintea. În clipa în care mă opresc din vorbit, mintea mea se opreşte şi ea, imediat! Dacă nu vorbesc cu tine, mintea mea nu are de ce să continue să funcţioneze, ea se cufundă în tăcere. Aşa trebuie să fie, aşa e normal. Când dorm, eu nu visez; nu am de ce. Tu visezi din cauză că atâtea au rămas nefăcute în timpul zilei încât mintea

trebuie să le facă. Asta e o muncă peste program; n-ai fost în stare să o termini în cursul zilei.

Și cum ai putea să termini ceva? Faci o mie și una de treburi în același timp. Nu termini nimic, totul rămâne incomplet, și așa va rămâne pe vecie. Ai să mori, dar nimic nu va fi terminat, în nici o direcție, pentru că tu alergi în toate direcțiile. Mintea te trage spre un lucru, inima spre altul, corpul vrea să meargă altundeva, și tu ești complet derutat – pe cine să asculți? Și nici mintea nu este una singură, ai mai multe minți, în tine e o îngrămădeală de minți. Nu există unitate, nu există armonie. Nu ești o orchestră – nimic nu se armonizează. Creezi zgomot, nu muzică.

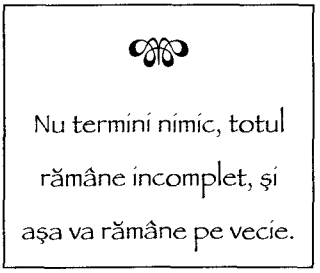

Intelectul este bun dacă funcționează ca servitor al întregului. Nimic nu e rău dacă e la locul potrivit, și totul e rău dacă e la locul nepotrivit.

Ca să lucrezi ca om de știință, e nevoie de intelect. Ca să comunici prin cuvinte, să vorbești cu oamenii, e nevoie de intelect. Dar intelectul are o utilizare limitată. Există lucruri foarte importante pentru care nu e nevoie deloc de intelect. Însă el continuă să funcționeze și acolo unde nu e nevoie de el; asta e problema. Un mediator își folosește intelectul, dar și intuiția – el știe că funcționarea lor e diferită. Își folosește capul, își folosește și inima.

Cândva am stat la Calcutta în casa unui judecător de la Curtea Supremă. Într-o zi, soția lui mi-a spus: „Ești singura persoană pe care soțul meu o respectă. Dacă dumneata spui ceva, el te va asculta, altfel nu ascultă pe nimeni. Eu mi-am dat toată silința, dar n-am reușit. De asta vorbesc cu dumneata." „Care-i problema?" am întrebat. „Problema devine pe zi ce trece tot mai mare. El rămâne judecător douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. E judecător până și în pat cu mine. Cu copii se poartă de parcă ar fi infractori. Cu toată lumea se poartă așa! Am încercat cu toții să schimbăm situația, dar fără nici un rezultat. Continuă să fie judecător, indiferent de circumstanțe, nu uită o clipă că e judecător; i-a intrat în cap." Și femeia avea dreptate – îl cunoșteam pe soțul ei. Era un judecător bun, însă el era judecător și când pleca de la tribunal, se purta la fel cu soția, cu copii, cu toată lumea. Soției îi era frică de el, copiilor le era frică de el. În clipa în care intra în casă se instala frica. Copii își lăsau brusc joaca, soția devenea serioasă. Casa se transforma imediat într-o sală de tribunal.

Lucrul ăsta se întâmplă cu milioane de oameni: ei rămân aceeaşi, îşi duc acasă problemele de la serviciu.

E nevoie de intelect. Capul are propria sa funcţiune, propria sa frumuseţe, însă trebuie să fie la locul lui. Există lucruri mult mai importante care sunt inaccesibile capului, iar atunci când intri în acele domenii trebuie să-ţi laşi capul deoparte. Trebuie să fii capabil de asta. Asta înseamnă flexibilitate. Asta înseamnă inteligenţă.

Şi nu uita că nu trebuie să confunzi intelectul cu inteligenţa. Intelectul e numai o parte a inteligenţei. Inteligenţa este un fenomen mult mai mare; ea nu conţine doar intelect, ci şi intuiţie. Multe descoperiri importante au fost făcute nu prin intelect ci prin intuiţie. De fapt, toate descoperirile mari s-au făcut prin intuiţie.

În tine există ceva mult mai profund. Să nu uiţi asta. Intelectul e numai periferia, circumferinţa, nu e centrul fiinţei tale. Centrul fiinţei tale e intuiţia.

Când îţi laşi intelectul deoparte, când îţi laşi capul deoparte, în adâncul tău începe să funcţioneze ceva care e de neînţeles de la periferie. Centrul tău începe să funcţioneze, iar centrul tău este în armonie cu întregul. Periferia este eul tău, centrul este în armonie cu Tao. Centrul nu e al tău, nu e al meu; centrul e universal. Circumferinţa, periferia e personală – tu ai circumferinţa ta, eu am circumferinţa mea, dar centrul tău şi centrul meu nu sunt două lucruri; în centru ne întâlnim cu toţii şi devenim unul.

Intelectul e numai o parte a inteligenţei. Inteligenţa este un fenomen mult mai mare; ea nu conţine doar intelect, ci şi intuiţie.

De asta misticii au ajuns să ştie despre unicitatea existenţei – pentru că asta depinde intuiţie. Ştiinţa divide, separă; ea ajunge până la cea mai mică particulă. Lumea devine o multitudine, nu mai e un univers.

De fapt, savanţii n-ar mai trebui să folosească cuvântul *univers* ci un cuvânt nou, *multivers*. Univers are o nuanţă mistică – „univers" înseamnă unu. Misticul ajunge la unu; asta este experienţa centrului. Dar centru poate funcţiona numai atunci când te muţi de la periferie în centru; pentru asta e nevoie de un alt salt.

CAPITOLUL 6

Imaginaţia

Intuiţia şi facultatea de a-ţi crea propria realitate nu numai că sunt diferite ci şi diametral opuse. Intuiţia este doar o oglindă. Ea nu creează nimic, ea doar reflectă. Ea reflectă ceea ce este. Este o apă pură, liniştită, limpede ca cristalul, care reflectă stelele şi luna. Ea nu creează nimic. Ea este claritatea care în Orient a fost numită cel de al treilea ochi. Ochii nu creează nimic, ei doar te informează de ceea ce există.

Crearea propriei realităţi se numeşte imaginaţie – asta este facultatea de a visa. Noaptea, în vis, creezi o mulţime de lucruri. Şi lucrul cel mai uimitor e că toată viaţa visezi noapte de noapte, iar dimineaţa ştii că a fost un vis, că nimic nu a fost real, dar când vine iar noaptea şi adormi şi imaginaţia începe să-şi întindă aripile, accepţi tot ce visezi ca fiind real, fără nici o urmă de îndoială.

Imaginaţia poate funcţiona şi în alte feluri. Ea îţi creează visele – care tu ştii că nu sunt reale. Dar când ele vin şi te înconjoară, par absolut reale, mai reale decât lumea reală. Pentru că în lumea reală te mai şi îndoieşti din când în când, ai bănuieli. De exemplu, chiar în clipa asta s-ar putea să ai dubii dacă ceea ce vezi şi auzi e real, sau ai adormit şi totul se petrece în vis. S-ar putea să fie un vis. Ştii sigur numai când eşti treaz.

Asta este unica distincţie: în realitate, te poţi îndoi – „s-ar putea să fie un vis" – dar în vis nu te întrebi dacă e vis. Asta e singura deosebire dintre vis şi realitate. Realitatea îţi dă voie să raţionezi, imaginaţia nu te lasă să raţionezi.

Aceeaşi facultate poate da naştere visării cu ochii deschişi; stai liniştit, nu faci nimic, şi prin faţa ochilor începe să plutească un vis; eşti treaz, dar începi să visezi că eşti preşedintele unei ţări. Din cauză că eşti treaz, un „current subteran" ştie că ai idei prosteşti; totuşi, ele sunt atât de dulci încât visezi mai departe. Eşti treaz, dar creezi un vis. Dacă însă exagerezi cu această visare cu ochii deschişi poţi să ţi pierzi minţile, să ajungi la ospiciu sau într-un spital de psihiatrie. Este uimitor

cât de mulți oameni trăiesc în imaginație – vorbesc cu persoane inexistente, ba chiar și răspund unor interlocutori imaginari, fără scepticism, fără îndoieli.

Imaginația poate duce la un gen de nebunie dacă începe să creadă în propriile vise cu ochii deschiși – ea poate crea halucinații. Din punctul meu de vedere, în această categorie intră așa-zișii sfinți, marii lideri religioși care l-au văzut pe Dumnezeu, care au vorbit cu Dumnezeu. Dumnezeul lor este doar imaginația lor.

Dacă vrei să verifici, există o anumită metodă. Timpul necesar e cel puțin trei săptămâni, și trebuie să faci două lucruri pentru a pregăti terenul creării unei halucinații. Apoi poți să-l vezi pe Iisus Hristos, stând în fața ta, sau pe Gautam Buddha, și poți să și stai la taifas, să pui întrebări și să ți se răspundă, deși nimeni nu vede pe cineva acolo, dar asta e vina lor, a *celorlalți*. Ei nu au înălțimea *spirituală* de a vedea invizibilul. Primul lucru de bază de care e nevoie este postul de trei săptămâni. Cu cât ești mai flămând, cu atât mai puțin funcționează inteligența ta, pentru că inteligența are nevoie continuă de o anumită cantitate de vitamine, iar în lipsa lor ea începe să se întunece. În trei săptămâni ea încetează să funcționeze. Așa că primul lucru este să adormi intelectul. De asta toate religiile prescriu postul ca disciplină religioasă foarte importantă. Însă psihologia care se află în spatele acestui lucru este că în trei săptămâni inteligența adoarme și atunci imaginația poate să funcționeze perfect – nu mai are cine să se îndoiască.

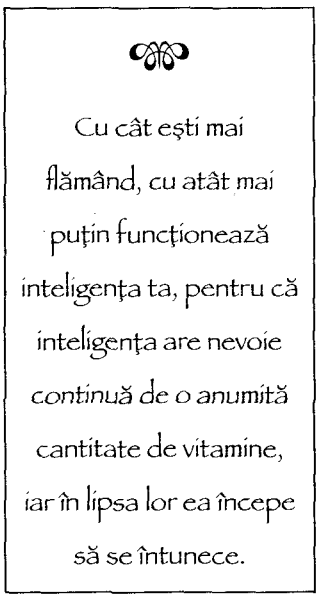
Cu cât ești mai flămând, cu atât mai puțin funcționează inteligența ta, pentru că inteligența are nevoie continuă de o anumită cantitate de vitamine, iar în lipsa lor ea începe să se întunece.

A doua cerință este singurătatea – trebuie să te duci pe munte, în pădure, în peșteră, undeva unde să fii complet singur. Pentru că omul a crescut în societate, pentru că a trăit mereu printre oameni, el vorbește toată ziua – taca-taca, taca-taca, iar noaptea vorbește în vis. Dimineața se scoală și o ia de la capăt. Dacă nu are cu cine vorbi, începe să se roage la Dumnezeu. Ăsta este vorbitul cu Dumnezeu, ăsta e un mod respectabil de a fi nebun.

După prima săptămână, omul începe să vorbească singur, dar el știe că nimeni nu trebuie să-l audă, altfel l-ar crede nebun. Dar pe la sfârșitul celei de

a doua săptămâni teama asta a dispărut, pentru că inteligența slăbește. După a doua săptămână omul vorbește cu glas tare. Pe la sfârșitul celei de a treia săptămâni începe să vadă persoana pe care voia s-o întâlnească: Iisus hristos, Krishna, Mahavir, Gautam Buddha, sau un prieten mort, sau altcineva. După trei săptămâni, el e în stare să vizualizeze atât de clar persoana respectivă încât realitatea noastră obișnuită pare ștearsă. De asta religiile au sprijinite aceste două strategii : postul și izolarea. Asta e calea, calea științifică, de a intra într-o experiență halucinantă.

Îți poți crea propria realitate: poți trăi alături de Iisus Hristos, poți conversa cu Gautam Buddha, poți pune întrebări și poți căpăta răspunsuri – deși tu le faci pe amândouă. Dar s-a descoperit că atunci când pui întrebări vocea ta sună într-un fel, iar când răspunzi la întrebare vocea ta sună diferit. În mod natural lucrul ăsta se întâmplă în ospiciile de pretutindeni – oamenii vorbesc cu pereții.

Toată istoria sfinților care l-au experimentat pe Dumnezeu, care au stat de vorbă cu Dumnezeu, trebuie să fie cercetată cu mai mult discernământ psihologic. Ei nu sunt altfel decât nebunii. Toate pretențiile, declarațiile lor că ei sunt (fiecare în parte) unicul fiu al lui Dumnezeu, unicul profet al lui Dumnezeu, unica reîncarnare a lui Dumnezeu nu sunt decât afirmații de nebun.

Oamenii ăștia au fost înconjurați de halucinații; ei au creat în jurul lor propria lor realitate.

Oamenii ăștia au fost înconjurați de halucinații; ei au creat în jurul lor propria lor realitate. Dumnezeii lor sunt imaginația lor, mesajele lor provin din propriile lor minți, scripturile pe care le-au lăsat în urma lor au fost fabricate de ei. Nici o carte nu e scrisă de Dumnezeu; eu le-am parcurs pe toate – ele nu merită să fie numite nici măcar literatură bună, darămite cărți sfinte! Ele sunt literatură de mâna a treia, dar oamenii le-au venerat.

Toată istoria omului poate fi redusă la o singură afirmație: A fost o istorie a isteriei. Toți acești sfinți și înțelepți au fost isterici. Numai foarte puțini s-au lepădat de imaginație, de mintea întreagă și de toate facultățile ei, dar acești câțiva nu l-au experimentat pe Dumnezeu.

Buddha n-a văzut niciodată vreun Dumnezeu. El a experimentat doar tăcerea fantastică, a experimentat marea bucurie, care a rămas patruzeci și doi de ani după

iluminarea lui. Iluminarea lui nu e o ficțiune, pentru că ficțiunile nu pot dura atât de mult; visele nu pot transforma o viață de om. După iluminare, el a fost alt om. Bucuria lui a rămas exact ca respirația. El nu a vorbit despre dumnezei, nu a vorbit despre rai și iad, nu a vorbit despre îngeri. El nu a văzut toate astea. Lucrurile astea trebuie mai întâi create, trebuie să te pui într-o anumită situație în care ceea ce vrei să vezi poți să vezi. Dacă cineva ține neapărat să-l vadă pe Iisus Hristos, e gata să facă orice: să povestească, să se izoleze, să se ducă la mănăstire.

În Europa, pe muntele Athos, există o mănăstire veche de o mie de ani – probabil cea mai veche mănăstire din Europa. Regula mănăstirii e că o dat intrat în ea nu mai poți să ieși. Și în mănăstire se află aproape zece mii de călugări. Când unul dintre ei moare, cadavrul e trecut printr-o gaură în zid și alți creștini care sunt afară – care nu sunt călugări – îl îngroapă. Însă cei dinăuntru, călugării, n-au voie să iasă nici măcar să îngroape cadavrul.

Ei bine, ce fac oamenii ăștia? Psalmodiază „Ave Maria". Mănăstirea e închinată mamei lui Iisus, Maria. Singura lor treabă este să psalmodieze toată ziua „Ave Maria". Postind, în izolare, rupți de lume, curând încep să halucineze că Fecioara Maria îi vizitează. Fiecare are chilia lui și trăiește singur, separat de ceilalți. N-au voie să vorbească între ei, ci numai cu starețul. În o mie de ani n-a fost lăsată nici o femeie să intre în mănăstire. Călugării ăștia stau pe vulcani de energie sexuală reprimată.

Și această energie sexuală reprimată ajută la crearea halucinațiilor. Toată lumea știe că bărbații tineri încep să halucineze despre fete, fetele despre băieți. Visele lor devin tot mai sexuale; sexul devine factorul predominant în mintea lor. Și din cauză că acești călugări au reprimat sexul și postesc, trăind în izolare, și nu se gândesc decât la Iisus Hristos sau la Ave Maria, e normal ca ei să înceapă să halucineze. Iar cei care încep să halucineze devin mai respectați, mai cinstiți de ceilalți. Cel mai mare nebun din mănăstire devine stareț.

Nu trebuie să-ți creezi realitatea ta, trebuie doar să-ți cureți simțurile pentru a simți realitatea și frumusețea ei halucinogenă, culoarea ei, verdele ei, însuflețirea ei. Iar înăuntru trebuie să descoperi realitatea, nu să o creezi, pentru că tot ce e creat de tine nu poate fi decât imaginație. Trebuie pur și simplu să cobori în tine, în tăcere, să fii vigilent și treaz astfel încât să poți să vezi tot ce e real. Iar cei care au văzut realitatea spun că vei experimenta o liniște fantastică, o mare bucurie, o fericire infinită, nemurirea; dar nu vei vedea nici un Dumnezeu, nu vei vedea nici un înger. Pentru a fi văzute, lucrurile alea trebuie create.

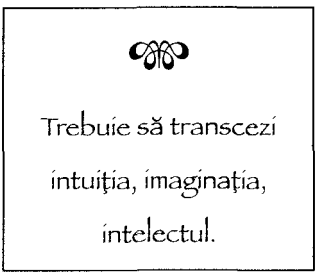

Trebuie să transcezi intuiția, imaginația, intelectul. Trebuie să ajungi într-un punct care se află dincolo de minte; o seninătate profundă, detașarea și calmul sunt adevărata ta natură, natura ta de buddha. Asta ești, din substanța asta ești făcut, și din substanța asta este făcut întregul univers. O putem numi conștiință universală, o putem numi evlavie, o putem numi oricum. Dar nu uita, milioane de oameni s-au lăsat înșelați de imaginație. Și lucrul ăsta e foarte ieftin, foarte simplu – nu trebuie decât să urmezi o anumită strategie și poți să creezi realitatea.

Am stat odată la un prieten, profesor și el la aceeași universitate la care predau eu. În India există un festival sfânt, și la acel festival oamenii consumă ceva asemănător marijuanei, numit *bhang*. Omul la care stăteau era un om foarte bun. Înainte de a pleca la festival, eu i-am spus: „Să nu faci prostia asta", însă el tot s-a dus, și acolo s-a întâlnit cu câțiva prieteni care i-au dat dulciuri pline de bhang și băuturi răcoritoare pline și ele de bhang. S-a făcut *miezul nopții* și el nu s-a întors. M-am dus să-l caut. L-am găsit gol pușcă, strigând obscenități, iar mulțimea care îl înconjura arunca cu pietre în el.

Nu-mi dădeam seama ce se întâmplase. Le-am spus oamenilor: „Nu mai aruncați cu pietre. Îl cunosc pe omul ăsta. Se pare că a luat un drog." În ciuda împotrivirii lui, am reușit să-l îmbrac, dar după aceea a rupt-o la fugă.

Mie orașul îmi era necunoscut, însă el îl știa bine. L-am urmărit câteva minute pe străduțe, dar pe urmă l-am pierdut. Dimineața m-au sunat de la poliție și mi-au spus că prietenul meu era în arest, așa că m-am dus acolo. Între timp el își mai revenise puțin, dar tot mai era mahmur. Însă m-a recunoscut și a spus: „Îmi pare rău că nu te-am ascultat." Pe corp avea răni de la pietrele aruncate de oameni.

L-am dus acasă, și din ziua aceea frica de poliție a pus stăpânire pe mintea lui, din cauză că poliția îl bătuse, probabil. Frica era atât de puternică, paranoică, încât viața a devenit grea. Noaptea, când auzea pașii polițistului care patrula pe stradă, sărea și se ascundea sub pat.

A trebuit să-l rog pe rector să-i dea cincisprezece zile de concediu ca să se poată odihni, pentru că îmi era foarte greu să-l aduc la universitate. Peste tot vedea numai conspiratori care voiau să pună mâna pe el, să-l ducă la închisoare și să-l bată. Era terorizat de ideea asta.

Am încercat în toate felurile cu putință să-i demonstrez că totul se datora fricii. Nu voia să mă asculte, și nu voia să doarmă, nelăsându-mă nici pe mine să dorm. În cele din urmă m-am dus la un inspector de poliție, și i-am povestit toată povestea. I-am spus: „Trebuie să mă ajuți. Omul ăsta e un om bun, nevinovat, n-a comis nici un delict, doar că a consumat un drog." „Cum să te ajut?" m-a întrebat polițistul.

„Trebuie să vii cu un dosar, pentru că el o ține una și bună că poliția i-a întocmit un dosar și doar așteaptă momentul potrivit ca să-l aresteze. Așa că adu un dosar, cătușe și un mandat de arestare, o hârtie oarecare. Și să vii noaptea, trebuie să fie arestat noaptea. Doar văzându-te, își va pierde toată inteligența. Și atunci eu am să te conving, am să-ți dau cinci mii de rupii să-l lași în pace pe bietul om. Și, cu mare reținere, dumneata trebuie să-i dai drumul, iar eu am să-ți cer să arzi dosarul. Așa că arzi dosarul și, în timp ce pleci, îmi spui în așa fel încât să audă și el: «Acum nu mai e nici o problemă, pentru că dosarul e ars, și poliția nu mai are nici o acuzație». Iar eu am să iau mai târziu înapoi cele cinci mii de rupii.

Omul a fost foarte de treabă și a acceptat propunerea mea. A venit noaptea și, în aceeași clipă, prietenul meu s-a strecurat sub pat. Inspectorul l-a tras afară și el mi-a spus: „Ți-am spus eu că or să vină să mă ia... uite, a venit, iar ăsta e dosarul."

Inspectorul mi-a înmânat mandatul de arestare. „Trebuie să-l arestez", mi-a spus el și i-a pus cătușele. Am încercat să-l conving să-l lase, dar el a spus: „Eu nu pot să fac nimic. O să stea cel puțin cinci ani la închisoare."

Iar Balram (așa îl chema pe prietenul meu) s-a uitat la mine și mi-a spus: „Fă ceva, altfel sunt distrus."

Atunci i-am dat inspectorului cinci mii de rupii, spunându-i: „E un om cumsecade. Fă-mi un mic serviciu – dă-i drumul. Dacă mai face ceva, eu voi fi primul care îl dă pe mâna poliției. Dar asta e prima lui infracțiune, și a comis-o sub influența drogului." L-am convins cu greu pe inspector să ardă dosarul. După ce l-a ars, i-a scos prietenului meu cătușele și mi-a spus: „E în regulă. Dacă mai face ceva, nu mai pot să-l ajut. În momentul de față, toate reclamațiile împotriva lui sunt arse. Poliția nu mai are putere să-l aresteze." Și din acea noapte, Balram n-a mai avut nimic. A doua zi m-am dus la poliție și mi-am recuperat cele cinci mii de rupii. Omul a fost cu adevărat de treabă. Ar fi putut să nu-mi înapoieze banii, însă el mi i-a dat și m-a întrebat cum se simte prietenul meu. I-am spus: „Foarte bine. Acum când vede un polițist trecând pe lângă el nu-i mai pasă, spune că n-are ce să-i facă întrucât dosarul e ars."

El crease în jurul lui o halucinație. Și așa-zisele religii trăiesc în astfel de halucinații. O să te mire să afli că cele mai vechi scripturi ale hinduşilor vorbesc despre un anumit drog, *somras*, care se găsea în Himalaya și poate mai există și astăzi dar nu știm să-l recunoaștem. Era o practică uzuală ca toți oamenii religioși să bea *somras*.

Unul dintre cei mai inteligenți oameni ai secolului douăzeci, Aldous Huxley, a fost foarte impresionat când s-a descoperit LSD-ul – el a fost primul promotor al LSD. A trăit cu iluzia că prin LDS se poate obține aceleași experiențe spirituale pe care le-au avut Gautam Buddha, Kabir, Nanak. Gândindu-se la *somras*-ul din Vede, el a scris cartea *Rai și Iad*, în care spunea că, în viitor, știința va crea pe cale sintetică drogul suprem, al cărui nume va fi *soma*, în amintirea primului drog folosit de oamenii religioși – *somras*.

Și încă de pe vremea *Rig-Vedei* din India, sannyasimii hinduși i-au tot felul de droguri în scopul de a-i experimenta pe dumnezeii lor imaginari. Am cunoscut un adept al lui Kabir și am aflat cum stă treaba. Ei beau întruna tot felul de droguri, dar vine un moment când devin imuni. Atunci încep să țină șerpi cobra, și fac cobrele să îi muște de limbă. Numai asta le dă experiența religioasă! Am văzut o mănăstire a adepților lui Kabir, unde au cobre mari, cobre periculoase – doar o mușcătură și s-a zis cu tine, nu există leac. Însă acei călugări au nevoie de asta pentru că nici un alt drog nu mai este eficient.

Nu e doar o coincidență că generația mai tânără din Occident se interesează atât de droguri cât și de Orient. Tinerii vin în Orient pentru a găsi o cale de a experimenta ceva care transcede lumea obișnuită de care s-au săturat. Acum sexul nu mai atrage, alcoolul nu mai interesează, așa că ei încep să vină în Orient pentru a găsi niște tehnici de a crea o realitate. Și în majoritatea ashramurilor din Orient vor găsi tehnici care să le ajute imaginația. Tehnicile astea sunt tipuri subtile de droguri.

Iar în Occident, sunt mulți care consumă droguri. În prezent, mii de tineri – bărbați și femei – înfundă închisorile din Europa și America pentru consum de droguri.

Însă în ceea ce mă privește, eu văd altfel lucrurile. Eu văd consumul de droguri ca începutul unei căutări a ceva care transcede lumea obișnuită, deși tinerii caută într-un mod greșit. Drogurile nu le dau realitatea. Se poate crea o realitate prin droguri, însă acea realitate va dura câteva ore, după care drogul trebuie consumat iarăși. Și de fiecare dată cantitatea de drog e tot mai mare pentru că începe să se facă simțită imunitatea.

Dar interesul tinerilor față de droguri cunoaște un avânt cum nu s-a mai văzut. Ei sunt gata să facă închisoare, iar când ies continuă să consume droguri. De fapt, dacă au bani, reușesc să-și procure droguri chiar și în închisoare de la gardieni.

Însă eu nu văd asta ca pe un semn rău. Eu o văd pur și simplu ca o îndrumare greșită a tinerei generații. Intenția e bună, dar nu există nimeni care să le spună tinerilor că drogurile nu le vor împlini dorințele. Numai meditația, numai liniștea, numai transcederea minții dau mulțumire și împlinire.

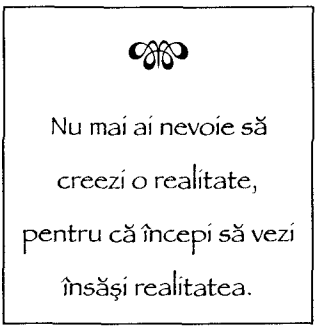

Dar tinerii nu pot fi condamnați și pedepsiți, așa cum se întâmplă în prezent. Generația mai în vârstă este răspunzătoare, întrucât nu are alternative pentru ei.

Eu propun singura alternativă – să se mediteze tot mai mult; atunci nu mai e nevoie de altceva. Nu mai ai nevoie să creezi o realitate, pentru că începi să vezi însăși realitatea. Iar o realitate creată este falsă, este doar un vis – o fi ea un vis dulce, dar visul e vis, la urma urmei. Setea e bună, doar că tinerii rătăcesc. Iar liderii lor religioși, liderii lor politici, guvernele lor și sistemele lor educaționale nu sunt în stare să le dea o direcție bună.

Eu iau acest fenomen drept un simptom al unei mari căutări, care ar trebui să fie bine venită. Doar că trebuie dată o direcție bună, pe care religiile vechi n-o pot da, pe care vechea societate e incapabilă s-o dea. Avem nevoie urgentă de nașterea unei noi umanități. Trebuie să schimbăm urgent toată această boală și toată această urâciune care distruge foarte mulți oameni în lume.

Fiecare trebuie să se cunoască pe sine, să-și cunoască realitatea. Și e bine că a apărut dorința. Mai devreme sau mai târziu, vom fi în stare să-i întoarcem pe tineri în direcția cea bună. Cei care au devenit sannyasini, au trecut prin toate experiențele cu droguri. Și pe măsură ce deveneau sannyasini și începeau să mediteze, drogurile dispăreau. Acum nu mai au nevoie de ele.

Fără pedepse, fără închisoare – doar o direcție bună, și realitatea este atât de dătătoare de împlinire, este așa o binecuvântare încât nu poți să te aștepți la mai mult.

Existența îți dă din abundență bogăția iubirii, a păcii, a adevărului – nu poți să ceri mai mult. Nici măcar nu-ți poți imagina mai mult.

CAPITOLUL 7

Politica

Lumea politicii este fundamental la nivel instinctiv. Ea aparține legii junglei: Cine e mare e și tare. Iar oamenii interesați de politică sunt în majoritate mediocri. Politica nu are nevoie de nici o calificare în afară de una – un profund sentiment de inferioritate.

Politica înseamnă voința de a stăpâni.

Friedrich Nietzsche a scris chiar o carte, *Voința de a stăpâni*. Ea e foarte importantă, pentru că voința de a stăpâni se exprimă în multe feluri. Așa că trebuie înțeles că politica nu înseamnă numai politica ce este cunoscută sub acest nume. Ori de câte ori cineva încearcă să obțină o poziție de forță, e politică. Nu contează dacă asta are legătură cu statul, cu guvernul, și probleme de genul ăsta...

Pentru mine, lumea politicii este mai cuprinzătoare decât se înțelege în general. De-a lungul istoriei, bărbatul a încercat o strategie politică privitor la femeie – aceea că ea îi este inferioară. Și a convins-o. Și au existat motive că femeia era neajutorată și a fost nevoite să accepte această idee urâtă care este total absurdă. Femeia nu este nici inferioară bărbatului, nici superioară. Femeia și bărbatul sunt două categorii diferite de oameni, care nu pot fi comparate.

De ce în toată lumea femeia a fost declarată inferioară de către bărbat? Pentru că ăsta era singurul mod de a o ține legată, de a face din ea o sclavă. Era mai ușor. Dacă ar fi fost considerată egală, ar fi apărut probleme; așa că a fost condiționată să creadă că e inferioară. Iar motivele oferite au fost că ea avea mai puțină forță musculară și înălțime mai mică. Că ea nu a dat naștere nici unei filozofii, nici unei teologii, nu a fondat nici o religie. Faptul că n-au existat femei artiști, muzicieni, pictori de mare valoare dovedește în opinia bărbaților – că ea nu are destulă inteligență, că nu este intelectuală. Nu e preocupată de problemele majore ale vieții; preocupările ei sunt foarte limitate – ea e doar casnică.

Dacă e să compari în felul ăsta, poți ușor să convingi femeia că e inferioară. Dar modul ăsta de a compara este foarte viclean. Există și alte lucruri care trebuie comparate. Femeia poate da naștere unui copil, bărbatul nu. El e cu certitudine inferior – nu poate fi mamă. Natura nu i-a dat o responsabilitate atât de mare, știind că e inferior. Responsabilitatea merge la cel superior. Natura nu i-a dat uter. De fapt, funcția lui în a da naștere unui copil nu e mai mare decât cea a unei injecții – utilitatea lui este de moment.

Mama trebuie să poarte în pântec copilul nouă luni, și să îndure toate necazurile pa care le implică acest lucru. Nu-i o treabă ușoară! Iar apoi trebuie să nască acel copil – ceea ce este aproape ca și o trecere prin moarte. După aceea, ea este implicată ani de zile în creșterea copilului – iar în trecut, femeia năștea continuu. Ce timp i se lăsa pentru a deveni o mare poetă, pictoriță sau muziciană? Ea era în mod constant fie însărcinată, fie ocupată cu îngrijirea copiilor pe care îi născuse. Avea grijă de casă, astfel încât bărbatul putea să mediteze la lucruri superioare.

Ia las-o măcar o zi, doar douăzeci și patru de ore, să-și schimbe munca. Las-o pe *ea* să mediteze, să scrie poezii sau să compună muzică, și timp de douăzeci și patru de ore ai tu grijă de copii, de bucătărie, de casă. Atunci ai să știi cine e superior! Douăzeci și patru de ore vor fi de ajuns să-ți dovedească faptul că să ai grijă de mulți copii este exact ca și cum ai fi într-un ospiciu. Ei nu sunt atât de inocenți pe cât par. Sunt obraznici, fac tot felul de nebunii. Nu te lasă o singură clipă, vor să li se dea continuu atenție, și poate că asta e o nevoie firească. Atenția este hrană.

Și doar o zi de făcut mâncare pentru familie și musafiri o să-ți arate că timp de douăzeci și patru de ore ai cunoscut iadul, și ai să uiți că ești superior. Pentru că în douăzeci și patru de ore n-ai să te mai gândești nici măcar o fracțiune de secundă la teologie, filozofie, religie.

Trebuie gândit și din alte unghiuri. Femeia e mai rezistentă decât bărbatul, fapt stabilit pe cale medicală. Femeile se îmbolnăvesc mai puțin decât bărbații; ele trăiesc mai mult decât bărbații, cu cinci ani mai mult. Societatea în care s-a hotărât că bărbatul trebuie să fie cu patru-cinci ani mai mare decât femeia este o societate foarte proastă – lucrul ăsta a vrut doar să dovedească faptul că bărbatul e mai experimentat, e mai în vârstă, și a avut ca scop să-i păstreze superioritatea întactă. Însă din punct de vedere medical nu e bine, pentru că femeia o să trăiască mai mult cu cinci ani. Dacă e să gândim sub aspect medical, bărbatul ar trebui să fie cu cinci ani mai mic decât femeia, astfel încât ei să moară aproape în același timp.

În aproape toate culturile şi societăţile, pe de-o parte bărbatul trebuie să fie mai mare cu patru sau cinci ani, iar pe de altă parte, femeia nu are voie să se recăsătorească. Faptul că i se dă voie este o nouă tendinţă, dat şi asta numai în ţările foarte dezvoltate. Nu e lăsată să se mărite, aşa că o să trăiască cel puţin zece ani în văduvie. Lucrul ăsta este nesănătos din punct de vedere medical. De ce să-i impui unei femei zece ani de văduvie? Calea cea mai bună ar fi ca femeia să fie cu cinci ani mai mare decât bărbatul. Asta ar rezolva problema. Atunci n-ar mai fi văduvi şi văduve.

Dacă te gândeşti că femeia trăieşte mai mult cu cinci ani decât bărbatul, cine e superior? Dacă ea se îmbolnăveşte mai puţin, e mai rezistentă, cine e superior? Rata femeilor care se sinucid este cu cincizeci la sută mai mică decât a bărbaţilor. Aceeaşi proporţie e valabilă şi în cazul nebuniei: femeile care înnebunesc sunt cu cincizeci la sută mai puţine decât bărbaţii. Lucrurile astea n-au fost niciodată luate în consideraţie. De ce?

De ce bărbaţii se sinucid în proporţie dublă comparativ cu femeile? Se pare că bărbatul n-are răbdare cu viaţa. El e prea nerăbdător şi aşteaptă prea multe, vrea prea mult, iar când lucrurile nu ies aşa cum vrea el, vrea să termine cu viaţa. Devine foarte repede frustrat. Asta dovedeşte slăbiciune; el nu are curaj să înfrunte problemele vieţii. Sinuciderea este un act de laşitate. Este modul de a scăpa de probleme, nu de a le rezolva.

Femeia are probleme mai multe – problemele ei şi problemele pe care i le creează bărbatul. Ea are de două ori mai multe probleme, şi totuşi reuşeşte să le înfrunte cu curaj. Dar bărbatul continuă să spună că ea e mai slabă. De ce bărbaţii care înnebunesc sunt de două ori mai mulţi decât femeile? Asta dovedeşte pur şi simplu că intelectul lor nu e făcut din materiale rezistente – ei pot claca oricând.

Dar de ce se insistă continuu că femeia e inferioară? Asta e politică. Este un joc al puterii.

E foarte simplu să fii politician. Nu trebuie să te preocupe numai guvernul, statul şi afacerile conexe – orice mecanism de declanşare a puterii te face politician. Soţul încearcă să fie superior soţiei – asta e politică. Soţia încearcă să fie superioară soţului – pentru că soţia nu poate accepta pur şi simplu ideea. Deşi de milioane de ani e condiţionată, ea găseşte căi de a sabota acest lucru.

Ăsta e tot motivul din care soţia cicăleşte întruna, are istericale, începe să plângă din orice, face tărăboi din orice. De ce se întâmplă toate astea? Ăsta

e modul ei firesc de a sabota strategia politică a bărbatului. „Te crezi superior? Continuă tu să crezi asta și am să-ți arăt eu cine e superior!" Și fiecare soț știe cine e superior, totuși continuă să încerce să fie superior. Cel puțin în afara casei se semețește. Își îndreaptă cravata, zâmbește și merge mai departe ca și cum totul e bine.

Într-o școală mică, învățătoarea i-a întrebat pe elevi: „Puteți să-mi spuneți numele unui animal care iese din casă ca un leu și se întoarce ca un șoarece?" Un copil a ridicat mâna. „Da, care e răspunsul tău?" l-a întrebat învățătoarea, la care copilul a spus: „Tatăl meu."

Copiii au un spirit de observație foarte ascuțit. Ei văd tot ce se întâmplă. Tatăl iese aproape ca un leu, iar când vine acasă e exact ca un șoarece. Fiecare soț e ținut sub papuc. Altă categorie de soți nu există. Dar de ce? De ce a apărut această situație urâtă? Există o formă de politică bărbătească, există o formă de politică femeiască, dar ambele încearcă să fie deasupra.

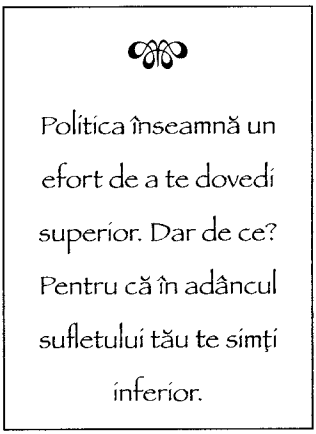

Lucrul ăsta este valabil în orice alt domeniu – lupta pentru putere este continuă. Și în religie e la fel. Episcopul vrea să fie cardinal, cardinalul vrea să fie papă. Fiecare vrea să urce cu o treaptă mai sus, iar ceilalți îl trag de picioare. Cei care sunt mai sus îl împing în jos ca să nu poată ajunge la nivelul lor. La fel pățesc și cei care se află pe o treaptă mai de jos: unii îi trag de picioare, alții îi lovesc cu picioarele și le dau în cap ca să-i țină cât mai jos cu putință. Dacă te uiți din afară, toată scara e un circ. Și asta se întâmplă de jur împrejur, pretutindeni.

Așa că pentru mine politica înseamnă un efort de a te dovedi superior. Dar de ce? Pentru că în adâncul sufletului tău te simți inferior. Iar omul bazat pe instincte este inferior. Nu e vorba de un „complex de inferioritate", este o realitate – el este inferior. A trăi din instinct înseamnă a trăi la nivelul cel mai de jos al vieții.

Dacă înțelegi lupta, bătălia pentru superioritate, renunți la luptă și spui pur și simplu: „Eu sunt eu, nici superior, nici inferior." Dacă stai deoparte și urmărești întregul spectacol, ai intrat în cea de a doua lume – lumea inteligenței și conștiinței.

Întreaga situație păcătoasă în care e prins fiecare e numai o chestiune de înțelegere. Trebuie doar să urmărești cu puțină răbdare toată situația: „Ce se întâmplă? Și chiar dacă ajung pe treapta cea mai de sus a scării, care-i rostul?" Stai pur și simplu acolo sus ca un prost. Nu mai ai unde să te duci. De coborât nu poți să cobori pentru că lumea va râde de tine considerându-te un învins, așa că stai ca prostul acolo sus prefăcându-te că ai ajuns, că ai găsit scopul vieții. Dar tu știi că n-ai găsit nimic. A fost doar o prostie și ți-ai irosit toată viața.

Așa că cel care devine președintele unei țări, sau primul ministru al unei țări se roagă doar pentru un lucru – să moară în postul său. Pentru că mai jos nu poate coborî – lucrul ăsta e foarte umilitor – iar mai sus n-are unde să se ducă. Rămâne înțepenit acolo; numai moartea îl poate elibera de dilemă.

Omul încearcă întruna pe toate căile cu putință să fie cineva situat mai sus, special, superior, dar asta e numai politică. Și, după mine, numai oamenii mediocri sunt interesați de acest lucru. Oamenii inteligenți au ceva mai important de făcut. Inteligența nu se poate irosi în lupta cu clasa a treia, cu politica urâtă, cu politica murdară. Numai cei din clasa a treia ajung președinți, prim-miniștri. Un om inteligent nu se lasă ademenit de o așa deșertăciune care nu duce nicăieri.

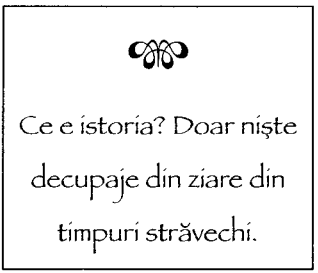

Așa că la nivel instinctiv politica e doar „Cine e mare e și tare" – legea junglei. Adolph Hitler, Iosif Stalin, Mussolini, Napoleon Bonaparte, Alexandru cel Mare, Tamerlane au fost mai mult lupi decât oameni. Dacă vrem o adevărată umanitate în lume trebuie să ștergem complet numele lor. Trebuie să uităm că au existat; ei au fost doar niște coșmaruri. Însă, în mod ciudat, istoria e plină de astfel de oameni.

Ce e istoria? Doar niște decupaje din ziare din timpuri străvechi. Dacă ajuți pe cineva, nici un ziar nu o să publice povestea; dacă omori pe cineva, toate ziarele vor fi pline cu asta. Și ce tratează istoria dacă nu despre acești oameni care au fost o pacoste, care au lăsat răni pe conștiința omenirii? Asta se poate numi istorie? Oamenii au în minte numai acest gunoi.

Este foarte ciudat că adevăratele flori ale inteligenței nu sunt nici măcar pomenite. Mi-a fost foarte greu să aflu câte ceva despre acești oameni. Am căutat în multe biblioteci, incercând să descopăr ceva mai mult despre acești oameni care sunt cu adevărat creatori. Ei chiar au întemeiat ceva de

valoare. Însă noi cunoaștem numai un gen de lume, lumea în care puterea e dreptatea.

La al doilea nivel, *dreptatea* e puterea. Inteligența crede în găsirea a ceea ce este drept.

Numai în lumea animalelor puterea e dreptatea. Inteligența inversează toată treaba. „Dreptatea e putere" – iar dreptatea trebuie decisă de inteligență, de logică, de rațiune, de argumente.

Asta a făcut Socrate la tribunal. El a fost gata să răspundă la orice întrebare pe care jurații și judecătorii voiau să o pună. El a întrebat: „care sunt delictele mele? Spuneți-mi-le unul câte unul și eu sunt gata să răspund." Atunci i s-a spus: „Cel mai mare delict pe care l-ai comis este coruperea minții tineretului."

Socrate a răspuns: „E adevărat, dar *ăsta nu-i un delict*. Iar ce numiți voi corupție eu numesc creație. Voi ați corupt mințile acelor oameni; acum eu trebuie să distrug acea corupere. Iar dacă voi aveți dreptate, de ce nu deschideți o școală, o academie, așa cum am eu școala mea și academia mea? Oamenii se vor duce la cel care are dreptate."

De când își deschisese Socrate școala toate școlile din Atena erau închise, căci cine putea să concureze cu un profesor ca Socrate? El era un adevărat maestru.

Socrate a spus: „Aduceți înaintea mea un singur tânăr care a fost corupt de mine – și ce înțelegeți voi prin corupere?" Ei au spus: „Tu îi înveți pe tineri că *nu există Dumnezeu sau zei*."

„Da, pentru că nu există Dumnezeu, nu există zei. Ce să fac eu în privința asta? Nu e responsabilitatea mea. Dacă Dumnezeu nu există, eu corup mințile tinerilor, sau voi? Eu nu fac decât să spun adevărul. Credeți că adevărul poate corupe mințile tinerilor?" Polemica a continuat zile întregi.

În cele din urmă judecătorii au decis că: „În ceea ce privește inteligența, v-a închis gura tuturor – un om singur împotriva unei întregi societăți ateniene mediocre – așa că să nu ne mai certăm; să cerem pur și simplu un vot."

Socrate a spus: „Votul nu poate dovedi ce este drept și ce este greșit. De fapt, posibilitatea mai mare este ca oamenii să voteze ceea ce este greșit, pentru că *majoritatea e alcătuită din oameni mediocri*."

Socrate încerca să instituie ca dreptatea să fie hotărâtă de inteligență. Asta a dus în cele din urmă la întreaga evoluție a științei. Socrate ar trebui să fie cunoscut ca părintele tuturor științelor, pentru că știința nu e o problemă

de „Eşti puternic, de asta ai dreptate." Oricine poate dovedi că are dreptate; nu contează cât e de puternic. Problema trebuie să fie decisă de logică, de raţiune, în laboratoare, prin experienţe şi cu experienţă.

Aşa că la nivelul al doilea al conştiinţei, politica e cu totul altă problemă.

Timp de două mii de ani India a fost în sclavie, din multe motive, dar motivul de bază a fost că toţi oamenii inteligenţi din India au întors spatele politicii clasei de jos, nivelului instinctiv. Toţi oamenii inteligenţi n-au fost deloc interesaţi de politică sau putere. Tot interesul lor era să hotărască ce este adevărat, care e sensul vieţii.

Pe vremea lui Gautam Buddha, probabil în toată lumea, nivelul al doilea de conştiinţă a atins cel mai înalt vârf al său. În China au existat oameni precum Confucius, Lao Tzu, Mencius, Chuang Tzu, Lieh Tzu. În India, Gautam Buddha, Mahavira, Maxhkhali Ghosal, Ajit Keshkambal, Sanjay Vilethiputta. În Grecia, Socrate, Platon, Aristotel, Plotin, Heraclit, Pitagora. A fost ca şi cum peste toată lumea s-a abătut brusc un val de inteligenţă. Numai idioţii continuau să lupte; toţi oamenii inteligenţi erau preocupaţi de găsirea căilor care să-i ajute să hotărască ce e bine şi ce e rău.

În India exista tradiţia ca fiecare filozof să umble prin toată ţara, provocându-i pe ceilalţi filozofi. Provocarea nu avea un caracter duşmănos. La al doilea nivel nu există duşmănie – ambii competitori sunt căutători ai adevărului. Este un fenomen prietenesc, nu o luptă; ambii vor ca adevărul să câştige. Nici unul nu încearcă să câştige în faţa celuilalt, nici nu se pune problema.

Când Shankara a început să discute cu Mandan Mishra, i-a atins picioarele şi i-a cerut binecuvântarea. Ce arată faptul că a atins picioarele „duşmanului "său? Că nu se punea problema unei victorii personale. Mandan Mishra era bătrân şi respectat în toată ţara; Shankara era tânăr, avea doar treizeci de ani, şi ar fi putut să-i fie nepot. I-a atins picioarele pentru că iniţiase acea dispută nu cu scopul de a-l înfrânge, ci pentru aflarea adevărului. Şi i-a cerut binecuvântarea, nu ca el să fie învingătorul, ci ca adevărul să învingă. Iar adevărul nu e proprietatea nimănui.

Acest lucru se întâmpla în toată ţara. Astăzi, nu mai întâlnim în lumea filozofiei intelectuali de mare calibru, pentru simplul motiv că toţi intelectualii s-au îndreptat spre ştiinţă. Filozofia e pustie. Pe vremea aceea, toţi intelectualii de mare clasă erau în lumea filozofiei.

Însă trebuie reţinut că exista o luptă, dar nu o ceartă personală – nu o dorinţă de a te dovedi superior, ci o cale de găsire a adevărului. Renumitul

dicton din istoria filozofiei indiene este: *Satyameva jayate* – „Adevărul trebuie să învingă, indiferent cine e înfrânt." Accentul se pune nu pe victorie personală, ci pe victoria adevărului.

Tradiția a trecut în China și Japonia, și s-a răspândit și în alte domenii. De asta dacă te uiți la doi boxeri japonezi, sau luptătorii de aikido, sau jujitsu, sau judo, ai să vezi că mai întâi se închină cu respect unul în fața celuilalt. Nu se pune problema de dușmănie – asta e una din învățăturile tuturor artelor marțiale în Japonia. În judo, învingător este cel care dovedește că stăpânește arta judo-ului. Nu persoana, ci arta este cea care învinge. Așa cum în filozofie adevărul e cel care învinge, aici e arta cea care învinge. Nu trebuie nici măcar o clipă să te gândești la tine și la victoria ta, căci în acea clipă vei fi înfrânt. Și asta s-a întâmplat de multe ori, lucru pe care nu-l înțelege decât cel care a înțeles toată tradiția stilului oriental. Uneori există doi luptători la fel de lipsiți de egoism – atunci nu câștigă nimeni. Lupta continuă zile în șir, finalul se amână mereu, dar nimeni nu învinge. În cele din urmă, arbitrii sunt nevoiți să spună: „Nimeni nu poate învinge pentru că ambii luptători sunt la fel de lipsiți de eu – nici unul nu poate găsi calea de a-l învinge pe celălalt."

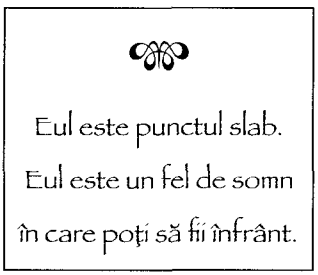

Eul este punctul slab. Eul este un fel de somn în care poți să fii înfrânt. E suficient să te gândești o clipă la tine și s-a zis cu tine. Judo, jujitsu, aikido sunt arte asemănătoare, doar cu mici diferențe, subtilități, dar principiul de bază e unic. Iar principiul de bază este că atunci când te lupți nu trebuie să fii acolo ci total absent; atunci nici o sabie nu te poate tăia.

Am avut odată un prieten, Chanchal Singh, care și-a însușit artele marțiale în Japonia. A deschis o școală de arte marțiale și, din când în când, ne arăta niște chichițe, doar ca amuzament. O dată ne-a spus: „În Japonia se practică un anumit antrenament al glasului. Dacă cineva te atacă cu o sabie iar tu nu ai nici o armă, e suficient să scoți un anumit sunet și sabia va cădea din mâna atacatorului." Atunci eu am spus: „Asta chiar e ceva! Uite, eu am un prieten luptător; el nu știe să lupte cu sabia, însă ți-ar putea reteza capul doar cu un baston." Am vorbit cu luptătorul și i-am povestit ce spusese Chanchal. El a spus: „Nici o problemă. Am să-i despic capul în două doar dintr-o lovitură. " Chanchal a acceptat provocarea.

Luptătorul era un om puternic, şi în clipa în care a ridicat mâna să-l lovească pe Chanchal Singh, acesta a scos un strigăt şi bastonul a căzut pe loc din mâna luptătorului. A fost suficient un strigăt ca mâna lui să-şi piardă toată forţa! „Cum scoţi sunetul ăla?" l-am întrebat pe Chanchal. El a răspuns: „Sunetul poate fi învăţat foarte uşor; toată treaba e să nu fii acolo. Ăsta e lucrul cel mai greu. Când cineva e pe cale să-ţi crape capul în două, e absolută nevoie să fii acolo! Însă tocmai atunci nu trebuie să fii acolo – trebuie să fie doar sunetul, fără ego în spatele lui. Uiţi dintr-o dată ce faci, memoria te lasă. Nu ştii ce se întâmplă, ce faci, ce făceai. Eul tău trebuie să fie absent. Acea absenţă produce o anumită schimbare în mintea ta, un anumit fel de pauză, o pauză bruscă."

Dar dacă ambele persoane sunt lipsite de eu, lupta e foarte grea. În Japonia se întâmplă un lucru ciudat: înainte să ridici sabia să-l loveşti pe celălalt, sabia celuilalt este deja gata de apărare. Ea nu se ridică după ce faci tu mişcarea, ci înainte ca măcar să te fi gândit la mişcare. Este ca şi cum în acea fracţiune de secundă în care te gândeşti la mişcare, înainte ca mâna ta să facă mişcarea, gândul a ajuns la celălalt şi el e gata să se apere.

Iar asta se întâmplă numai dacă eşti absent. Atunci sabia nu e separată de tine. Tu nu faci nimic, stai acolo, absent, lăsând lucrurile să se întâmple. Dar dacă şi adversarul tău e lipsit de eu, lupta poate continua zile întregi fără ca vreunul dintre voi să-l poată lovi sau măcar zgâria pe celălalt.

Lucrul ăsta nu se întâmplă la nivel ordinar, instinctiv. Trebuie să te ridici la un nivel superior, chiar mai înalt decât cel de al doilea. Te ridici la al treilea nivel, cel intuitiv. Exact cum se întâmplă în stilul de luptă oriental, la fel se întâmplă cu inteligenţa la cel de al treilea nivel.

În întreaga mea carieră am iubit doar doi profesori. Pe mulţi i-am supărat, şi nici chiar pe aceştia doi nu i-am lăsat în pace, dar i-am iubit. Unul dintre ei a fost profesorul S.S. Roy. Teza lui de doctorat a fost un studiu comparativ despre Shankara şi Bradley. Mi-a prezentat primul exemplar al lucrării, aşa cum a ieşit de sub tipar, spunându-mi că, după părerea lui, îl merit. Deşi îi eram student, i-am spus: „Dar, după părerea mea, toată teza e greşită – chiar şi titlul e greşit pentru că dumneavoastră comparaţi doi oameni de nivele diferite."

Bradley este un intelectual, un mare intelectual. El a dominat, în prima parte a secolului douăzeci, întreaga lume a filozofiei. A fost un intelectual de frunte. Shankara nu e deloc intelectual.

I-am spus profesorului Roy: „Firește că amândoi au ajuns la aceleași concluzii, de aceea i-ați comparat. Însă n-ați văzut că au ajuns la aceleași concluzii

pe rute diferite: Bradley prin logică, Shankara prin experiență. Shankara nu argumentează concluziile ca un filozof. El a experimentat un adevăr. E drept că pentru a exprima acel adevăr el folosește logica, rațiunea, intelectul, dar asta numai pentru a explica adevărul trăit. Bradley n-are nici o experiență, el recunoaște acest lucru, și a ajuns la acele concluzii pe cale intelectuală. După părerea mea, dumneavoastră ați comparat doi oameni care nu se pot compara."

Și care e deosebirea, de fapt? Se poate ajunge la o concluzie pe cale logică, și ea poate să fie corectă, poate să nu fie corectă. Dar pentru Shankara nu se pune problema dacă e sau nu corectă – ea *era corectă*. Chiar dacă îi dovedești logic că se înșeală, el rămâne neclintit pe poziție. Lui Bradley, însă, dacă îi dovedești că se înșeală, el își schimbă poziția.

I-am spus profesorului Roy: „Și Shankara și Bradley spun că Dumnezeu, Brahma, adevărul, e absolut. Dar diferența e că Bradley își va schimba punctul de vedere dacă i se dovedește logic că raționamentul lui e greșit. Shankara pur și simplu va râde și va spune «Ai dreptate. Modul meu de exprimare a fost greșit, și știu că cineva care cunoaște adevărul va găsi că exprimarea e greșită. Ai perfectă dreptate, exprimarea mea e greșită». Shankara nu va admite că *el* a greșit. Poziția lui se bazează pe experiență, este intuitivă."

La nivel intuitiv nu există luptă.

Politicianul de la nivel instinctiv este doar un animal sălbatic. El nu crede în nimic; crezul lui e să fie victorios și de aceea se folosește de orice mijloace posibile. Scopul scuză mijloacele, indiferent cât sunt ele de urâte. Adolf Hitler scria în autobiografia lui: „Mijloacele nu contează, scopul contează. Dacă reușești, tot ce ai făcut e bine; dacă nu reușești, tot ce ai făcut e rău. Minte, dar dacă reușești, minciuna ta devine adevăr. Fă orice, cu condiția ca scopul să fie reușită. Dacă pierzi, poți să faci tu totul bine, dar înfrângerea dovedește că totul e rău."

La nivelul al doilea există luptă, dar acum lupta e omenească; este a intelectului.

Da, există încă lupta de a dovedi că ceea ce deții tu e adevărat, dar adevărul e mai important decât tine. Dacă ești învins în favoarea adevărului, ești fericit, nu nefericit.

Totuși, undeva în numele adevărului, o mică politică pândește în culise. Altfel de ce să-i provoci pe alții? Dacă tu știi adevărul, bucură-te de el! Ce rost are să umbli prin țară provocând oamenii și învingându-i? Dacă tu cunoști adevărul, oamenii vor veni la tine. Există în asta o politică foarte subtilă. Poți s-o

numeşti politică filozofică, politică religioasă, dar tot politică e, e politică foarte rafinată.

Numai la nivelul al treilea, când începe să funcţioneze intuiţia, nu mai există nici o luptă. Buddha şi Mahavira şi Lao Tzu nu s-au dus niciodată să învingă pe cineva, să cucerească pe cineva. Oamenii veneau la ei; toţi cei care erau însetaţi de adevăr veneau la ei.

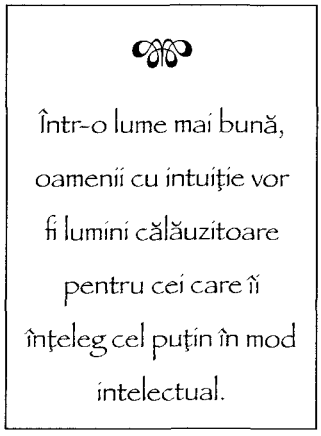
Într-o lume mai bună, oamenii cu intuiţie vor fi lumini călăuzitoare pentru cei care îi înţeleg cel puţin în mod intelectual.

Şi la Buddha au venit mulţi – Sariputta, maggalayan, Mahakashyap. Toţi aceşti oameni erau mari filozofi cu mii de discipoli, şi ei au venit să-l provoace pe Buddha. El l-a întrebat pe Sariputta: „Dacă cunoşti, sunt fericit – dar ce cunoşti? Şi eu nu te provoc, eu doar întreb. Cine eşti? Dacă nu ştii, renunţă la ideea de a mă provoca. Fii doar aici cu mine. S-ar putea ca într-o bună zi, la momentul potrivit, adevărul să se întâmple – nu prin provocare, nu prin discuţii."

Şi Sariputta a fost sincer. S-a înclinat şi a spus: „Te rog să mă ierţi că te-am provocat. *Nu cunosc.* Sunt un bun orator şi am învins mulţi filozofi, dar văd că tu nu eşti filozof. Şi acum a venit vremea să mă predau şi vă privesc lucrurile din acest unghi nou. Ce trebuie să fac?"

Buddha i-a spus: „Trebuie doar să taci doi ani de zile. Doi ani de tăcere deplină şi apoi să pui orice întrebare." Iar doi ani de tăcere e destul, mai mult decât destul. Asta li s-a cerut tuturor celor care au venit la el. După doi ani au uitat chiar şi cum îi cheamă, au uitat de provocare, au uitat de victorie. Au cunoscut omul. Au cunoscut adevărul lui.

Aşa că la nivel intuitiv nu există deloc politică.

Într-o lume mai bună, oamenii cu intuiţie vor fi lumini călăuzitoare pentru cei care îi înţeleg cel puţin în mod intelectual. Iar politicienii intelectuali – profesori de politică, teoreticienii – vor fi călăuză pentru politicienii instinctivi. Numai aşa poate trăi lumea în largul ei.

Lumina trebuie să vină de la nivelul cel mai înalt. Ea trebuie să treacă prin categoria a doua, pentru că numai atunci categoria a treia poate prinde ceva din ea; categoria a doua funcţionează ca un pod. Aşa era în India antică.

Oamenii cu adevărat intuitivi trăiau în păduri sau în munţi, iar intelectualii – profesorii, pundiţii, învăţaţii – veneau la ei cu problemele lor

pentru că, spuneau ei, „Noi suntem orbi – voi aveți ochi." Asta i s-a întâmplat și lui Buddha. El avea tabăra lângă un râu, și pe ambele maluri ale râului se aflau armate. Existau două regate, iar râul era granița, și de generații întregi se ducea lupta cărui regat să aparțină râul, pentru că apa era prețioasă. Într-o zi au venit la Buddha generali din ambele armate. A fost o coincidență că au venit în același timp. Buddha le-a spus: „E bine că ați venit împreună. Amândoi sunteți orbi, predecesorii voștri au fost orbi. Râul continuă să curgă, iar voi continuați să omorâți oameni. Nu vedeți un lucru simplu? Amândoi aveți nevoie de apă, iar râul e mare. Nu e nevoie ca râul să fie al unuia singur – și cine poate să fie posesorul? Toată apa se varsă în ocean. De ce nu-l puteți folosi amândoi? Un mal să fie al unui regat, celălalt mal al celuilalt regat – nu e nici o problemă. Nu aveți cum să trageți o linie pe mijlocul râului. Decât să vă luptați, folosiți apa."

Însă mintea stupidă gândește în termenii posesiunii. Mintea perspicace se gândește la utilitate.

Buddha le-a spus: „Folosiți apa! Și veniți iar la mine după ce ați folosit-o pe toată."

După douăzeci și cinci de secole apa tot mai curge.

Perspicacitatea trebuie să vină de la persoana intuitivă, însă ea poate fi înțeleasă numai de cel inteligent, iar cel inteligent îl poate ajuta pe politicianul care acționează din instinct, politicianul a cărui unică dorință este puterea. Persoanei intuitive i-ar fi greu să-i explice totul persoanei instinctive, pentru că distanța dintre ele e mare, ele aparțin a două dimensiuni diferite între care nu există nici o punte. De aceea persoana intelectuală, care se află la mijloc, poate fi de un imens ajutor.

În universități și în școli n-ar trebui să se predea nu numai știința politicii, ci și arta politicii, pentru că știința nu e de nici un folos; trebuie predată politica practică. Profesorii din universități trebuie să-i pregătească pe politicieni, să le dea anumite calități. Atunci cei care guvernează acum în toată lumea nu și ar mai găsi locul. Noii guvernanți ar fi bine instruiți, ar cunoaște arta și știința politicii, și ar fi gata oricând să se ducă la profesori și la cărturari. Atunci, pentru prima dată, în lume ar fi democrație adevărată. Ce există acum nu e democrație – e mobocrație.

PARTEA a III-a

STRATEGII

Renunță la mintea care gândește în proză;
trezește alt gen de minte care gândește poetic.
Lasă-ți deoparte priceperea la silogisme;
cântecul lasă-l să-ți fie mod de viață.
Treci de la intelect la intuiție,
de la cap la inimă,
pentru că inima e mai aproape de mistere.

CAPITOLUL 8

Curăţă ceapa

Făptura omului e foarte simplă, personalitatea lui nu; personalitatea e foarte complexă. Personalitatea e ca o ceapă – are multe foi, multe straturi de condiţionare, de corupere, iar ascunsă în spatele acestor straturi multe se află fiinţa simplă a omului. E ascunsă după atât de multe filtre încât nu se poate vedea, însă, din cauză că e ascunsă după atâtea filtre nici ea nu poate vedea lumea, pentru că tot ce ajunge la ea e corupt de filtre înainte de a ajunge la ea.

Nimic nu ajunge la tine aşa cum este. Există multe interpretări intermediare. Vezi ceva, şi primii care falsifică acel ceva sunt ochii tăi şi simţurile tale. Apoi ideologia ta, religia ta, societatea, biserica îl falsifică, iar după ele emoţiile tale. Şi aşa mai departe. Când acel ceva ajunge la tine aproape că nu mai e deloc ce-a fost iniţial, sau e într-o măsură atât de mică încât e ca şi cum n-ar fi. Vezi acel ceva numai dacă filtrele tale îţi permit să vezi, iar filtrele nu prea îţi permit.

Oamenii de ştiinţă sunt de acord cu acest punct de vedere; ei spun că noi vedem numai doi la sută din realitate – numai doi la sută! Nouăzeci şi opt la sută din realitate se ratează. Când mă asculţi pe mine, auzi doar doi la sută din ceea ce spun. Nouăzeci şi opt la sută îţi scapă, iar când nouăzeci la sută se pierde, acei doi la sută sunt scoşi din context. Este ca şi cum ai lua la întâmplare două pagini dintr-un roman, una de aici, alta de acolo, şi apoi ai încerca să reconstitui întregul roman pe baza acelor două pagini. Nouăzeci şi opt de pagini lipsesc! N-ai nici o idee despre ce conţin ele, nu ştii nici măcar că există. Ai numai două pagini şi reconstitui întregul roman. Această reconstituire este invenţia ta. Nu e descoperirea adevărului, este imaginaţia ta.

Şi există o nevoie lăuntrică de a umple golurile. Ori de câte ori vezi că două lucruri n-au legătură unul cu celălat, mintea simte nevoia imperioasă de a le lega, altfel nu se simte deloc în largul ei. Aşa că inventezi o verigă.

Lucrurile acelea disparate le legi printr-o verigă, creezi o punte între ele, şi procedând tot aşa inventezi o lume care nu există.

George Gurdjeff numea aceste filtre „tampoane". Ele te protejează în faţa realităţii. Ele îţi apără minciunile, visele, proiecţiile. Nu te lasă să intri în contact cu realitatea pentru că însuşi contactul o să fie cutremurător, şocant. Omul trăieşte prin minciuni.

Se zice că Frederick Nietzche a spus: „Vă rog să nu-i luaţi omenirii minciunile, căci omul n-ar putea trăi altfel. Omul trăieşte prin minciuni. Nu-i luaţi ficţiunea, nu-i distrugeţi miturile. Nu-i spuneţi adevărul, pentru că omul nu poate trăi prin adevăr." Şi Nietzche are dreptate privitor la nouăzeci şi nouă virgulă nouă la sută din oameni. Dar ce fel de viaţă este cea trăită în minciună? Ea însăşi e o mare minciună. Şi ce fel de fericire poate exista prin minciuni? Nici una – de asta omenirea e nefericită. Viaţa trăită în adevăr e o binecuvântare; viaţa trăită în minciună e doar suferinţă, nimic altceva. Însă noi continuăm să apărăm acele minciuni. Ele sunt confortabile, însă ne apără de fericire, de adevăr, de existenţă.

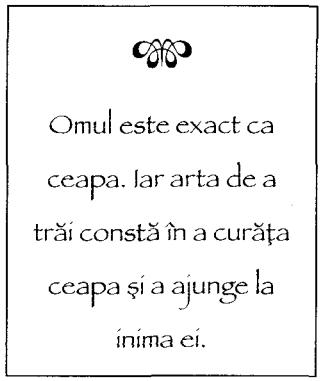

Omul este exact ca ceapa. Iar arta de a trăi constă în a curăţa ceapa şi a ajunge la inima ei.

1. Simţurile fizice

Primul strat e alcătuit din simţurile fizice corupte. Să nu crezi o clipă că simţurile tale fizice sunt cum ar trebui să fie – nu sunt. Ele au fost antrenate. Vezi lucrurile numai dacă societatea te lasă să le vezi, auzi lucruri numai dacă societatea te lasă să le auzi, atingi lucruri dacă societatea te lasă să le atingi.

Omul a pierdut multe din simţurile sale – mirosul, de exemplu. Omul şi-a pierdut aproape în întregime simţul mirosului. Câinele are un miros foarte dezvoltat, nasul lui e extrem de sensibil. Omul pare foarte sărac. Ce s-a întâmplat cu nasul omului? De ce mirosul lui nu e tot atât de fin ca al câinelui, sau al calului. Calul simte un miros la distanţă de mile întregi. Câinele are o

memorie uriașă a mirosurilor; omul nu are deloc memoria mirosurilor. Ceva îi blochează nasul.

Cei care au cercetat în adâncime aceste straturi spun că reprimarea sexului a dus la pierderea simțului mirosului. Din punct de vedere fizic, omul e la fel de sensibil ca orice alt animal, însă psihologic nasul lui a fost corupt. Mirosul este una dintre ușile cele mai sexuale ale corpului. Prin miros animalele simt dacă masculul e în armonie cu femela sau nu; mirosul e un indiciu subtil. Când femela e pregătită să se împerecheze cu masculul, ea emană un anumit miros. Numai prin intermediul acelui miros masculul înțelege că e acceptat. Dacă mirosul nu este emanat, masculul pleacă, înțelegând că nu e acceptat.

Omul a distrus simțul mirosului pentru că ar fi fost greu de creat o societate așa-zis educată dacă simțul mirosului ar fi rămas natural. Să zicem că mergi pe stradă și treci pe lângă o femeie care își emană mirosul, fapt care îți dă un semnal de acceptare. Ea e soția altcuiva. Ce-ai să faci? E stânjenitor, jenant! Soția ta merge alături de tine și corpul ei nu emană nici un miros, și iată că pe lângă ea trece un bărbat și ea, absolut inconștient, îi dă acel semnal. În acel *moment îți dai seama că o interesează acel* bărbat. Lucrul ăsta va crea probleme! Așa că, de-a lungul secolelor, omul și-a distrus complet simțul mirosului.

Primul strat e alcătuit din simțurile fizice corupte. Omul a pierdut multe din simțurile sale.

Nu e o simplă întâmplare că în țările avansate se pierde mult timp cu curățarea corpului de tot felul de mirosuri. Mirosul natural al corpului trebuie distrus complet prin folosirea deodorantelor, a săpunurilor deodorizante. El trebuie să fie acoperit cu straturi de parfum, parfum puternic. Asta este un mod de a evita o realitate care încă există. Mirosul este foarte excitant din punct de vedere sexual, de asta am atins simțul mirosului.

Chiar și în limbă se vede diferența. A vedea înseamnă un lucru; a auzi înseamnă un lucru, dar „a mirosi" înseamnă exact opusul. A vedea înseamnă capacitatea de a vedea, dar a mirosi nu înseamnă capacitatea de a mirosi. Înseamnă că ești „mirositor". Chiar și în limbă a pătruns reprimarea.

Și același lucru s-a întâmplat și cu celelalte simțuri. Nu privești oamenii în ochi sau, dacă o faci, o faci câteva secunde. Nu privești cu adevărat oamenii, îi eviți. Privirea directă, în ochi, este considerată agresivă. Dacă privești oamenii

în ochi s-ar putea să vezi unele lucruri pe care persoanele respective nu vor să le arate. Faptul că vezi ceva pe care persoana nu vrea să-l arate denotă lipsă de bune maniere, așa că e mai bine să eviți s-o privești în ochi.

Noi ascultăm cuvintele, nu vedem fața, pentru că de multe ori cuvintele și fața sunt în contradicție. Cuvintele spun una, iar fața arată alta. Treptat, ne-am pierdut abilitatea de a vedea fața, ochii, gesturile. Ascultăm numai cuvintele, ne agățăm de ele, nu privim fața celui cu care vorbim sau, dacă privim, privirea nu e atentă, e pustie, este aproape ca și cum n-am privi.

Vedem numai ce vrem să vedem. Întregul mecanism al corpului nostru este dereglat.

Auzim sunetele la alegere. Nu auzim toate tipurile de sunete. Alegem ce ne este util să auzim. Iar pentru țări diferite și societăți diferite, lucrurile de valoare diferă și ele. Un om care trăiește într-o lume primitivă, în pădure, în junglă, are un alt fel de receptivitate la sunete. El trebuie să fie permanent vigilent și în alertă am pericolul animalelor; viața lui e în primejdie. Cel care trăiește *într-o lume avansată în care nu mai* există animale n-are de ce să fie în alertă, n-are de ce să se teamă. Nu e în joc supraviețuirea lui. Urechile lui nu funcționează perfect pentru că nu e nevoie.

Uită-te la un iepure sau la un cerb. Ei sunt foarte atenți, foarte sensibili. Este suficient ca vântul să facă să foșnească o frunză uscată și cerbul intră imediat în alertă. Tu nici n-ai fi remarcat sunetul. Viața e înconjurată de o muzică minunată, o muzică subtilă, dar noi suntem total inconștienți de existența ei. Ca să-i simțim ritmul, ar trebui să avem auzul mai fin, vederea mai ascuțită, simțul tactil mai dezvoltat.

Așadar, primul strat este alcătuit din simțuri fizice corupte. Vedem numai ce vrem să vedem. Întregul mecanism al corpului nostru este dereglat. Corpul nostru a devenit rigid. Trăim într-un fel de congelare; suntem reci, închiși, inabordabili. Ne este atât de frică de viață încât am ucis toate posibilitățile prin care viața ar putea să intre în contact cu noi.

Oamenii nu se ating, nu se țin de mână, nu se îmbrățișează. Iar când ții pe cineva de mână amândoi vă simțiți stânjeniți. Dacă îmbrățișezi pe cineva, este ca și cum se întâmplă ceva rău, și te grăbești să te îndepărtezi de corpul celuilalt. Asta din cauză că, în îmbrățișare, căldura corpului celuilalt te-ar

putea face să te deschizi. Nici chiar copiii n-au voie să-şi îmbrăţişeze părinţii; există o mare teamă. Şi toată teama este adânc înrădăcinată în teama de sex. Sexul este ceva tabu. Mama nu-şi poate îmbrăţişa fiul din cauză că s-ar putea ca fiul să se excite – asta e teama. Tatăl nu-şi poate îmbrăţişa fiica, el se teme că s-ar putea excita – căldura acţionează pe căile ei. Nu e nimic rău în a te excita; este pur şi simplu un semn că eşti viu, că eşti „foarte" viu. Dar teama spune „Păstrează distanţa!"

Toate simţurile noastre sunt corupte. N-am fost lăsaţi să fim naturali – de asta omul şi-a pierdut demnitatea, inocenţa, graţia, eleganţa. Ăsta este primul strat.

Şi din cauza tuturor acestor reprimări corpul a devenit non-orgasmic. Nu mai există bucurie – şi asta s-a întâmplat aproape la fel şi la bărbat, şi la femeie, dar bărbatul a pătruns mai adânc în corupere decât femeia, pentru că bărbatul e perfecţionist, e nevrotic perfecţionist. O dată ce intră la o idee, merge până la extrem. Femeia e mai practică, mai puţin perfecţionistă, mai puţin nevrotică, mai pământeană, mai echilibrată, mai puţin intelectuală, mai intuitivă. Femeia nu merge până la capăt. E bine că femeile n-au devenit la fel de nevrotice ca bărbaţii – de asta lor le-a rămas puţină demnitate, puţină graţie, puţină poezie. Însă şi femeia şi bărbatul au fost corupţi de societate, au devenit duri. Bărbaţii mai mult, femeile mai puţin, dar diferenţa e doar de grad.

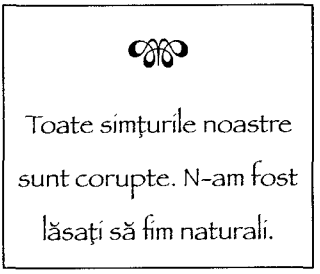

Din cauza acestui strat, tot ce intră în tine trebuie mai întâi să treacă prin acest filtru. Iar acest filtru distruge, interpretează, manipulează, proiectează, inventează, şi realitatea devine foarte înveşmântată. Întregul efort al ştiinţei zoga este să facă acest strat să dispară, să dea viaţă corpului tău, să-l facă sensibil, iarăşi tânăr, să-ţi activeze la maxim simţurile. Atunci nu mai există tabuuri, atunci se revarsă luciditatea, graţia, frumuseţea. Apare din nou căldura, deschiderea, şi are loc dezvoltarea. Eşti în mod permanent nou, tânăr, mereu în aventură. Corpul devine orgasmic. Bucuria te înconjoară.prin bucurie dispare prima corupere. De asta insist eu să fii vesel, să sărbătoreşti, să te bucuri de viaţă, să-ţi accepţi corpul – nu numai să-l accepţi ci şi să fii recunoscător că existenţa ţi-a dat un corp atât de frumos. Un corp atât de sensibil, cu atât de multe uşi prin care să fii în legătură cu realitatea: ochi şi

urechi și nas și pipăit – deschide toate aceste uși și lasă adierea vieții să intre, lasă soarele vieții să intre. Învață să fii mai sensibil. Folosește orice prilej de a fi sensibil astfel încât acel prim strat să dispară.

Dacă stai pe iarbă, nu o smulge, nu o distruge. Am fost nevoit să nu mă mai întâlnesc cu oamenii pe pajiște, pentru că ei smulgeau iarba, o distrugeau. Oamenii sunt violenți, atât de inconștient violenți încât nu știu ce fac.

Când stai pe iarbă, închide ochii și fii una cu iarba – fii iarbă. Simte că ești iarbă, simte verdeața ierbii, simte umezeala ierbii. Simte mirosul subtil pe care îl emană în permanență iarba. Simte roua de pe iarbă, simte-o pe tine. Simte razele soarelui care se joacă în iarbă. Pierde-te o clipă în toate astea, și îți vei simți altfel corpul. Fă acest lucru în tot felul de situații: în râu, în piscină, întins pe nisip la soare, uitându-te noaptea la lună. Există milioane de ocazii să-ți faci corpul să fie iarăși viu. Și numai tu poți face asta. Societatea și-a făcut treaba corupându-te, tu trebuie să dregi ce a stricat ea.

2. Condiționarea

Al doilea strat este al condiționării – condiționare socială, politică, religioasă, ideologică – sisteme de credință. Sistemele de credință te fac necomunicativ. Dacă tu ești om și eu sunt om există comunicare, dar dacă tu ești comunist și eu sunt fascist comunicarea încetează. Toate sistemele de credință distrug comunicarea. Iar viața nu e decât comunicare – comunicare cu pomii, comunicare cu râurile, comunicare cu soarele și luna, comunicare cu oamenii și animalele. Viața este comunicare.

Când ești împovărat de sisteme de credință dialogul dispare. Cum poți să fii cu adevărat in dialog cu cineva când ești deja plin de propriile tale idei și le consideri absolut adevărate? Când asculți ce-ți spune altul ești doar politicos; altfel n-ai asculta. Tu știi ce e corect, aștepți doar ca celălalt să termine de vorbit și apoi sari pe el. Da, pot exista o dezbatere și o discuție și o dispută, dar fără dialog. Dialogul nu e posibil între două credințe. Credințele distrug prietenia, credințele distrug omenia, credințele distrug comunicarea.

Aşa că dacă vrei să vezi şi să auzi şi să asculţi, trebuie să renunţi la toate sistemele de credinţă. Să nu fii hindus, să nu fii mahomedan, să nu fii creştin. Nu-ţi poţi permite soiul ăsta de prostii; trebuie să ai destulă minte pentru a te lepăda de credinţe. Când eşti încorsetat în propriul tău sistem eşti inabordabil pentru ceilalţi şi ceilalţi sunt inabordabili pentru tine.

Credinţele creează un fel de automulţumire, şi credinţele împiedică explorarea pentru că omului i se face frică. S-ar putea să dai de ceva care contravine credinţei tale, şi atunci ce faci? Acel ceva îţi va da peste cap întregul sistem. Aşa că e mai bine să nu explorezi şi să rămâi închis într-o lume searbădă, moartă, definită, să nu mergi dincolo de ea.

Lucrul ăsta îţi dă un gen fals de cunoaştere. Nu ştii nimic despre Dumnezeu, dar ai o anumită credinţă cu privire la Dumnezeu; nu ştii nimic despre adevăr, dar ai o teorie despre adevăr. Această falsă cunoaştere este foarte periculoasă. E un fel de stare hipnotizată a minţii.

Toţi bărbaţii şi femeile au fost condiţionaţi, deşi în moduri diferite. Bărbatul a fost condiţionat să fie agresiv, să fie competitiv, să fie manipulator, să fie egoist. Bărbatul a fost pregătit pentru un anumit tip de muncă: să fie exploatator, să fie opresor, să fie stăpân. Femeii i s-a dat sisteme de credinţă menite să facă din ea o sclavă. Ea a fost învăţată să se supună; ei i s-a dat o lume foarte, foarte mică – gospodăria. Întreaga viaţă i-a fost luată. Dar o dată ce sistemul de credinţă se instalează, femeia îl acceptă şi rămâne limitată la el, după cum şi bărbatul îşi acceptă sistemul de credinţă şi rămâne încorsetat în el.

Bărbatul a fost învăţat să nu plângă; lacrimile nu sunt ceva bărbătesc, aşa că bărbaţii nu plâng. Ce prostie mai e şi asta? Uneori plânsul are un uriaş efect terapeutic, el despovărează, deci e o necesitate. Dar bărbatul continuă să se împovăreze din cauză că nu poate să plângă, din cauză că plânsul e „nebărbătesc". Iar femeia a fost învăţată să plângă, plânsul e perfect femeiesc, aşa că ea plânge chiar şi când nu e nevoie. Ăsta e doar un sistem de credinţă, şi e folosit ca o strategie de manipulare. Femeia ştie că prin argumente nu poate învinge bărbatul, dar ea poate să plângă – asta are efect, aşa că plânsul devine argumentul ei. Bărbatul e corupt într-un fel, el nu poate să plângă, iar femeia este

Toţi bărbaţii şi femeile au fost condiţionaţi, deşi în moduri diferite.

coruptă în alt fel; ea începe să plângă și folosește plânsul ca o strategie de dominare. Plânsul devine politic, iar când lacrimile sunt politice ele își pierd frumusețea, sunt urâte.

Acest al doilea strat, al condiționării, este foarte greu de înlăturat. Scapi foarte greu de el pentru că e foarte complex. Ai o anumită ideologie politică, o anumită ideologie religioasă, și mii de alte lucruri ți se îngrămădesc laolaltă în minte. Au ajuns să facă atât de mult parte din tine încât nici nu te gândești că ele sunt separate de tine. Când spui „Sunt hindus", nu spui „Am o credință numită hinduism". Nu. Spui „Sunt hindus". Te identifici cu hinduismul. Dacă cineva dă foc unui templu, tu crezi că tu ești în pericol. Sau, dacă ești mahomedan, crezi că ești în pericol din cauză că cineva a dat foc Coranului.

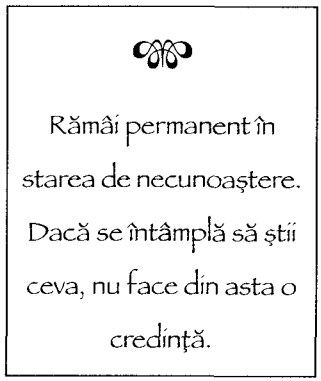

Trebuie să se renunțe la aceste sisteme de credință. Atunci apare înțelegerea; atunci apar dorința de a explora și inocența. Atunci ești înconjurat de o senzație de mister, de uluială, de mirare. Atunci viața nu mai e un lucru cunoscut, e o aventură. Este atât de misterioasă încât poți s-o explorezi la nesfârșit. Să nu creezi niciodată vreun sistem, rămâi într-o stare de necunoaștere. Sufiștii și maeștrii zen insistă foarte mult pe această stare de necunoaștere. Rămâi permanent în starea de necunoaștere. Dacă se întâmplă să știi ceva, nu face din asta o credință. Leapădă acel ceva, azvârle-l, nu-l lăsa să te înconjoare, altfel va deveni o crustă tare și te va izola de viață.

Rămâi mereu copil – atunci comunicarea devine posibilă, atunci dialogul devine posibil. Vei putea să mă înțelegi numai dacă ești într-o stare de necunoaștere, pentru că eu sunt permanent în acea stare. Cu mine conmunicarea este posibilă dacă renunți la sistemele tale de credință, altfel ele vor obstrucționa comunicarea.

3. Raționarea

Cel de al treilea filtru, al treilea strat, este pseudoraționarea, explicațiile, pretextele. Toate sunt împrumutate. Nici măcar una nu se bazează pe experiența ta autentică, însă îți dau un fel de satisfacție: te crezi o ființă foarte rațională.

Nu poți deveni rațional prin acumulare de dovezi și argumente împrumutate. Adevărata rațiune apare numai când ești inteligent și, reține, există o diferență între un intelectual și omul pe care îl numesc eu inteligent. Intelectualul se ascunde în spatele pseudo-raționării. Raționarea lui poate fi foarte logică, dar nu poate fi niciodată rezonabilă. Rațiunea lui e pseudo-rațiune, ea doar pare rațiune.

Un om se îneca. „Ajutor, nu știu să înot! Nu știu să înot!" striga el.

„Nici eu", spuse bătrânul care stătea pe mal mestecând tutun. „Dar eu nu răcnesc că nu știu."

Ei bine, treaba e perfect rațională. „De ce răcnești că nu știi ? Tu nu știi să înoți, nici eu nu știu, așa că taci." Însă tu stai pe mal și el e în râu; situația e diferită, contextul e diferit.

Când Buddha spune ceva, poți să repeți același lucru dar contextul e altul. Când Mahomed spune ceva, poți să repeți exact același lucru, dar el nu va însemna același lucru pentru că diferă contextul. Iar contextul contează, nu ce spui tu.

Donnegan era în confesional. „Părinte, am făcut ceva atât de rău încât ai să mă dai afară din biserică", îngână el.

„Ce-ai făcut fiule?" întrebă preotul.

„Ieri soția mea se fâțâia prin fața mea legănându-și șoldurile și m-am excitat atât de tare încât am pus mâna pe ea, i-am smuls hainele, am aruncat-o pe podea și am făcut sex."

„E un lucru puțin neobișnuit, dar ăsta nu-i un motiv pentru excomunicare", spuse preotul.

„Sigur n-o să mă dai afară din biseric?"

„Bine-nțeles că nu."

„Ei bine, din magazin ne-au dat afară!"

Nu poți deveni rațional prin acumulare de dovezi și argumente împrumutate.

Totul depinde de context – cine ești, unde ești. Depinde din ce punct de vedere, din ce experiență vorbești. Eu folosesc aceleași cuvinte pe care le folosești tu, dar ele nu înseamnă același lucru. Una e când le rostesc eu, alta e când le rostești tu. Cuvintele sunt aceleași, dar din cauză că ele vin din spații diferite au un înțeles diferit, o conotație diferită, o savoare diferită, o muzică diferită.

Pseudo-raționarea e doar în aparență raționare, nu e *cunoaștere*. Ea e mai mult de dragul de-a găsi pretexte; e mai mult de dragul argumentării. În genul ăsta de înlelăciune mintea bărbătească e specialistă. În asta este expertă mintea bărbătească. Bărbatul a învățat foarte bine acestă artă. Acest filtru este extrem de puternic în mintea bărbătească.

Adevărata raționare apare numai atunci când te debarasezi de pseudo-raționare.

Ce este raționarea adevărată? Karl Jaspers a definit-o perfect. El spune: „Rațiunea este deschidere, rațiunea este claritate, rațiunea este voința de unitate. Rațiunea folosește logica și metodele și categoriile ei de înțelegere doar pentru a le transcede. Rațiunea este floarea supremă a înțelepciunii."

Care e deosebirea dintre pseudo și adevărat? Pseudo creează întotdeauna un filtru, iar adevăratul devine întotdeauna o ușă. Adevăratul este întotdeauna o punte, pseudo este întotdeauna un blocaj.

Acest al treilea strat, stratul pseudo-raționării, este una dintre cele mai mari turbulențe din ființa ta.

4. Sentimentalismul

Cel de al patrulea strat este emotivitatea, sentimentalismul. El este pseudo-simțire, mult zgomot pentru nimic, multă agitație. Mintea femeiască e specialistă la asta. Sentimentalismul este doar ceva de suprafață, este simpatie neputincioasă, el nu face nimic. Dacă cineva e bolnav, stai lângă el și plângi. Plânsul tău nu-l ajută cu nimic. Casa arde și tu plângi – nici asta nu ajută. Acest pseudo-gen de simțire trebuie detectat, altfel n-ai să cunoști niciodată adevărata simțire.

Adevărata simțire înseamnă implicare, angajare. Ea este empatie, nu doar simpatie. Este acțiune. Ori de câte ori simți cu adevărat ceva în inima ta, lucrul ăsta te transformă imediat; el devine acțiune. Ăsta este criteriul – simțirea ta devine acțiune. Dacă sentimentul tău rămâne doar un sentiment

fără să devină acțiune, să știi că e pseudo-sentiment. Atunci te înșeli pe tine sau pe altcineva.

Niciodată nu i te poți opune inimii. Dacă totuși te opui inimii tale, trebuie să ai o pseudo-inimă, un simulacru de inimă. Așa cum cel de al doilea strat este domeniul de specialitate al bărbatului, cel de al patrulea strat este specialitatea femeii.

5. Reprimarea

Cel de al cincilea strat este al instinctelor corupte, otrăvite – reprimarea.

Gurdjieff spunea că toate centrele omului se suprapun, rătăcesc, se bagă unul peste altul, și nu mai știi care ce este. Fiecare centru care funcționează la locul lui e frumos, dar când începe să se bage peste funcționarea altuia apar mari probleme. Atunci întregul organism se nevropează.

De exemplu, dacă centrul sexului funcționează ca centru al sexului e perfect. Însă oamenii l-au reprimat atât de mult încât, la mulți, centrul sexului nu mai există în organele genitale, s-a mutat în cap. Asta înseamnă suprapunere. Acum ei fac dragoste cu capul – de aici marea importanță a pornografiei, a vizualizării. Chiar în timp ce faci dragoste cu o femeie s-ar putea să te gândești la o actriță frumoasă, să-ți închipui că faci dragoste cu ea. Numai atunci devii brusc interesat în a face dragoste cu femeia ta. În realitate, femeia ta nu există. Ăsta e un fel de masturbare. Nu faci dragoste cu ea, faci dragoste cu altcineva care nu e acolo. Ai fantezii sexuale.

Reprimarea religioasă ți-a deranjat toți centrii. Ți-e foarte greu chiar și să înțelegi că centrii tăi sunt separați. Și, atunci când funcționează în propriul tău domeniul, fiecare centru e foarte bun. Când se bagă peste alt domeniu, apar probleme.

Când rămâne în propriul său centru, sexul poate fi transformat; când se mută în cap, nu poate fi transformat. În cap s-a creat un pseudo-centru.

Asta e ca în anecdota următoare. Se zice că, din când în când, sfinții au voie să viziteze pământul deghizați. Sfânta Tereza voia de mult să meargă la

Hollywood dar Gabriel, la care erau delegațiile, a fost de părere că nici chiar un sfânt n-ar fi putut ieși neîntinat după ce a vizitat capitala filmului.

Până la urmă, totuși, Sfânta Tereza l-a convins că nu avea să pățească nimic și a pornit spre pământ cu primul nor disponibil.

Săptămânile s-au prefăcut în luni și nici o veste de pe pământ așa că, într-o zi, foarte îngrijorat, Gabriel a dat telefon la Los Angeles. I s-a făcut legptura, telefonul a sunat și, în cele din urmă, un glas a spus: „Aici Terry. Cu cine vorbesc? Ah, Gabby, iubitule! Ce fericită sunt că te aud!"

Așa-zișii tăi sfinți nu fac decât să evite lumea. Ei sunt ființe reprimate. Dacă li s-ar oferi prilejul, ar cădea mai jos decât tine. Ei nu fac decât să se abțină din cauza fricii de iad și din lăcomie pentru rai. Însă tot ce reprimi din cauza fricii sau a lăcomiei rămâne acolo. Și nu doar că rămâne acolo, ci devine nefiresc, pervertit, pătrunde în zonele mai adânci ale conștientului și subconștientului. Și atunci e foarte greu de smuls din rădăcină.

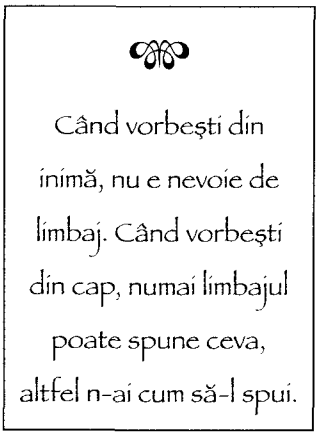
Când vorbești din inimă, nu e nevoie de limbaj. Când vorbești din cap, numai limbajul poate spune ceva, altfel n-ai cum să-l spui.

Gurdjieff a fost sufist. Toată învățătura lui vine de la maeștri sufiști. El a introdus în lumea occidentală metode de delimitare a fiecăriu centru și de permitere ca centrul să funcționeze în domeniul său propriu.

Capul trebuie să funcționeze în ceea ce privește rațiunea, atâta tot. Ai remarcat? Unii spun: „Cred că te iubesc." *Crezi* că mă iubești? Dragostea nu are nici o legătură cu crezul, care e un rezultat al gândirii. Cum să *crezi* că mă iubești? Însă acești oameni nu știu să funcționeze direct din inimă; până și inima trebuie să treacă prin cap. Ei nu pot spune simplu: „Te iubesc."

Când vorbești din inimă, nu e nevoie de limbaj. Când vorbești din cap, *numai* limbajul poate spune ceva, altfel n-ai cum să-l spui.

Lasă capul să funcționeze ca rațiune, lasă inima să funcționeze ca simțire, lasă centrul sexului să funcționeze ca sex. Lasă totul să funcționeze în felul lui. Nu lăsa mecanismele să se amestece între ele, altfel vei avea instincte corupte.

Atunci când instinctul este natural, spontan, fără inhibiții, în corpul tău există claritate, există armonie.

Și cel de al cincilea strat e specialitatea bărbatului.

6. Intuiția coruptă

Stratul al şaselea este intuiția coruptă.

Există un fenomen numit intuiție, de care am devenit aproape inconștienți. Nu știm că există ceva precum intuiția, și asta din cauză că intuiția este cel de al şaselea strat. Celelalte cinci straturi sunt atât de groase încât nu ajungi să-l simți pe al şaselea.

Intuiția este un fenomen care se deosebește total de rațiune. Rațiunea argumentează, ea folosește un întreg proces pentru a ajunge la o concluzie. Intuiția sare – ca un salt cuantic, nu cunoaște nici un proces.

Au existat mulți ,matematicieni care rezolvau orice tip de problemă intuitiv, fără să recurgă la procesul de raționare. În momentul în care problema era enunțată ei și dădeau răspunsul. Așa că, în matematică, intuiția este acum un fapt recunoscut.

Când rațiunea dă greș, numai intuiția poate lucra. Și toți marii savanți au devenit conștienți de faptul că marile lor descoperiri au fost făcute nu prin rațiune ci prin intuiție. Marie Curie lucra de trei ani la o anumită problemă și încerca s-o rezolve pe multe căi, dar nici una dintre căi nu ducea la soluție. Într-o seară, extenuată, s-a dus la culcare și a hotărât: „Deja e destul. Am pierdut trei ani și n-am ajuns nicăieri. Trebuie să renunț." În acea noapte, soluția i-a venit în somn. S-a sculat, s-a dus la masă și a notat răspunsul, după care s-a culcat la loc. Dimineața nici măcar nu mai ținea minte ce-a visat și ce a făcut, dar răspunsul era pe masă, scris de mâna ei! Atunci, dintr-o dată, visul a ieșit la suprafață. Ajunsese la rezultat pe o altă ușă, care nu era rațiunea. Era intuiția.

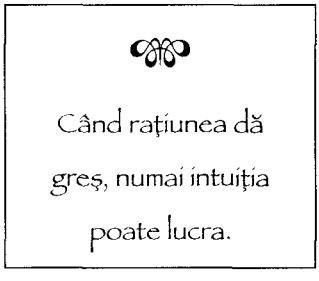

Buddha s-a zbătut şase ani să atingă iluminarea dar n-a reușit. Într-o zi a renunțat. S-a așezat sub un copac să se odihnească și dimineața iluminarea se produsese deja. Când a deschis ochii era în *samadhi*. Dar mai întâi a trebuit să epuizeze rațiunea. Intuiția funcționează numai atunci când rațiunea este epuizată. Intuiția nu cunoaște, nici un proces. Ea sare pur și simplu de la problemă la concluzie. Este o fulgerare.

Noi avem intuiția coruptă. Intuiția bărbatului este aproape în întregime coruptă, intuiția femeii nu e chiar atât de coruptă, de asta femeile au ceva

ce se numeşte „fler". Flerul este doar în fragment de intuiție. El nu poate fi dovedit. Nici o femeie nu își poate explica flerul sau presentimentul.

Când toate celelalte cinci straturi au dispărut şi ai renunțat la ideile fixe – o idee fixă este şi că rațiunea este singura ușă pe care se poate ajunge la o concluzie – începe să curgă intuiția. Atunci nu mai e doar o fulgerare, atunci este o sursă constant disponibilă. Atunci închizi ochii şi intri în ea şi capeți întotdeauna de la ea direcția cea bună. Dacă cele cinci straturi sunt sfărâmate, atunci răsare în tine ceva care poate fi numit călăuză lăuntrică. Ea îți va da întotdeauna sfatul cel bun. În Orient i se spune guru lăuntric sau maestru lăuntric. O dată ce intuiția începe să funcționeze, nu mai e nevoie să te duci să ceri sfatul nici unui guru exterior.

O dată ce intuiția începe să funcționeze, nu mai e nevoie să te duci să ceri sfatul nici unui guru exterior.

Intuiția trebuie să fie în armonie totală cu sinele. Iar din acea armonie apar soluțiile din neant.

CAPITOLUL 9

Cele două părți ale minții

Goso Hoyen obișnuia să spună:

Când lumea mă întreabă cum este zen-ul, eu le spun povestea asta: Observând că tatăl lui îmbătrânea, fiul unui spărgător l-a rugat să-l învețe meseria pentru a duce mai departe afacerea de familie după retragerea tatălui său.

Tatăl a fost de acord și, în acea noapte, au spart o casă împreună. Deschizând un cufăr mare, tatăl i-a spus fiului său să intre în el și să scoată lucrurile. De îndată ce fiul a fost înăuntru, tatăl a încuiat cufărul iar apoi a făcut atâta zgomot încât s-a trezit toată casa. Atunci a șters-o în liniște.

Încuiat în cufăr, băiatul era supărat, îngrozit, și se întreba cum să iasă. Atunci i-a venit o idee – a scos un miorlăit de pisică.

Stăpânii casei i-au spus unei servitoare să ia o lumânare și să cerceteze cufărul. Când servitoarea a descuiat capacul, băiatul a sărit afară, a suflat în lumânare și a țâșnit pe lângă servitoarea uluită. Toți ai casei au fugit după el.

Observând o fântână la marginea drumului, băiatul a aruncat în ea o piatră mare, apoi s-a ascuns în întuneric. Urmăritorii s-au adunat în jurul fântânii să-l vadă pe spărgător înecându-se.

Când băiatul a ajuns acasă era foarte supărat pe tatăl lui și a dat să-i spună povestea; dar tatăl a spus: „Nu te obosi să-mi povestești amănuntele. Ești aici – ai învățat arta."

Ființa e una, lumea e multitudine... iar între cele două este mintea divizată, mintea dualã. Este exact ca un copac mare, un stejar bătrân: trunchiul e unu, apoi copacul se desparte în două ramuri principale, bifurcația principală, din care cresc o mie și una de bifurcații de ramuri. Ființa este exact ca trunchiul copacului – una, nondualã – iar mintea este prima bifurcație unde copacul se desparte în două, devine dualã, devine dialectică: teză și antiteză, bărbat

și femeie, yin și yang, zi și noapte, Dumnezeu și Diavol, Yoga și Zen. Toate dualitățile din lume își au baza în dualitatea minții – iar mai jos de dualitate, vei găsi unitatea – numește-o Dumnezeu, numește-o nirvana, sau cum îți place.

Dacă mergi mai sus, prin dualitate, ajungi la lumea înmilionită.

Ăsta este unul din lucrurile de bază care trebuie înțelese – că mintea nu e una. De aici, tot ce vezi prin minte devine doi. Este exact ca o rază albă care intră într-o prismă; ea se divide imediat în șapte culori și se creează curcubeul. Înainte de a intra în prismă una, prin prismă s-a divizat, și culoarea albă a dispărut în cele șapte culori ale curcubeului.

Lumea e un curcubeu, mintea e o prismă, iar ființa este raza albă.

Cercetarea modernă a ajuns la o concluzie foarte importantă, una dintre cele mai importante concluzii la care s-a ajuns în secolul al douăzecilea, și anume că omul nu are o minte – are două minți. Creierul e împărțit în două emisfere, emisfera dreaptă și emisfera stângă. Emisfera dreaptă se unește cu mâna stângă, iar emisfera stângă se unește cu mâna dreaptă – încrucișat. Emisfera dreaptă este intuitivă, ilogică, irațională, poetică, platonică, imaginativă, romantică, mitică, religioasă. Emisfera stângă este logică, rațională, matematică, aristotelică, științifică, calculată.

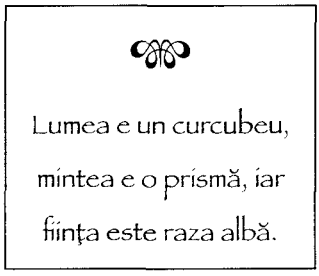

Aceste două emisfere sunt permanent în conflict, de aceea ca să faci ceva bine trebuie să te situezi undeva la mijloc, între aceste două minți.

Mâna stângă este coordonată de emisfera dreaptă – intuiție, imaginație, mit, poezie, religie – și este foarte dezaprobată. Societatea este a dreptacilor – dreptaci înseamnă emisfera stângă. Zece la sută din copii se nasc stângaci dar ei sunt forțați să devină dreptaci. Copiii care se nasc stângaci sunt esențialmente iraționali, intuitivi, non-euclidieni, fără aptitudini în domeniul matematicii – ei sunt periculoși pentru societate, așa că ea îi forțează în toate felurile să devină dreptaci. Nu e doar o chestiune de mâini, e o chestiune de politică internă: copilul stângaci funcționează prin emisfera dreaptă, lucru pe care societatea nu-l permite, așa că el trebuie oprit înainte ca lucrurile să ajungă prea departe.

Emisfera stângă înseamnă rațiune. Emisfera dreaptă este dincolo de rațiune, ea este intuitivă.

Dacă înțelegi această divizare, vei înțelege multe lucruri. Dacă luăm burghezia și proletariatul, proletariatul funcționează întotdeauna prin intermediul emisferei drepte a creierului. Oamenii săraci sunt mai intuitivi. La fel și popoarele primitive. Cu cât e mai sărac omul, cu atât e mai puțin intelectual – și poate că asta este cauza faptului că e sărac. Pentru că dacă el e mai puțin intelectual, nu poate să concureze în lumea rațiunii.

Bogatul funcționează prin intermediul emisferei stângi, el este mai calculat, mai viclean, mai deștept, mai logic, el își face planuri. Poate de asta este bogat.

Burghezia și proletariatul nu pot să dispară prin revoluții comuniste, pentru că revoluția comunistă este înfăptuită de aceeași oameni. Țarul a guvernat Rusia; el a guvernat-o cu emisfera stângă a minții. Apoi el a fost înlocuit de Lenin care era de același tip. După aceea Lenin a fost înlocuit de Stalin, care și el era de același tip. Revoluția e falsă pentru că, în profunzime, același tip de oameni guvernează.

Același lucru e valabil și pentru bărbați și femei. Femeile sunt conduse de emisfera dreaptă, bărbații de emisfera stângă. Bărbații au condus femeile secole întregi. Acum câteva femei se revoltă, dar treaba uimitoare e că ele sunt același tip de femei. De fapt, ele sunt exact ca bărbații – raționale, logice, aristotelice. Este posibil ca într-o zi, cândva, așa cum revoluția comunistă a avut succes în Rusia și China, undeva, poate în America, femeile să reușească să-i răstoarne pe bărbați de la putere. Dar la vremea când femeile vor reuși, ele nu vor mai fi femei, ele vor fi ajuns să fie coordonate de emisfera stângă. Pentru că pentru a te lupta trebuie să fii calculat, și pentru a te lupta cu bărbații trebuie să fii ca bărbații, agresiv. Pe tot cuprinsul lumii, mișcarea de eliberare a femeilor trădează agresivitate. Femeile care au aderat la această mișcare sunt foarte agresive, și-au pierdut toată grația, tot ce rezultă din intuiție. Pentru că pentru a se lupta cu bărbații a trebuit să învețe aceleași trucuri, să aplice aceleași tehnici.

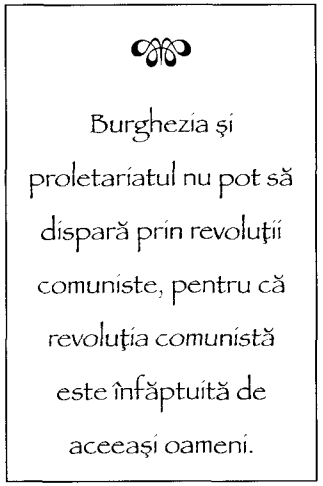
Burghezia și proletariatul nu pot să dispară prin revoluții comuniste, pentru că revoluția comunistă este înfăptuită de aceeași oameni.

Lupta cu cineva este foarte periculoasă pentru că ajungi să semeni cu dușmanul tău. Asta este una din marile probleme ale omenirii. O dată ce te

lupți cu cineva, încetul cu încetul trebuie să folosești aceleași tehnici și aceleași căi. S-ar putea să-ți învingi inamicul, dar la vremea când l-ai înfrânt ai devenit deja propriul tău inamic. Stalin a fost mai țar decât orice țar, mai violent decât orice țar. Bine-nțeles că a trebuit să fie așa: pentru a răsturna de la putere țari e nevoie de oameni foarte vîolenți, mai violenți decât chiar țarii. Numai ei vor deveni revoluționari, vor ieși în frunte și vor ajunge în vârf. Când însă au ajuns acolo sunt la fel ca țarii, iar societatea merge pe același drum. Doar lucrurile de suprafață se schimbă, în profunzime rămâne același conflict.

Conflictul se află în om. Dacă nu e rezolvat acolo, nu poate fi rezolvat nicăieri în altă parte. Lupta se duce între cele două părți ale minții.

Între cele două părți ale minții există o punte foarte mică. Dacă acea punte e sfărâmată printr-un accident, printr-un defect fiziologic sau altceva, persoana se divizează, devine două persoane și se produce fenomenul de schizofrenie sau „dedublarea personalității". Dacă puntea se rupe – și puntea este foarte fragilă – atunci devii doi, te comporți ca două persoane. Dacă aceste punte este întărită într-atât încât cele două minți devin una, se produce integrarea, cristalizarea. Asta înțelegea George Gurdjieff prin „cristalizarea ființei" – unirea celor două minți în una, întâlnirea masculinului cu femininul, întâlnirea lui yin cu yang, întâlnirea stângii cu dreapta, întâlnirea logicului cu ilogicul, întâlnirea lui Platon cu Aristotel.

Dacă poți să înțelegi această bifurcație fundamentală din copacul minții, atunci poți să înțelegi toate conflictele ce au loc în tine și în jurul tău.

Am auzit o anecdotă. Printre germani, Berlinul este considerat prototipul bruscheței și eficienței prusace, în timp ce Viena este esența farmecului și sentimentalismului austriac. Un berlinez vizita Viena și, căutând un oficiu poștal, s-a rătăcit. Ce a făcut el? L-a înșfăcat de revere pe primul vienez care trecea și a lătrat: „Unde-i poșta?" Vienezul uimit și-a desprins haina cu grijă din mâinile berlinezului, și-a netezit reverele și a spus cu blândețe: „N-ar fi fost mai frumos dacă m-ați fi abordat politicos și m-ați fi întrebat: «Domnule, vă rog să-mi acordați o clipă și să-mi spuneți, dacă știți, unde e poșta?»" Berlinezul s-a holbat o clipă la el, apoi a mârâit: „Prefer să rătăcesc!", după care a plecat val-vârtej.

Același vienez era în vizită la Berlin și, de data asta, el căuta oficiul poștal. Apropiindu-se de un berlinez, l-a întrebat politicos: „Domnule, fiți amabil și spuneți-mi, știți cumva unde e poșta?" Cu o rapiditate de automat, berlinezul a răspuns: „Mergi înainte două străzi, faci la dreapta, mergi până la prima

intersecție, traversezi, o iei jumătate la dreapta, treci peste șinele de tramvai, o iei pe lângă chioșcul cu ziare și dai de poștă." Mai mult zăpăcit decât luminat, vienezul spuse totuși: „Mii de mulțumiri, domnule", la care berlinezul l-a apucat de revere și, a răcnit: „Lasă mulțumirile – repetă instrucțiunile!"

Mintea bărbătească – berlinezul; mintea femeiască – vienezul. Ele nu pot rămâne separate, trebuie să intre iar și iar în relație, însă nu pot rămâne nici împreună. Lupta nu este exterioară, lupta este în tine.

Iar eu spun următorul lucru: dacă nu-ți rezolvi lupta lăuntrică dintre emisfera dreaptă și emisfera stângă, n-ai să fii împăcat în iubire, pentru că lupta internă se reflectă în afară. Dacă te lupți în tine și te identifici cu emisfera stângă, emisfera rațiunii, și încerci permanent să înfrângi emisfera dreaptă, vei încerca să faci același lucru cu femeia pe care o iubești. Dacă femeia se luptă continuu cu rațiunea ei, se va lupta continuu și cu bărbatul pe care îl iubește.

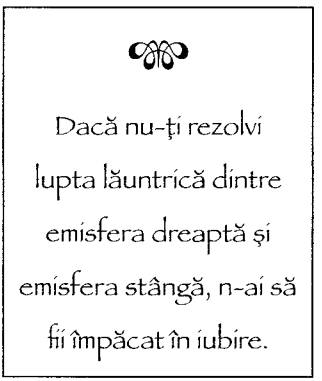

Toate relațiile – aproape toate, excepțiile sunt neglijabile, nu se pun la socoteală – sunt urâte. La început sunt frumoase, la început nu arăți realitatea, la început te prefaci. O dată ce relația a intrat pe un făgaș stabil și te relaxezi, conflictul intern iese la suprafață și începe să se reflecte în relație. Atunci apar certurile, cicălelile, dorința continuă de a-l distruge pe celălalt.

Atâta timp cât nu ți-ai rezolvat lupta internă e bine să nu intri într-o relație pentru că vei crea mai multe probleme decât ai deja.

Mulla Nasruddin mi-a spus odată: „Am amânat răul luni de zile, dar de data asta nu se mai poate." „Dentistul sau doctorul?" am întrebat. „Nici unul, nici altul. Mă însor."

Oamenii evită căsătoria, o tot amână. Dacă ești în afară, căsătoria ar putea să semene cu o oază frumoasă în deșert, dar pe măsură ce vii mai aproape oaza începe să se usuce și să dispară. O dat ce ești prins în ea, căsătoria e o închisoare, însă nu uita că închisoarea nu vine de la celălalt, ea vine din tine.

Dacă emisfera stângă a creierului continuă să te domine, vei trăi o viață plină de succese – atâtea succese încât la patruzeci de ani ai să ai ulcer; până la patruzeci și cinci de ani vei fi avut cel puțin unul sau două infarcturi. La cincizeci de ani vei fi aproape mort – dar un mort încununat de succese! S-au

putea să ajungi un mare savant, dar n-ai să ajungi niciodată o ființă grozavă. S-ar putea să acumulezi destule bogății, dar vei pierde tot ce e de valoare. S-ar putea să cucerești întreaga lume, dar teritoriul tău lăuntric va rămâne necucerit.

Emisfera stângă este partea lumească a creierului; ea e preocupată mai mult de lucruri precum mașinile, banii, casele, puterea, prestigiul. Asta este orientarea omului pe care în India îl numim *grustha*, proprietar.

Emisfera dreaptă este orientarea *sannyasinului*, cel care e interesat mai mult de ființa sa lăuntrică, de pacea lui interioară, de fericirea lui, și e mai puțin preocupat de lucruri. Dacă ele vin ușor, bune; dacă nu vin, tot bine. El e mai mult preocupat de moment, mai puțin preocupat de viitor; mai mult preocupat de poezia vieții, mai puțin preocupat de aritmetica ei.

Am auzit o anecdotă. Finkelstein a dat lovitura la curse, iar Muscovitz, în mod firesc, era invidios. „Cum ai făcut, Finkelstein?" a întrebat el. „Simplu", a răspuns Finkelstein, „am avut un vis." „Un vis?" „Da. Mi-am calculat să pariez pe trei cai, dar nu eram sigur de al treilea. Doi știam că sunt buni, dar nu-l aveam pe al treilea. Cu o noapte înainte am visat că un înger stătea la capul patului și spunea întruna: «Binecuvântat să fii, Finkelstein, de șapte ori șapte să fii binecuvântat». Când m-am trezit mi-am dat seama că șapte ori șapte fac patruzeci și opt, iar calul cu numărul patruzeci și opt era Vis Divin. L-am trecut pe Vis Divin ca al treilea cal în pariu și am câștigat tot."

Muscovitz spuse: „Dar, Finkelstein, șapte ori șapte fac patruzeci și nouă!"

Finkelstein răspunse: „Atunci fii tu matematicianul."

Una e să urmezi viața prin aritmetică, și alta e s-o urmezi prin vise și viziuni. Sunt două căi total diferite.

Chiar zilele trecute cineva a întrebat: „Există fantome, zâne, și lucruri de genul ăsta?" Da, există – dacă ești coordonat de emisfera dreaptă a creierului, există. Dacă orientarea ta este dată de emisfera stângă, nu există. Toți copii sunt coordonați de emisfera dreaptă; ei văd peste tot fantome și zâne. Însă părinții îi tot reped și le spun: „Prostii. Unde e zâna? E doar o umbră. Ești prost." Și uite așa, încetul cu încetul, copilul neajutorat e convins și trece de la orientarea emisferei drepte la orientarea emisferei stângi. El trebuie să trăiască în lumea părinților, trebuie să-și uite visele, trebuie să uite miturile, trebuie să uite toată poezia, trebuie să învețe matematica. Bine-înțeles că ajunge bun la matematică – și ajunge aproape infirm și paralizat în viață.

Sannyasinul este cel care trăiește prin imaginație, prin calitatea visătoare a minții. El trăiește prin poezie, el poetizează viața – pentru el copacii sunt mai verzi

decât îți par ție, păsările mai frumoase, totul e mai luminos. Pietricelele obișnuite devin pentru el diamante. Privit din emisfera dreaptă, totul devine divin, sacru.

Un bărbat stătea cu un prieten într-o cofetărie, și amândoi beau ceai. Bărbatul își studie ceașca și spuse cu un oftat: „Ah, prietene, viața e ca o ceașcă de ceai." Celălalt se gândi o clipă, apoi întrebă: „De ce? De ce e viața ca o ceașcă de ceai?" Primul răspunse: „De unde să știu eu? Ce, sunt filozof?"

Emisfera dreaptă face doar afirmații cu privire la fapte, ea nu oferă motive. Dacă întrebi „De ce?", ea nu e în stare să răspundă. Dacă te plimbi și vezi o floare lotus și spui „E frumoasă." și cineva te întreabă „De ce?", ce-ai să faci? Ai să spui: „De unde să știu eu? Ce, sunt filozof?"

Este o simplă afirmație, o afirmație foarte simplă, totală în sine, completă. Nu există nici un motiv în spatele ei și nici un rezultat dincolo de ea, este simpla afirmare a unui fapt.

Uită-te la Evanghelii și la afirmațiile lui Iisus – ele sunt simple. Iisus spune: „Tatăl meu e în cer. Eu sunt fiul lui." Nu întreba de ce. El n-ar putea dovedi asta în fața unui tribunal, el ar spune simplu „*Știu*." Dacă l-ai întreba cine i-a spus, cine l-a autorizat să spună acest lucru, el ar răspunde: „Eu sunt *autoritatea*. *N-am nevoie să mă autorizeze cineva*."

Asta-i problema atunci când un om ca Iisus umblă prin lume. Mintea rațională nu poate să înțeleagă. El n-a fost răstignit din nici un alt motiv. El a fost răstignit de emisfera stângă pentru că era un om coordonat de emisfera dreaptă. A fost răstignit din cauza conflictului lăuntric.

Lao Tzu spune: „Toată lumea pare să fie deșteaptă, *numai eu sunt* tăntălău; toată lumea pare să fie sigură, numai eu sunt derutat și ezitant." El e un om coordonat de emisfera dreaptă.

Emisfera dreaptă este emisfera poeziei și iubirii. E nevoie de o mare schimbare; acea schimbare este transformarea lăuntrică. Yoga este un efort de a ajunge la unicitatea ființei prin emisfera stângă, folosind logica, matematica, știința și încercând să treacă dincolo. Zen este exact opusul; ținta e aceeași, dar Zen folosește emisfera dreaptă pentru a trece dincolo. Ambele se pot folosi, dar urmând Yoga drumul este foarte, foarte lung; aproape că e o străduință inutilă pentru că încerci să ajungi de la rațiune la suprarațiune, ceea ce este mai greu. Zen este mai ușor pentru că încerci să ajungi la suprarațiune de la irațiune. Irațiunea aproape că seamănă cu suprarațiunea – ele nu cunosc bariere. Yoga e precum penetrarea unui zid, Zen este precum deschiderea unei uși. S-ar putea ca ușa să nu fie închisă de tot, doar o împingi puțin și ea se deschide.

Și acum să ne întoarcem la povestea de la începutul capitolului. Este una dintre cele mai frumoase anecdote zen. Adepții zen vorbesc prin povești, trebuie s-o facă pentru că ei nu pot să producă teorii și doctrine, ei știu doar să spună povești. Ei sunt mari povestitori. Iisus vorbea în pilde, Buddha vorbea în pilde, misticii sufiști vorbesc în pilde – nu-i o coincidență. Povestea, parabola, pilda, anecdota sunt modul de exprimare al emisferei drepte; argumentație logică, dovada, silogismul sunt modul de exprimare al emisferei stângi.

Goso Hoyen obișnuia să spună: Când oamenii mă întreabă cum este zen-ul, eu le spun povestea asta.

Această poveste chiar spune cum este Zen-ul – ea indică, fără să definească. Definirea nu este posibilă întrucât calitatea de bază a zen-ului este de nedefinit; poți să-l guști, dar nu-l poți defini; poți să-l trăiești, dar nu poți să-l exprimi în cuvinte. O poveste, însă, poate să-ți dea o idee despre cum e zen-ul. Iar povestea aceasta indică perfect cum este zen-ul. Ea nu dă o definiție, nu filozofează în jurul lui, n-o să-ți sporească cunoștințele, dar o să-ți zdruncine, o să-ți provoace o schimbare a structurii globale. O să te arunce dintr-un colț al morții în altul... și ăsta e tot rostul poveștii.

Observând că tatăl său îmbătrânea, fiul unui spărgător l-a rugat să-l învețe meseria pentru a duce mai departe afacerea de familie după retragerea tatălui său.

Meseria de spărgător nu e o treabă științifică, e o artă. Te naști spărgător așa cum te naști poet. Meseria asta nu se învață, e ceva înnăscut.

Spărgătorul e spărgător din naștere. El trăiește prin intuiție, ăsta e un talent. El nu e om de afaceri, este jucător de jocuri de noroc. El riscă totul pe nimic. Meseria lui este periculoasă și riscantă. El este exact ca un om religios. Adepții zen spun că oamenii religioși seamănă cu spărgătorii; în căutarea lui Dumnezeu, și ei sunt spărgători. Nu există cale de a ajunge la Dumnezeu prin rațiune sau prin logică. Ei sparg undeva zidul, intră pe ușa din spate, intră noaptea dacă ziua nu pot. Dacă nu pot urma mulțimea pe autostradă, ei își croiesc poteci prin pădure. Da, există o anumită similaritate. Poți să ajungi la Dumnezeu numai dacă ești spărgător, artist la furatul focului, la furatul comorii.

Tatăl urma să se retragă și fiul l-a rugat: „Înainte să te retragi, învață-mă meseria ta."

Tatăl a fost de acord și, în acea noapte, au spart o casă împreună. Deschizând un cufăr mare, tatăl i-a spus fiului să intre înăuntru și să scoată lucrurile. De îndată ce băiatul a fost înăuntru, tatăl a încuiat cufărul și apoi a făcut atâta zgomot încât a trezit toată casa. Atunci a șters-o în liniște.

Trebuie să fi fost un adevărat maestru, nu un spărgător de rând...

Încuiat în cufăr, băiatul era supărat, îngrozit...

Bine-nțeles, normal! Ce învățătură e asta? Fusese aruncat într-o situație periculoasă. Dar asta este singura cale de a învăța ceva despre necunoscut. Asta este singura cale de a învăța ceva despre emisfera dreaptă.

Emisfera stângă se predă la școală, învățarea este posibilă. Treptat înveți tot felul de lucruri și ajungi să le stăpânești bine. Dar pentru emisfera dreaptă nu există școli; ea este intuitivă, nu funcționează treptat ci brusc, ca o fulgerare în întuneric. Dacă se întâmplă, se întâmplă. Dacă nu, nu – nu se poate face nimic în privința asta. Poți doar să te aduci într-o situație în care posibilitatea de a se întâmpla e mai mare.

De asta spun că bătrânul trebuie să fi fost un adevărat maestru.

Încuiat în cufăr, băiatul era supărat, îngrozit...

Ei bine, nu există nici o cale logică de a ieși din cufăr. Cufărul era încuiat, tatăl făcuse zgomot, toată casa se trezise, oamenii se mișcau peste tot, căutând, iar tatăl fugise. Există vreun mod logic de a ieși din cufăr? Logica eșuează, rațiunea nu e de nici un folos. Mintea încetează brusc – asta face tatăl, ăsta e tot scopul. El își pune fiul într-o situație în care mintea logică încetează să funcționeze, pentru că un spărgător nu are nevoie de o minte logică. Dacă ar urma o minte logică, mai devreme sau mai târziu va fi prins, pentru că și poliția urmează aceeași logică.

Era în timpul celui de Al Doilea Război Mondial. De trei ani Adolf Hitler tot câștiga, iar motivul era că el era ilogic. Toate celelalte țări care se luptau cu el se luptau logic. Firește, ele stăpâneau arta războiului, aveau armate instruite și specialiști care spuneau: „Acum Hitler o să atace din direcția asta." Iar dacă și Hitler ar fi fost întreg la minte asta ar fi făcut, pentru că acela era punctul

cel mai slab din apărarea inamicului. Bine-înțeles că inamicul trebuie atacat în punctul său cel mai slab – e logic. Însă Hitler nu a vrut să urmeze sfatul generalilor săi; el avea un astrolog care îi sugera unde să atace. Așa ceva nu s-a mai făcut până atunci – nici un război nu a fost condus de astrologi! O dată ce Churchill a înțeles, o dat ce spionii săi i-au raportat că nu aveau să câștige lupta cu omul ăsta întrucât era total ilogic, că un prost de astrolog care nu știa nimic despre război, care nu fusese niciodată pe front decidea lucrurile uitându-se la stele, Churchill a chemat imediat un astrolog regal și au început să-i urmeze sfaturile. Atunci situația s-a echilibrat, pentru că acum *doi* proști preziceau lucrurile.

Dacă un spărgător l-ar urma pe Aristotel, mai devreme sau mai târziu ar fi prins, pentru că poliția urmează aceeași logică aristotelică. Spărgătorul trebuie să fie imprevizibil, ilogic, într-atât încât nimeni să nu-i poată prevedea mișcările. Însă lucrul ăsta este posibil numai dacă întreaga energie trece prin emisfera dreaptă.

Încuiat în cufăr, băiatul era supărat, îngrozit, și se întreba cum să iasă.

„Cum" este o întrebare logică. De asta era îngrozit, pentru că nu există cale de ieșire – „cum" nu avea răspuns.

Atunci i-a venit o idee – ei bine, asta este o schimbare. Numai în situații periculoase, în care emisfera stângă nu poate funcționa, își spune cuvântul emisfera dreaptă.

Atunci i-a venit o idee – a scos un miorlăit de pisică.

Treaba asta nu este logică. Să scoți un miorlăit de pisică? E pur și simplu o idee absurdă. Dar a mers!

Stăpânii casei i-au spus unei servitoare să ia o lumânare și să cerceteze cufărul. Când servitoarea a descuiat capacul, băiatul a sărit afară, a suflat în lumânare și a țâșnit pe lângă servitoarea uluită. Toți ai casei au fugit după el.
Observând o fântână la marginea drumului, băiatul a aruncat în ea o piatră mare, apoi s-a ascuns în întuneric. Urmăritorii s-au adunat în jurul fântânii să-l vadă pe spărgător înecându-se.

Nici lucrul ăsta nu ține de mintea logică. Pentru că mintea logică are nevoie de timp – mintea logică are nevoie de timp să gândească, să cântărească toate alternativele. Și există o mie și una de alternative. Însă când ești într-o asemenea situație, nu ai timp să gândești. Oamenii te urmăresc, vin după tine, cum să gândești? Gânditul e bun când stai în fotoliu. Când stai în fotoliu cu ochii închiși poți să filozofezi și să te gândești și să cântărești argumentele pro și contra. Dar când ești urmărit și viața ta e în pericol n-ai timp de gândit, trăiești în clipa respectivă, devii spontan. Nu el *a hotărât* să arunce piatra, pur și simplu *s-a întâmplat*, gestul a fost spontan, s-a pomenit făcându-l. A aruncat piatra în fântână și s-a ascuns în întuneric. Iar urmăritorii s-au oprit, crezând că spărgătorul se înecase în fântână.

Când băiatul a ajuns acasă, era foarte supărat pe tatăl său și a dat să-i spună povestea; dar tatăl a spus: „Nu te obosi să-mi povestești amănuntele. Ești aici – ai învățat arta."

Ce rost avea să-i povestească detaliile? Ele erau inutile.

Detaliile sunt inutile în ceea ce privește intuiția, pentru că intuiția nu e niciodată o repetare. Detaliile sunt importante când e vorba de logică; oamenii logici intră în amănunte pentru că dacă aceeași situație se va repeta ei să știe ce să facă. Dar în viața unui spărgător nu se repetă niciodată aceeași situație.

Asta spunea Goso Hoyen când oamenii îl întrebau cum e Zen-ul. Zen-ul este exact ca meseria de spărgător. Este o artă, nu o știință. Este feminin, nu masculin; este receptiv, nu agresiv. Nu e o metodologie bine elaborată; este spontaneitate. El nu are nici o legătură cu teoriile, cu ipotezele, cu doctrinele, cu scripturile; are legătură cu un singur lucru, și acela este atenția trează.

Ce s-a întâmplat când băiatul s-a pomenit încuiat în cufăr? Într-un astfel de pericol nu putea să doarmă, conștiința i-a devenit foarte ascuțită – trebuia. Îi era în joc viața, așa că trebuia să fie absolut treaz.

De asta trebuie să fii treaz în fiece clipă. Când ești total treaz, se întâmplă această schimbare. Energia trece din emisfera stângă în emisfera dreaptă. Ori

de câte ori ești treaz, devii intuitiv. Ai străfulgerări din necunoscut, îți vine câte o idee din senin, iar dacă nu o urmezi ai să pierzi mult.

Ori de câte ori ești într-o situație aparent fără ieșire, când logica ta eșuează, nu dispera. Acele momente s-ar putea dovedi cele mai mari binecuvântări din viața ta. Ele sunt momentele în care emisfera stângă o lasă pe cea dreaptă să-și spună cuvântul. Atunci partea dreaptă, partea receptivă îți dă o idee. Dacă o urmezi, multe uși ți se vor deschide. Dar s-ar putea să o ratezi, s-ar putea să spui „Ce prostie!"

Băiatul ăsta putea să rateze. Ideea nu e foarte normală, nu e logică – cum să miorlăi ca pisica? De ce? Dacă băiatul s-ar fi întrebat „De ce?", ar fi pierdut. Însă el nu s-a întrebat pentru că situația era de așa natură încât nu există altă cale. Așa că s-a gândit: „Să încercăm. Ce avem de pierdut?" A folosit indiciul.

Tatăl a avut dreptate. El a spus: „Să nu intrăm în amănunte, nu sunt importante. Te-ai întors acasă, ai învățat arta."

Toată arta constă în a te lăsa coordonat de partea feminină a minții, pentru că femininul se unește cu întregul, pe când masculinul nu. Masculinul este agresiv, este într-o permanentă luptă, în timp ce femininul este pe deplin încrezător, se predă în mod constant. De asta corpul femeiesc este atât de frumos, atât de rotund. Există o deplină încredere și o deplină armonie cu natura. Femeia trăiește într-o continuă supunere, bărbatul se luptă constant, se încrâncenează, încearcă să dovedească ceva, încearcă să ajungă undeva.

Întreabă femeile dacă ar vrea să ajungă pe lună. Vor fi pur și simplu uimite – la ce? Ce rost are? De ce atâta deranj? Acasă e foarte bine. Pe ele le interesează mai mult ceea ce este imediat, aici și acum, și asta le dă armonie, grație. Bărbații vor permanent să dovedească ceva, și de asta este firesc să se lupte și să concureze.

O dată o femeie încerca să-l facă pe dr. Johnson să stea de vorbă cu ea, însă el n-o băga în seamă.

„Domnule doctor, de ce preferați compania bărbaților celei a femeilor?" l-a întrebat ea țâfnoasă.

„Vai, doamnă, dar eu țin foarte mult la compania femeilor. Îmi place frumusețea lor, îmi place delicatețea lor, îmi place vivacitatea lor... și îmi place tăcerea lor."

Bărbatul forțează femeia să tacă, nu numai în exterior ci și în interior – el forțează partea feminină să păstreze liniștea. Fii atent la ce se petrece în tine. Dacă partea feminină încearcă să spună ceva, te repezi imediat la ea și spui: „E ilogic, absurd!"

Inima este feminină. Pierzi mult în viață din cauză că inima nu e lăsată de cap să vorbească; capul vorbește întruna. Iar capul este viclean, periculos, violent. Din cauza acestei violențe el a devenit liderul lăuntric, fapt care a făcut ca și în afară bărbatul să fie lider. Bărbatul domină femeia; grația este dominată de violență.

Mulla Nasruddin a fost invitat la o școală la un anumit eveniment sportiv. Era vorba de un concurs, și regulamentul cerea ca școlarii să fie înșiruiți după înălțime – de la cel mai scund la cel mai înalt. Însă Mulla a observat că regulamentul fusese încălcat – în frunte era un băiat care era cu un cap mai înalt decât ceilalți.

„De ce este el în față?" a întrebat Mulla o fată? „E liderul școlii, căpitan sau ceva de genul ăsta?"

„Nu", a șoptit fata. „El ciupește."

Mintea bărbătească ciupește întruna, creează probleme – scandagii, zurbagii ajung lideri. În școli, toți profesorii înțelepți îi aleg șefi de clasă pe cei mai mari zurbagii. O dată ce primesc o responsabilitate, toată energia lor cauzatoare de probleme devine folositoare pentru profesori. Ei încep să facă disciplină – aceeași copii!

Inima este feminină. Pierzi mult în viață din cauză că inima nu e lăsată de cap să vorbească; capul vorbește întruna.

Mintea bărbătească este un fenomen generator de probleme – de asta ea biruie, supune. Însă, deținând puterea, ea ratează viața, pe când, în adâncuri, mintea feminină continuă să trăiască. Dacă nu te întorci la mintea feminină și nu te predai, dacă rezistența și lupta ta nu devin capitulare, nu vei cunoaște adevărata viață și sărbătoarea ei.

Am auzit o anecdotă.

Un savant american era odată în vizită la Copenhaga la marele fizician, câștigător al premiului Nobel, Niels Bohr, și a fost uimit să vadă că în biroul acestuia era o potcoavă, bătută în cuie în perete, cu deschiderea în sus, așa cum trebuie, ca să prindă norocul și să nu-l lase să se împrăștie.

Râzând nervos, americanul a spus: „Doar nu credeţi că potcoava vă va aduce noroc, domnule profesor? *La urma urmelor, ca savant cu scaun la cap...*"

Bohr a chicotit. „Nu cred deloc în astfel de prostii, prietene. Totuşi, mi s-a spus că o potcoavă îţi va aduce noroc indiferent dacă crezi sau nu."

Priveşte puţin mai adânc şi, chiar dedesubtul logicii tale vei da de apele proaspete ale intuiţiei, ale încrederii.

Zen-ul este calea spontaneităţii, a efortului lipsit de efort, este calea intuiţiei.

Un maestru zen, Ikkyu, un mare poet, a spus:

Văd nori la o mie de mile distanţă, aud muzica străveche din pini.

Ăsta e zen-ul. Nu poţi să vezi nori la o mie de mile distanţă cu mintea logică. Mintea logică este ca un geam prea murdar, prea acoperit de praful ideilor, teoriilor, doctrinelor. Însă poţi să vezi nori la o mie de mile distanţă prin geamul curat al intuiţiei, fără gânduri – doar conştiinţă pură.

Priveşte puţin mai adânc şi, chiar dedesubtul logicii tale vei da de apele proaspete ale intuiţiei, ale încrederii.

Nu poţi să auzi muzica străveche din pini cu mintea logică, ordinară. Cum să auzi muzica străveche? Muzica o dată plecată, e dusă pe vecie.

Însă Ikkyu are dreptate. Tu nu poţi să auzi muzica străveche din pini – eu am auzit-o – căci este nevoie de o schimbare totală. Atunci ai să-l vezi pe Buddha predicând din nou, şi ai să-l auzi vorbind din nou. Ai să auzi muzica străveche din pini, pentru că e muzică eternă, nu se pierde niciodată. Tu ai pierdut capacitatea de a o auzi. Muzica este ternă; o dată ce ţi-ai recăpătat capacitatea o auzi din nou. Ea a fost întotdeauna prezentă, numai tu nu ai fost prezent.

Fii aici şi acum şi ai să vezi şi tu nori la o mie de mile distanţă, ai să auzi şi tu muzica străveche din pini.

Deplasează-te tot mai mult către emisfera dreaptă, fii tot mai mult feminin, tot mai iubitor, tot mai supus, tot mai încrezător, tot mai apropiat de întreg. Nu încerca să fii o insulă, fă parte din continent.

CAPITOLUL 10

Treci de la gândire la simţire

Intelectul este un lucru greoi, inteligenţa e mai cuprinzătoare. Intelectul e împrumutat, inteligenţa e a ta. Intelectul e logic, raţional; inteligenţa e mai mult decât logică. Ea este superlogică, e intuitivă. Intelectualul trăieşte numai prin argumente. Sigur, argumentele te pot duce până într-un anumit punct, dat dincolo de el e nevoie de fler.

Chiar şi marii savanţi care lucrează cu raţiunea ajung într-un punct în care raţiunea nu mai lucrează, şi atunci aşteaptă o sclipire intuitivă, o lumină venind din necunoscut. Şi ea vine întotdeauna; dacă ai lucrat din greu cu intelectul şi nu crezi că intelectul este totul şi eşti deschis la ceea ce se află dincolo, într-o bună zi te pătrunde o rază. Ea nu e ta, şi totuşi este a ta pentru că nu e a altcuiva. Ea vine din cel mai lăuntric centru al tău. Pare că vine de dincolo, pentru că tu nu ştii unde este centrul intuiţiei.

Cuvântul sanscrit *sadhumati* este foarte frumos. *Mati* înseamnă inteligenţă, iar *sadhu* înseamnă înţelept – inteligenţă înţeleaptă. Nu doar inteligenţă, ci inteligenţă înţeleaptă. Există oameni care sunt raţionali dar nu sunt rezonabili; a fi rezonabil e mai mult decât a fi raţional. Uneori persoana rezonabilă este gata să accepte şi ceea ce este iraţional, pentru că ea este rezonabilă. Ea înţelege că şi iraţionalul există. Persoana raţională nu poate să înţeleagă că există şi iraţionalul. Ea crede doar in ceea ce este limitat, în silogismul logic.

Însă există lucruri care nu pot fi dovedite pe cale logică, şi totuşi există. Toată lumea ştie că ele există, dar nimeni nu a putut să le dovedească. Iubirea există, nimeni n-a fost în stare să dovedească ce este ea, dar toată lumea ştie că ea există. Chiar şi cei care o neagă se îndrăgostesc. Iar când se îndrăgostesc se află în dificultate, se simt vinovaţi.

Şi nimeni n-a fost vreodată satisfăcut doar de intelect, dacă n-a fost şi inima împlinită. Acestea sunt polarităţile care există în om: capul şi inima.

Inteligența este capacitatea înnăscută de a înțelege, de a percepe. Fiecare copil se naște inteligent, dat societatea îl prostește după aceea.

Inteligența este un fenomen natural – exact cum e respirația, exact cum e vederea. Inteligența este vederea lăuntrică; ea este intuitivă, n-are nici o legătură cu intelectul. Să nu confunzi niciodată intelectul cu inteligența, ele se află la poluri opuse. Intelectul este al capului; el este predat de alții, îți este impus. Trebuie să-l cultivi. Este împrumutat, este ceva străin, nu este înnăscut.

Inteligența însă este înnăscută. Este însăși ființa ta, însăși natura ta. Toate animalele sunt inteligente. E drept, ele nu sunt intelectuale, dar sunt inteligente. Copacii sunt inteligenți, întreaga existență este inteligentă, și fiecare copil se naște inteligent. Ai întâlnit vreodată un copil prost? E imposibil! Dar foarte rar dai de un adult inteligent. Între copilărie și stadiul de adult se întâmplă ceva rău.

Un prieten mi-a trimis această poveste frumoasă, intitulată „Școala Animalelor".

Într-o zi animalele s-au adunat în pădure și au hotărât să înființeze o școală. În consiliul director au fost numiți un iepure, o pasăre, un pește și un țipar. Iepurele a insistat ca alergarea să fie închisă în programa școlară. Pasărea a insistat ca zborul să fie trecut în programă. Peștele a insistat ca înotul să fie obligatoriu o materie, iar veverița a insistat ca în programă să fie trecut neapărat cățăratul în copaci. Au pus laolaltă toate aceste lucruri și au întocmit programa școlară. Apoi au decis ca toate animalele să-și însușească toate materiile.

Cu toate că iepurele lua numai 10 la alergare, cățăratul în copaci era pentru el o adevărată problemă, tot cădea pe spate. Curând, a ajuns să aibă creierul zdruncinat și n-a mai putut nici să alerge ca înainte. În loc de 10 lua 7 la alergare și, bine-nțeles, 4 la cățărat în copaci. Pasărea era foarte bună la zbor, dar când era vorba să-și sape o vizuină în pământ, nu se descurca deloc. Își tot rupea ciocul și aripile. În scurt timp, a ajuns să ia 7 la zbor și, firește, 4 la săpat în pământ, iar cățăratul în copaci îi mânca zilele.

În cele din urmă, absolventul clasei de dovedi a fi un țipar retardat mintal, care făcea totul la nivel mediocru. Însă profesorii erau mulțumiți că

cineva își însușise toate materiile, și școala a căpătat denumirea de „Școală de învățământ general".

Noi râdem de asta, dar așa este. Asta ți se întâmplă și ție. Noi încercăm ca toată lumea să fie la fel, și astfel distrugem potențialul fiecăruia de a fi el însuși.

Când imiți pe alții, inteligența moare. Dacă vrei să rămâi inteligent trebuie să încetezi să-i mai imiți pe alții. Copiind pe alții, inteligența se sinucide. În clipa în care începi să te gândești cum să fii altă persoană, inteligența te părăsește, devii prost. În clipa în care te compari cu altcineva îți pierzi potențialul natural și n-ai să mai fii niciodată fericit, limpede, transparent. Îți vei pierde claritatea, îți vei pierde vederea. Vei avea ochii împrumutați; dar cum să vezi cu ochii altuia? Ca să vezi, ai nevoie de ochii tăi, ca să mergi, ai nevoie de picioarele tale.

Când imiți pe alții, inteligența moare. Dacă vrei să rămâi inteligent trebuie să încetezi să-i mai imiți pe alții.

Oamenii trăiesc o viață împrumutată, de aceea viața lor este paralizată. Această paralizie îi face să arate foarte proști.

În lume este nevoie de un gen de educație absolut nou. Cel care se naște poet se dovedește prost la matematică, iar cel care putea să fie un mare matematician s-a pierdut din cauză că a fost nevoit să tocească la istorie. Totul e cu susul în jos din cauză că educația nu e conformă cu natura ta. Ea nu are respect pentru individ, ci obligă pe toată lumea să se înscrie într-un anumit tipar. Întâmplător, tiparul s-ar putea potrivi câtorva oameni, dar majoritatea se pierde, majoritatea trăiește în suferință.

Cea mai mare suferință în viață este să te simți prost, fără valoare, neinteligent – și nimeni nu se naște neinteligent, pentru că toți provenim din existență. Existența este inteligență pură. Când venim în lume, aducem de dincolo o aromă, un parfum. Dar imediat societatea sare pe noi, începe să ne manipuleze, să ne învețe, să ne schimbe, să taie și să adauge, și în scurt timp ne pierdem întreaga formă. Societatea vrea să fim ascultători, conformiști, ortodocși. Astfel este distrusă inteligența.

Trăiești într-o celulă de închisoare. Poți să renunți la ea, însă îți va fi greu, pentru că te-ai obișnuit cu ea. Nu e ca și cum te-ai lepăda de-o haină, trăiești în ea de mult timp. Îți va greu să renunți la ea pentru că asta e toată identitatea ta, dar dacă vrei să-ți afirmi adevărata ființă trebuie să renunți la ea.

Dacă vrei cu adevărat să fii inteligent trebuie să fii rebel. Numai cei rebeli sunt inteligenți. Ce înțeleg eu prin rebeliune? Rebeliunea, în accepțiunea mea, este lepădarea de tot ce ți-a fost impus împotriva voinței tale. Cercetează din nou cine ești, ia-o din nou de la ABC. Gândește-te că până acum ți-ai pierdut timpul urmându-i pe alții.

Nici un om nu e la fel ca altul, fiecare e unic – asta e natura inteligenței – și fiecare este incomparabil. Nu te compara cu nimeni. Cum să te compari? Tu ești tu, iar celălalt e altul. Nu sunteți la fel, așa că e imposibilă comparația.

Însă noi am fost învățați să comparăm, și comparăm continuu. Direct, indirect, conștient, inconștient, trăim în comparație. Iar dacă tot compari, n-ai să te respecți niciodată pe tine însuți – altcineva e mai frumos decât tine, altcineva e mai înalt decât tine, altcineva e mai sănătos decât tine, și așa mai departe. Comparația te împovărează din ce în ce mai mult.

Iar tu ai avut un suflet frumos, o ființă frumoasă care voia să înflorească, care voia să devină o floare de aur, însă n-ai lăsat-o.

Despovărează-te. Dă totul la o parte. Recâștigă-ți inocența, copilăria. Iisus are dreptate când spune: „Dacă nu o să vă nașteți din nou, n-o să intrați în împărăția lui Dumnezeu." Același lucru îl spun și eu – naște-te din nou!

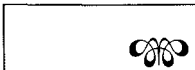

Nici un om nu e la fel ca altul, fiecare e unic și fiecare este incomparabil.

Azvârle tot gunoiul care a fost pus pe tine. Fii proaspăt, ia-o de la început, și te va uimi câtă inteligență va fi imediat eliberată.

Inteligența este capacitatea de a vedea, de a înțelege, de a-ți trăi viața conform cu natura ta. Ce este prostia? Prostia este urmarea altora, imitarea altora, supunerea față de alții. Prostia este să privești cu ochii altora, să asimilezi cunoștințele lor ca pe cunoștințele tale.

De asta pundiții sunt aproape întotdeauna proști. Ei sunt niște papagali, ei repetă. Ei sunt plăci de gramofon. Sunt pricepuți la repetat, dar ia să apară o situație nouă, ceva care nu e scris în cărțile lor, și sunt dezorientați. Ei n-au nici o fărâmă de inteligență. Inteligența este capacitatea de a răspunde clipă de clipă vieții așa cum se întâmplă ea, nu conform unui program.

Numai cei lipsiți de inteligență au un program. Lor le e frică; ei știu că n-au destulă inteligență de a înfrunta viața așa cum e ea. Ei trebuie să fie pregătiți, trebuie să facă repetiții. Își pregătesc răspunsul înainte ca

întrebarea să fi fost pusă, și de asta se dovedesc proști – pentru că întrebarea nu e niciodată aceeași. Întrebarea e întotdeauna nouă. Fiecare zi aduce cu ea propriile ei probleme, propriile ei provocări, și fiecare clipă aduce cu ea propriile ei întrebări. Dacă ai în cap răspunsuri de-a gata, n-ai să fii în stare să asculți întrebarea. N-ai să fii receptiv. Răspunsul tău de-a gata nu are nici o legătură cu realitatea așa cum e ea.

Inteligența înseamnă să intri în legătură cu realitatea, nepregătit. Este extraordinar de frumos să înfrunți viața nepregătit. Viața are atunci noutate, tinerețe, prospețime. Viața are atunci multe surprize. Iar când viața are multe surprize, plictiseala nu se mai instalează în tine.

Prostul e mereu plictisit. E plictisit din cauza răspunsurilor pe care le-a adunat de la alții și pe care le tot repetă. E plictisit din cauză că ochii lui sunt atât de plini de cunoaștere încât nu vede ce se întâmplă. El cunoaște prea mult fără să cunoască deloc. El nu e înțelept, e doar cunoscător. Când se uită la un trandafir, nu se uită la *acel* trandafir. În fața ochilor lui stau toți trandafirii despre care a citit, toți trandafirii pe care i-au pictat pictorii – este o coadă mare de amintiri, de informații. Trandafirul din fața lui se pierde în acea coadă, în acea mulțime. El nu-l vede. El pur și simplu repetă. El spune „Trandafirul ăsta este frumos", dar nici cuvintele nu sunt ale lui, nu sunt autentice, nu sunt sincere. Au fost rostite de altcineva, iar el le repetă.

Prostia înseamnă repetare, repetarea a ceea ce au spus alții. Este ieftină, pentru că nu trebuie să înveți. Învățatul presupune multă caznă. E nevoie de curaj ca să înveți. Învățatul înseamnă să fii gata să te lepezi de tot ce e vechi, să fii gata în permanență să accepți noul. Învățatul presupune o stare de non-egoism.

Și niciodată nu știi unde te va duce învățatul. Nu se poate prezice care va fi drumul celui care învață; viața lui va rămâne imprevizibilă. El însuși nu poate să prezică ce se va întâmpla mâine, unde va fi el mâine. El se mișcă într-o stare de cunoaștere. Numai atunci când trăiești într-o permanentă stare de necunoaștere înveți.

De asta copiii învață frumos. Când cresc încetează să mai învețe pentru că adună cunoștințe și le este mult mai ușor să le repete. De ce să-și mai bată

capul? Este mai simplu, mai ieftin să urmezi tiparul, să te mişti încerc. Dar atunci se instalează plictiseala. Prostia şi plictiseala merg mână-n mână.

Omul inteligent e la fel de proaspăt ca roua în soarele dimineții, la fel de proaspăt ca stelele pe cerul nopții.

Inteligența este capacitatea de a renaşte iar şi iar. Inteligența înseamnă să *mori pentru trecut şi să trăieşti în prezent*. Inteligența inimii este inteligență, singura inteligență care există. Capul este doar un acumulator. El e mereu vechi, niciodată nou, niciodată original. Este bun pentru anumite scopuri; este foarte bun ca arhivă. Şi în viață ai nevoie de asta – trebuie să ții minte foarte multe lucruri. Mintea, capul este un biocomputer. Acumulezi întruna cunoştințe în el şi le scoți ori de câte ori ai nevoie de le. Capul e bun pentru matematică, pentru calcul, pentru viața de zi cu zi. Dar dacă crezi că în astea constă toată viața ta, vei rămâne prost. Nu vei cunoaşte niciodată fericirea inimii. Şi nu vei cunoaşte niciodată milostenia care vine numai din inimă, dumnezeirea care intră numai prin inimă. Nu vei cunoaşte niciodată rugăciunea, nu vei cunoaşte niciodată poezia, nu vei cunoaşte niciodată iubirea.

Inteligența inimii îți aduce poezie în viață, îți învață paşii să danseze, îți face viața o bucurie, o sărbătoare, un festival al râsului. Îți dă simțul umorului. Te face capabil de iubire. Asta este adevărata viață. Viața care e trăită cu capul este o viață mecanică. Devii un robot – poate foarte eficient, roboții sunt foarte eficienți, maşinăriile sunt mult mai eficiente decât omul. Poți învăța multe cu capul, dar nu vei trăi multe. S-ar putea să ai un standard de viață mai bun, dar nu vei avea nici o viață.

Viața este a inimii. Viața creşte numai în inimă. În solul inimii creşte iubirea, creşte viața, creşte dumnezeirea. Tot ce este frumos, tot ce este cu adevărat valoros, tot ce e important, semnificativ vine din inimă. Inima este centrul, capul e doar periferia. A trăi cu capul înseamnă a trăi la periferie, fără ca măcar să ai idee de frumusețile şi comorile care se află în centru. A trăi la periferie înseamnă prostie.

Inteligența înseamnă ca stăpânul ființei tale să fie inima, iar capul doar un servitor. Când lucrurile stau invers, e vorba de prostie.

Este la latitudinea ta să alegi. Nu uita, capul ca sclav este un sclav frumos, foarte util, dar ca stăpân este un stăpân periculos și îți va otrăvi întreaga viață. Privește în jur. Viața oamenilor este total otrăvită de cap. Ei nu pot să simtă, nu mai sunt sensibili, nimic nu-i mai înfioară. Soarele răsare dar în ei nu răsare nîmic; se uită la soare cu ochi pustii. Cerul se umple de stele, dar în inima lor nu tresare nimic, nu se naște nici un cântec. Păsărelele cântă, omul a uitat să cânte. Cerul se înnorează și păunii dansează, dar omul nu știe să danseze. El a devenit infirm. Omul gândește, niciodată nu simte, iar fără simțire înflorirea nu e posibilă.

Privește, observă, cercetează, mai uită-te o dată la viața ta. Nimeni altcineva nu o să te ajute. Ai ajuns să fii prost pentru că depinzi de prea mult timp de alții. Ai grijă, e responsabilitatea ta. Ești dator față de tine însuși să privești cu atenție ce faci cu viața ta. Există poezie în inima ta? Dacă nu, nu pierde timpul. Ajută-ți inima să toarcă și să țeasă poezie. Există romantism în viața ta? Dacă nu, atunci ești mort, ești deja în mormânt.

Ieși din starea asta! Dă-i vieții tale puțin romantism, puțină aventură. Explorează! Milioane de frumuseți și splendori te așteaptă. Dai întruna târcoale templului vieții, dar nu intri în el. Ușa e inima.

Trebuie să treci de la gândire la simțire. Să fii tot mai aproape de acel ceva din tine care se numește intuiție. Intuiția este ceva care nu se învață în școli sau în universități, ea e ceva care înflorește în tine. Nu trebuie să te duci nicăieri, trebuie doar să cobori în tine.

Simțirea e mai aproape de intuiție. Dar pentru a fi aproape de intuiție, trebuie să te îndepărtezi de gândire. Distanța dintre gândire și intuiție este foarte mare. Simțirea e chiar la mijloc. Dacă o iei într-un sens, ajungi la gândire; dacă o iei în celălalt sens, ajungi la intuiție.

Gândirea și intuiția se întâlnesc și se contopesc în simțire. Ceva din gândire rămâne în simțire, și tot la fel ceva din intuiție.

CAPITOLUL 11

Destinde-te

Tot ce este important în ştiinţă a venit prin intuiţie, nu prin intelect. Toate marile descoperiri, de la Arhimede la Albert Einstein, au venit de dincolo. Ştii povestea lui Arhimede – el a făcut acea descoperire importantă în timp ce era în cadă, într-o stare relaxată... De zile întregi îl frământa o problemă. Regele avea o coroană frumoasă de aur, şi el voia să ştie dacă era numai din aur, sau dacă aurul era aliat cu mult metal. Şi voia să ştie acest lucru fără să distrugă coroana. Însă cum să afle răspunsul? Cum să ştie cât era aur şi cât era alt material? Şi-a chinuit mintea, n-a dormit nopţi întregi, dar fără rezultat. Apoi, soluţia a venit brusc.

Cada era plină. Când Arhimede a intrat în cadă, o parte din apă s-a revărsat şi, ca un fulger, i-a venit ideea: „Trebuie că apa care s-a revărsat are o legătură cu greutatea mea. Acum, dacă am pune aur într-o cadă plută cu apă, o parte din apă se va revărsa. Apa aceea va avea legătură cu cantitatea de aur."

A fost atât de emoţionat, atât de extaziat încât a uitat că era gol şi a alergat în stradă strigând: „Evrica! Am găsit!"

A fost o intuiţie, nu o concluzie intelectuală.

Albert Einstein obişnuia să stea în cadă ore întregi – poate tocmai din cauza lui Arhimede! Unul dintre marii intelectuali indieni, dr. Ram Manohar Lohia s-a dus la el – el mi-a relatat întreaga poveste. A fost unul dintre cei mai cinstiţi politicieni pe care i-a avut India, un mare vizionar, un geniu. Şi-a făcut studiile în Germania, aşa că avea mulţi prieteni care îl cunoşteau pe Albert Einstein. Întâlnirea a fost aranjată prin nişte prieteni comuni. Dr. Lohia a ajuns la timp, dar soţia lui Einstein i-a spus: „Va trebui să aşteptaţi pentru că e în cadă, şi nimeni nu ştie când o să iasă."

A trecut o jumătate de oră, a trecut o oră, şi dr. Lohia a întrebat-o pe soţia savantului: „Ce tot face acolo, în cadă?" Femeia i-a răspuns râzând: „Se joacă cu baloanele de săpun." „De ce?" a întrebat dr. Lohia. „De câte ori s-a jucat

cu baloanele de săpun l-a fulgerat câte o idee și a găsit soluții la care se gândise mult fără succes, însă."

De ce în cadă? Pentru că în cadă ești relaxat. Iar relaxarea este baza meditației. Când te relaxezi, toate tensiunile dispar. Apa fierbinte, tăcerea din baie, singurătatea ajută la înlăturarea încordării. Iar acum în Occident se fac băi atât de frumoase încât aproape seamănă cu niște temple. Câțiva oameni chiar au început să-și facă în baie o cameră de zi! Este foarte frumos – poți să te destinzi, să meditezi. În acea stare meditativă se întâmplă niște lucruri. Cada de baie a fost dintotdeauna un mare provocator. Toți marii savanți din lume sunt de acord cu acest lucru. Uneori lucrezi ani de zile ca să ajungi la o anumită soluție și nu ajungi la ea, și apoi, într-o zi, apare brusc – nu din neant, ci de dincolo. Nu se poate spune că e o concluzie, nu e deloc o concluzie.

Descoperirea științifică apare întotdeauna din meditație, nu din minte. Ori de câte ori ceva vine din minte nu e știință ci doar tehnologie. Tehnologia este un lucru de calitate inferioară; ea nu e intuiție ci implementarea intuiției. Tehnologia vine din minte pentru că mintea însăși e un dispozitiv tehnologic – o tehnologie biologică. Toate mașinăriile apar din minte, pentru că mintea însăși e o mașinărie. Iar o mașinărie n-a avut niciodată intuiție. Intuiția vine de dincolo. Mintea e doar suprafața ființei; intuiția vine din centrul ființei. Meditația te duce în centru.

Așa că atunci când spun că mintea e un spațiu nepotrivit, vreau să spun să nu te identifici cu mintea. Să nu devii doar minte – ești mai mult, mult mai mult decât mintea. Mintea e doar un mic mecanism din tine; folosește-o, dar nu te identifica cu ea. Acea identificare creează un spațiu nepotrivit. Când începi să te gândești „Eu sunt mintea", te afli într-un spațiu nepotrivit. Dacă însă îți spui „Eu nu sunt mintea ci stăpânul minții, pot să folosesc mintea", mintea e o mașinărie de mare valoare.

Știința vine din non-minte, exact cum religiozitatea vine din non-minte. Știința și religia au aceeași sursă, ambele depind de intuiție, de fulgerări intuitive.

Tehnologia vine din minte, iar tehnologia religioasă vine tot din minte – yoga, mantra, yantra. Yoga constă din pozițiile corpului care te pot ajuta

să pătrunzi adânc în tine – ele sunt create de minte. Asta e o tehnologie religioasă. De asta yoga nu aparține unei religii anume. Poate exista yoga creștină, poate exista yoga hindusă, există cu siguranță yoga budistă, yoga jainistă – pot exista atâtea forme de yoga câte religii sunt. Yoga e doar o tehnologie, o tehnică. Și mantra e o tehnică, ea e creată de minte. De fapt, cuvântul *mantra* provine din aceeași rădăcină ca „minte" – ambele provin din cuvântul sanscrit *man*.

Tehnologia științifică este creată de minte, tehnologia religioasă este creată și ea de minte. Templele, moscheele, bisericile, rugăciunile, scripturile sunt create de minte.

Când s-a iluminat, Buddha stătea sub un copac și se odihnea... N-a fost ceva care a venit din minte, a fost ceva de dincolo. A fost ceva care nu avea nici o legătură cu eul, cu mintea, cu corpul. A fost ceva pur, virgin, ceva ce făcea parte din eternitate. În acel moment când mintea lui se odihnea, Buddha a devenit zeu.

Firește că după aceea a rămas mut șapte zile. Impactul a fost atât de mare încât nu era în stare să scoată o vorbă. Povestea spune că zeii din cer s-au îngrijorat foarte tare, căci foarte rar se întâmplă ca un om să devină un buddha, iar dacă el rămâne mut, cine o să-i mai învețe pe oamenii care sunt orbi și bâjbâie în întuneric? Este doar o poveste frumoasă, o legendă, dar plină de înțeles. Zeii aceia au coborât pe pământ, s-au înclinat în fața lui Buddha și l-au rugat: „Vorbește! Spune-le oamenilor ce-ai realizat."

Iar când Buddha a început să vorbească, vorbele lui veneau din minte. Fenomenul în sine se întâmplase în tăcere, dar apoi Buddha a trebuit să folosească cuvintele. Acele cuvinte făceau parte din minte.

Ce știu eu este dincolo de minte, ce spun eu vine din minte. Cuvintele mele fac parte din minte, dar cunoașterea mea nu.

CAPITOLUL 12

Găseşte călăuza lăuntrică

Ai în tine o călăuză, dar nu o foloseşti. Şi n-ai folosit-o atâta timp, atâtea vieţi încât nici măcar nu ştii de exîstenţa ei.

Am citit cartea lui Castaneda. Stăpânul lui, Don Juan, l-a supus unui experiment frumos. Este unul dintre cele mai vechi experimente. Într-o noapte întunecoasă, pe un drum în coastă, periculos, cufundat în beznă, stăpânul lui Castaneda a spus: „Încrede-te în călăuza ta lăuntrică şi ia-o la fugă." era periculos. Era un drum în pantă, necunoscut, cu copaci şi tufişuri şi prăpăstii. Putea să cadă oricând în prăpastie. Chiar şi ziua ar fi trebuit să meargă cu grijă pe acolo, darămite să fugă pe întuneric! Era sinucidere curată. El s-a speriat, dar stăpânul a luat-o la fugă. Alerga ca un animal sălbatic, şi se întorcea tot în fugă. Lui Castaneda nu-i venea să creadă, nu înţelegea cum putea să facă lucrul ăsta – nu doar că alerga pe întuneric, dar de fiecare dată venea în fugă direct la el, de parcă vedea. Încetul cu încetul, Castaneda a prins curaj. Dacă bătrânul putea să facă asta, el de ce n-ar fi putut? A încercat şi, treptat, a simţit aprinzându-se în el o lumină. Atunci a luat-o la fugă.

Exişti numai atunci când încetezi să te mai gândeşti. În clipa în care nu mai gândeşti începe să lucreze călăuza lăuntrică. Raţiunea ta îndrumă greşit. Şi cea mai mare greşeală la care te împinge este că nu crezi în călăuza lăuntrică.

Chiar dacă acea călăuză internă îţi spune „Mergi înainte", tu mai întâi trebuie să-ţi convingi raţiunea, şi astfel ratezi ocaziile. Intelectul ia timp, şi în timp ce cântăreşti, reflectezi, gândeşti, ai pierdut ocazia. Viaţa nu te aşteaptă. Trebuie să trăieşti în prezentul clipei. Trebuie să fii ca un războinic, cum se spune în Zen, pentru că atunci când te lupţi cu sabia nu poţi să gândeşti. Trebuie să te mişti fără să gândeşti.

Maeştrii zen folosesc sabia ca tehnică de meditaţie. În Japonia se spune că dacă doi maeştri zen se luptă cu săbiile, rezultatul luptei nu poate fi decis în favoarea vreunuia dintre ei. Nu există învins, nu există învingător, pentru că nici

unul dintre ei nu gândește. Săbiile sunt de fapt în mâinile călăuzei lor lăuntrice, acea călăuză internă care nu gândește, și înainte ca unul să atace, călăuza celuilalt știe și se apără. Nu e timp de gândit. Dacă vreunul dintre ei s-ar gândi, ar fi mort.

Lupta cu sabia este predată ca tehnică de meditație și cuvântul de ordine este: „Fii clipă de clipă alături de călăuza lăuntrică, nu gândi. Lasă călăuza lăuntrică să facă totul. Nu-i permite minții să intervină." lucrul ăsta este foarte greu, pentru că mai suntem îndrumați de minte, așa am fost învățați în școală. Am pierdut contactul cu călăuza lăuntrică. Fiecare se naște cu acea călăuză lăuntrică, dar ea nu e lăsată să lucreze, să funcționeze. Este aproape paralizată, dar poate fi revigorată.

Nu poți ajunge la adevăr prin intermediul unui maestru.

Nu gândi cu capul. De fapt, nu gândi deloc. Mișcă-te fără să gândești. Încearcă asta în câteva situații. Va fi greu pentru că, din obișnuință, vei începe să gândești. Va trebui să nu gândești, ci să simți lăuntric ce vine spre minte. S-ar putea ca de multe ori să te simți derutat pentru că nu știi dacă ceea ce simți vine de la călăuza lăuntrică sau de la suprafața minții. Dar curând vei ajunge să cunoști diferența.

Când ceva vine de la călăuza internă, urcă dinspre ombilic. Îi simți căldura revărsându-se în sus dinspre ombilic. Ori de câte ori e ceva gândit de minte, e la suprafață, în cap, apoi coboară. Când călăuza internă decide, în tine începe să clocotească ceva care vine din adâncul ființei și urcă spre minte. Mintea îl recepționează, atâta tot, acel ceva nu-i al minții. El vine de dincolo – de asta mintea se sperie de el.

Încearcă lucrul ăsta în anumite situații. De exemplu, când te pierzi în pădure. Nu te gândi. Doar așază-te și închide ochii ca în meditație, fără să te gândești la nimic. Pentru că e inutil să te gândești – la ce să te gândești când nu știi? Te poți gândi numai la ceva deja cunoscut. Te-ai pierdut în pădure, n-ai hartă, n-ai pe cine să întrebi încotro s-o iei. La ce te gândești? Totuși, te gândești. De fapt, e îngrijorare, nu e gândit. Și cu cât ești mai îngrijorat, cu atât mai puțin își poate spune cuvântul călăuza lăuntrică.

Nu-ți face griji. Așază-te sub un copac și lasă gândurile deoparte. Așteaptă, nu te gândi. Iar atunci când simți că a venit un moment de negândire, ridică-te și pornește. Lasă-ți corpul să meargă încotro vrea el. Tu fii doar un martor. Nu te băga. Ai să găsești foarte ușor cărarea. Singura condiție este să nu lași mintea să se amestece.

Lucrul ăsta s-a întâmplat de multe ori. Marii savanţi spun ori de câte ori s-a făcut o mare descoperire, ea nu a fost făcută de minte ci de călăuza lăuntrică.

Când mintea e extenuată şi nu mai poate lucra, ea se retrage. În acel moment de retragere călăuza lăuntrică dă sugestii, indicii, soluţii. Cel care a câştigat Premiul Nobel pentru structura internă a celulei umane a văzut-o în vis, iar dimineaţă doar a desenat-o.

Marie Curie a aflat şi ea de acest proces al călăuzei lăuntrice şi s-a hotărât să-l încerce. O dat avea o problemă pe care voia s-o rezolve, aşa că s-a gândit: „De ce să-mi mai bat capul încercând? Ia mai bine să mă culc." A dormit bine, dar soluţia nu a venit. A fost tare nedumerită. A încercat de multe ori. Ori de câte ori avea o problemă de rezolvat se culca imediat, dar soluţia nu venea nicicum.

În primul rând, intelectul trebuie să fie supus la grele încercări până oboseşte de tot, până e complet epuizat. Numai atunci apare soluţia; altfel el continuă să funcţioneze, chiar şi în somn.

Acum savanţii spun că toate marile descoperiri sunt intuitive, nu intelectuale; altfel spus, sunt făcute de călăuza lăuntrică.

Renunţă la minte şi lasă-te în grija călăuzei lăuntrice. Vechile scripturi spun că maestrul sau guru – guru „exterior" – te poate ajuta doar ca să găseşti guru-ul lăuntric. Atâta tot. O dată ce, cu ajutorul lui, ţi-ai găsit guru-ul lăuntric, misiunea guru-ului exterior s-a încheiat.

Nu poţi ajunge la adevăr prin intermediul unui maestru; doar la maestrul interior poţi să ajungi printr-un maestru, dar după aceea, maestrul interior te va conduce la adevăr. Maestrul exterior este doar un reprezentant, un înlocuitor. El are călăuza lui internă şi o poate simţi şi pe a ta, pentru că ambele există pe aceeaşi dimensiune. Dacă eu mi-am găsit călăuza internă, pot privi în tine şi pot să-ţi simt călăuza internă. Dacă eu sunt cu adevărat un ghid pentru tine, toate îndrumările mele te vor conduce la călăuza ta lăuntrică. O dată ce ai intrat în contact cu călăuza lăuntrică, nu mai ai nevoie de mine. Acum poţi să umbli singur.

Aşa că tot ce poate să facă un gură este să te împingă în jos de la cap spre ombilic, de la raţiune la forţa intuitivă, de la mintea argumentativă la călăuza demnă de încredere. Iar călăuza lăuntrică nu e proprie numai omului, ea există şi la animale, la păsări, la copaci, la tot ce e natură. S-au descoperit multe fenomene misterioase.

De exemplu, peştoaica moare imediat ce depune icrele. Atunci peştele fertilizează icrele, după care moare şi el. Icrele rămân singure, fără mamă, fără

tată, fără părinți. Ele se maturizează. Apoi din ele apar peşti noi. Aceşti peşti nu ştiu nimic despre tată, despre mamă, nu ştiu de unde au venit ei. Dar cu toate că aceşti peşti trăiesc într-o anumită parte a mării, ei se duc în acea parte din care au venit părinții să depună icrele. Se duc către sursă. Lucrul ăsta se tot repetă. Nu există nici o comunicare între părinți şi copii, dar copiii ştiu cumva unde trebuie să meargă, şi nu greşesc niciodată. Nu pot fi induşi în eroare. S-a încercat, dar nu s-a reuşit. Ei ajung întotdeauna la sursă. Sunt dirijați de călăuza lăuntrică.

În Rusia s-au făcut experiențe cu pisici, şobolani, cu multe animale mici. O pisică a fost despărțită de puii ei, iar puii au fost înecați în mare; pisica nu ştia ce se întâmpla cu puii ei. Pe pisică au fost puse diverse instrumente care să măsoare ce se petrecea în mintea ei şi în inima ei când un pui era înecat. Când primul pui a fost înecat, mama a ştiut imediat. Ritmul bătăilor inimii i s-a întețit, a devenit agitată, şi aparatul spunea că simțea o durere puternică. Apoi, după un timp, totul a revenit la normal. Atunci a fost înecat al doilea pui. Iarăşi a apărut schimbarea. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu al treilea pui. De fiecare dată schimbările au intervenit exact în momentul în care era înecat puiul. Ce s-a întâmplat?

Savanții spun că mama are o călăuză lăuntrică, un centru de simțire lăuntrică ce este în legătură cu copiii ei, indiferent unde sunt ei. Între ea şi copiii ei există o relație telepatică. La oameni, mama nu are această capacitate prea dezvoltată. Lucrul ăsta este enigmatic, ar trebui să fie exact invers, mama umană ar trebui să simtă mai mult pentru că e mai evoluată. Însă ea nu simte, pentru că mintea a luat totul în mâinile ei, şi centrele interne sunt paralizate.

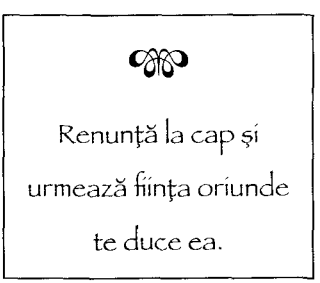

Ori de câte ori te afli într-o încurcătură şi nu ştii cum să ieşi din ea, nu te mai gândi şi lasă-te îndrumat de călăuza lăuntrică. La început îți va fi frică, te vei simți în nesiguranță. Dar curând, când de fiecare dată vei ajunge la concluzia corectă, când de fiecare dată vei ajunge la uşa potrivită, vei prinde curaj şi vei căpăta încredere.

Înțelepciunea vine din inimă, nu din intelect. Înțelepciunea vine din adâncul ființei, nu din cap.

Chiar dacă te duce la pericol, intră în pericol, pentru că asta va fi calea ta şi a dezvoltării tale. Urmează-ți călăuza lăuntrică, ai încredere în ea.

CAPITOLUL 13

Criteriul în viaţă să-ţi fie fericirea

Un om care trăieşte bazându-se pe intuiţie reuşeşte mereu? Nu, dar el e mereu fericit, fie că are succes sau nu. Iar cel care nu trăieşte intuitiv e mereu nefericit, indiferent dacă are succes sau nu. Nu succesul este criteriul în viaţă, pentru că succesul depinde de multe lucruri. Fericirea este criteriul, pentru că fericirea depinde numai de tine. S-ar putea să nu reuşeşti din cauza altor competitori. Chiar dacă lucrezi intuitiv, s-ar putea ca alţii să lucreze mai viclean, mai calculat, mai violent, mai imoral. Succesul depuinde de multe lucruri; succesul e un fenomen social. S-ar putea să nu reuşeşti!

Cine poate spune că Iisus a reuşit? Răstignirea nu-i un succes, e doar un mare eşec. Un om răstignit la doar treizeci şi trei de ani – ce fel de succes e ăsta? Nimeni nu l-a băgat în seamă. A avut ca discipoli doar câţiva ţărani, oameni fără şcoală.nu a avut poziţie, prestigiu, putere. Ce fel de succes e ăsta? Nu se poate spune că răstignirea e un succes. Însă el a fost fericita fost total fericit, chiar şi atunci când a fost răstignit. Iar cei care l-au răstignit au trăit mulţi ani dar au rămas nefericiţi. Aşa că, în realitate, cine a fost supus răstignirii? Asta e toată poanta. Cei care l-au răstignit pe Iisus, sau Iisus, care a fost răstignit? El era fericit – cum să răstigneşti extazul? Poţi să ucizi corpul, dar nu poţi ucide sufletul. Cei care l-au crucificat au trăit mult, dar viaţa lor n-a fost decât o răstignire lungă şi lentă, un şir lung de suferinţe.

Eu spun că dacă îţi urmezi călăuza internă, intuiţia, vei reuşi întotdeauna în sensul pe care îl dă lumea succesului, reuşitei. Dar vei reuşi în sensul pe care îl dă un Buddha sau un Iisus succesului. Iar acel succes se măsoară prin fericirea ta – eşti fericit, indiferent de ce se întâmplă. N-are nici o importanţă dacă lumea spune că eşti un ratat, sau că eşti o vedetă, un om de succes. Eşti fericit şi într-un caz, şi în celălalt. Dacă poţi să înţelegi că fericirea e un succes, eu spun că vei reuşi întotdeauna.

Însă pentru tine fericirea nu e un succes; succesul e altceva. Poate să fie chiar o suferință. Chiar dacă știi că o să fie suferință, tânjești după succes. Dacă vine succesul, *ești gata să suferi*. Așadar, ce e succesul pentru tine? Succesul este satisfacerea eului, nu fericirea. Tu vrei ca lumea să spună că ai reușit. S-ar putea să pierzi tot, s-ar putea să-ți pierzi sufletul, s-ar putea să-ți pierzi toată acea inocență care dă fericire, toată pacea, liniștea care te apropie de divinitate – s-ar putea să pierzi toate astea și să ajungi doar un nebun, dar lumea va spune că ești un om de succes.

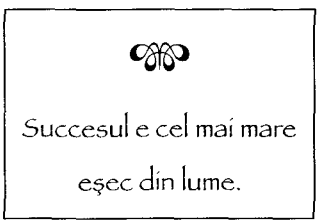

Pentru lume succesul e satisfacerea eului; pentru mine, nu. Pentru mine, succesul e să fii fericit indiferent dacă ești cunoscut sau nu, dacă s-a auzit despre tine sau trăiești în anonimat. Dacă *ești fericit*, ai reușit.

Așa că ține minte această deosebire, pentru că există mulți oamenicărora le-ar plăcea să fie intuitivi, le-ar plăcea să-și găsească ghidul lăuntric doar în scopul de a reuși în lume. Pentru ei călăuza interioară va fi o frustrare. În primul rând, n-o vor găsi. În al doilea rând, chiar dacă o vor găsi, vor fi nefericiți pentru că ținta lor e să fie recunoscuți de către lume, nu fericirea. Ei vor doar să-și satisfacă eul.

Nu urmări succesul. Succesul e cel mai mare eșec din lume. Gândește-te să fii fericit. Gândește-te clipă de clipă să fii tot mai fericit. Atunci poate să spună toată lumea că ești un ratat, dar nu ești. Ai reușit.

În ochii prietenilor, ai soției, ai societății Buddha era un ratat. El ajunsese un simplu cerșetor. Ce fel de succes e ăsta? Ar fi putut fi un mare împărat dar a ajuns un cerșetor. Evident că în ochii lumii era un ratat. În realitate însă nu era un ratat. Ar fi fost un ratat dacă ajungea împărat, pentru că atunci ar fi ratat adevărata viață. Ce a obținut el sub copacul bodhi era realul, ce a pierdut era nereal.

Cu realul vei reuși în viața lăuntrică; cu irealul ... nu știu. Dacă vrei să reușești în ceea ce nu este real, urmează drumul celor care lucrează cu viclenia, cu deșteptăciunea, cu concurența, cu invidia, cu violența. Urmează drumul lor, călăuza lăuntrică nu e de tine. Dacă vrei să câștigi ceva lumesc, nu asculta de călăuza lăuntrică.

Dar în final vei simți că deși ai cucerit întreaga lume te-ai pierdut pe tine.

Dacă te interesează ce e lumesc, călăuza internă nu-i un ghid pentru tine. Dacă te interesează dimensiunea internă a ființei, atunci călăuza internă, și numai călăuza internă, te poate ajuta.

CAPITOLUL 14

Caută poezia

Există multe lucruri care nu pot fi exprimate în limbile occidentale, pentru că abandonarea orientală a realității este fundamental diferită. Uneori se întâmplă ca același lucru să fie abordat în manieră orientală și în manieră occidentală, și concluziile să pară la suprafață similare, însă ele nu sunt. Dacă privești puțin mai adânc, vei găsi mari diferențe, nu diferențe ordinare ci diferențe extraordinare.

Chiar aseară citeam renumitul haiku al lui Basho, misticul și maestrul zen. Pentru mintea occidentală, sau pentru mintea educată în stil occidental, nu pare o poezie grozavă. Iar acum toată lumea este educată în stil oriental; în ceea ce privește educația, estul și vestul au dispărut.

Acest haiku are o poezie fantastică, dar ca să simți acea poezie trebuie să fii foarte subtil. Intelectual, ea nu poate fi înțeleasă; poate fi înțeleasă numai intuitiv. Iată haik-ul.

Când mă uit cu grijă,
Văd nazunia înflorind
Lângă tufiș!

Ei bine, în asta nu pare să fie nici o poezie. Dar să intrăm în haiku cu mai multă înțelegere, pentru că Basho e tradus în engleză; în limba lui, haiku-ul are o textură și o aromă total diferite.

Nazunia este o floare foarte banală – crește singură la marginea drumului, e o floare sălbatică. E atât de comună încât nimeni nu se uită vreodată la ea. Nu e un trandafir prețios, nu e o floare de lotus rară. E ușor să vezi frumusețea unei flori rare de lotus care plutește pe lac – o floare de lotus albastră, cum să n-o vezi? Sau un trandafir frumos, care dansează în vânt, în soare. Preț de o clipă, frumusețea lui pune stăpânire pe tine. Dar nazunia este o floare foarte banală, o floare obișnuită. Nu are nevoie de îngrijire, de grădinar; ea crește singură, oriunde. Ca să te uiți cu grijă la o nazunia e nevoie de o stare

meditativă, e nevoie de o conștiință foarte delicată; altfel, treci pe lângă ea.. Frumusețea ei nu sare în ochi, frumusețea ei e ascunsă.

Când citești prima dată acest haiku al lui Basho te gândești: „Ce e atât de important în faptul că o nazunia înflorește lângă tufiș?"

Ultima silabă din acest haiku – *kana* în japoneză – este tradusă printr-un semn de exclamație, pentru că nu avem nici un alt mod de a o traduce. Însă *kana* înseamnă „Sunt uimit!" Ei bine, de unde vine frumusețea? Vine de la nazunia? Mii de oameni au trecut pe lângă tufiș și nimeni nu s-a uitat măcar la această floare mică. Basho, însă, este robit de frumusețea ei. Ce s-a întâmplat? De ce frumusețea acestei flori îl transportă în altă lume?

De fapt, nu e meritul nazuniei, altfel ea ar fi atras privirile tuturor. Aici e vorba de intuiția lui Basho, de inima lui deschisă, de viziunea lui plină de înțelegere, de starea lui meditativă. Meditația este alchimie, ea poate să transforme metalul prost în aur, poate să transforme o nazunie într-o floare de lotus.

Când mă uit cu grijă...

Cu grijă înseamnă atent, cu conștiința trează, cu iubire, meditativ. Înțelesul de bază este meditativ. Și ce înseamnă când te uiți la ceva meditativ? Înseamnă că privești fără minte, fără ca cerul conștiinței să-ți fie înnourat de gânduri, fără amintiri, fără dorințe... fără absolut nimic.

Când privești într-o astfel de stare de non-minte, chiar și o floare de nazunia te transportă în altă lume; ea devine o floare de lotus a paradisului, nu mai aparține pământului; extraordinarul este găsit în ordinar. Gautham Buddha numește acest lucru (gândirea extraordinarului în ordinar) *tathata.*

Haiku-ul lui Basho este un haiku al *tathata.* Dacă Bosho a putut găsi atâta frumusețe în nazunia, o floare comună, ordinară, Bosho poate să fie un Buddha, căci numai un buddha găsește extraordinarul în ordinar.

Când mă uit cu grijă, văd nazunia înflorind lângă tufiș!

Un haiku face doar aluzie, haiku-ul doar indică – și într-un mod indirect.

O situație asemănătoare se întâlnește într-o renumită poezie a lui Tennyson. Compararea acestor două poezii scoate în evidență niște lucruri importante. Basho reprezintă intuiția, Tennyson reprezintă intelectul. Basho reprezintă Orientul, Tennyson reprezintă Occidentul. Basho reprezintă meditația, Tennyson reprezintă mintea. Poeziile par asemănătoare, ba pe alocuri poezia lui Tennyson s-ar putea să pară „mai poetică", pentru că este directă.

Floare din zidul crăpat
Te culeg din crăpături
Te țin aici, în mâna mea, cu tot cu rădăcină,
Floare mică – dacă aș putea înțelege
Ce ești, cu rădăcină cu tot, toată,
Aș ști ce e Dumnezeu și ce e om.

O poezie frumoasă, dar nu se compară cu cea a lui Basho. Să vedem prin ce se deosebește Tennyson de Basho.

Floare din zidul crăpat, te culeg din crăpături...

Basho doar se uită la floare, nu o culege. Basho e o conștientizare pasivă; Tennyson e activ, violent. De fapt, dacă floarea chiar te impresionează, nu o culegi. Dacă floarea ți-a ajuns la inimă, cum s-o smulgi? Să o culegi înseamnă să o distrugi, să o omori – e crimă! Nimeni nu s-a gândit la poezia lui Tennyson ca la o crimă, dar este crimă. Cum poți să distrugi ceva atât de frumos?

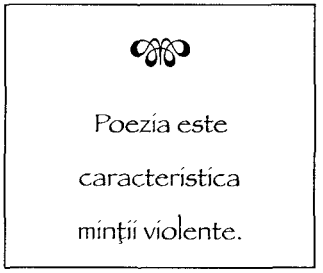

Dar mintea noastră așa funcționează; ea e distrugătoare. Ea vrea să posede, iar posesia este posibilă numai prin distrugere.

Ține minte – ori de câte ori posezi ceva sau pe cineva, distrugi acel ceva sau pe acel cineva. Posezi o femeie? – o distrugi, îi distrugi frumusețea, sufletul. Posezi un bărbat? – el nu mai e o ființă umană, l-ai redus la un obiect de uz curent.

Basho privește „cu grijă" – doar privește, nici măcar nu se uită concentrat. El doar privește, blând, feminin, de pareă i-ar fi frieă să nu-i facă rău nazuniei.

Tennyson o smulge din crăpături și spune:

Te țin aici, în mâna mea, cu rădăcină cu tot, toată...

El rămâne separat. Cel care observă și lucrul observat nu se contopesc, nu fuzionează, nu se întâlnesc. Nu e o relație amoroasă. Tennyson atacă floarea, o smulge cu rădăcină cu tot, o ține în mână.

Mintea se simte bine ori de câte ori posedă, ori de câte ori deține controlul. Starea meditativă a conștiinței nu e interesată de a poseda. Poezia este caracteristica minții violente.

Și el spune: *Floare mică* – floarea rămâne mică, el rămâne pe un piedestal înalt. El e om, mare intelectual, mare poet.

Pentru Osho nu se pune problema comparației. El nu spune nimic despre sine, de parcă n-ar fi. Observatorul nu există. Basho e doar uimit de frumusețea florii care înflorește lângă tufiș. El e posedat de floare, nu o posedă. El capitulează total în fața frumuseții florii, în fața frumuseții momentului.

Tennyson spune: *Floare mică – dacă aș putea să înțeleg...*

Această obsesie de a înțelege! Aprecierea nu e de ajuns, iubirea nu e de ajuns; trebuie neapărat să înțeleagă, pentru a ajunge să știe. Dacă nu ajunge la cunoaștere, Tennyson nu se simte bine. Floarea a devenit un semn de întrebare. Pentru Tennyson e un semn de întrebare, pentru Basho e un semn de exclamație.

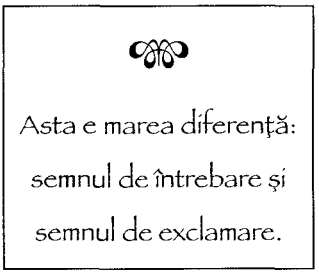

Asta e marea diferență: semnul de întrebare și semnul de exclamare.

Pentru Basho iubirea e de ajuns. Iubirea e înțelegere. Ce poate fi mai înțelegător? Dar se pare că Tennyson nu știe nimic despre iubire. El e prezent în poezie cu mintea, care ține morțiș să cunoască, să înțeleagă.

Dacă aș putea înțelege ce ești, cu rădăcină cu tot, toată...

Mintea este vicios perfecționistă. Nimic nu poate fi lăsat necunoscut, nimic nu are voie să rămână necunoscut, misterios. Floarea trebuie înțeleasă *cu rădăcină cu tot, toată*. Dacă mintea nu cunoaște totul, ea continuă să se teamă, pentru că cunoașterea dă putere. Dacă ceva e misterios, ți-e frică, pentru că misterul nu poate fi controlat. Și cine știe ce se ascunde în spatele misterului? Poate un dușman, poate o primejdie... Cine știe ce ți se poate întâmpla? Înainte să faci ceva, trebuie să înțelegi, să cunoști. Nimic nu trebuie lăsat să fie misterios.

Dar atunci toată poezia dispare, toată iubirea dispare, tot misterul dispare, toată minunea dispare. Totul e cunoscut, nimic nu e de valoare. Totul e cunoscut, nimic nu merită. Nimic n-are sens în viață, nimic nu e important în viață.

Aici e un paradox. Mai întâi mintea spune „cunoaște totul!", iar după ce cunoști, tot ea spune „Nimic n-are sens în viață."

Ai distrus sensul, iar acum tânjeşti după sens. Mintea e foarte distructivă. Ea insistă să cunoască totul, nu poate să lase să existe o a treia categorie, incognoscibilul. Iar în ingocnoscibil se află semnificaţia vieţii.

Toate marile valori, tot ce e cu adevărat important, tot ce face ca viaţa să merite să fie trăită, fac parte din cea de a treia categorie: incognoscibilul. Incognoscibilul este alt nume al lui Dumnezeu, alt nume al misterului şi al miraculosului. Fără el inima nu se poate minuna, şi atunci inima nu mai e deloc inimă. Atunci păsărelele continuă să cânte dar tu rămâi rece, indiferent, inima ta nu se înduioşează, pentru că tu cunoşti explicaţia.

Copacii sunt verzi, dar verdeaţa lor te face să dansezi, să cânţi. Nu declanşează în fiinţa ta poezie, pentru că tu ştii că tu ştii că verdeaţa copacilor se datorează clorofilei. Aşa că n-a rămas nici o poezie. Acolo unde există explicaţie, poezia dispare. Iar toate explicaţiile au caracter utilitar, ele nu sunt fundamentale.

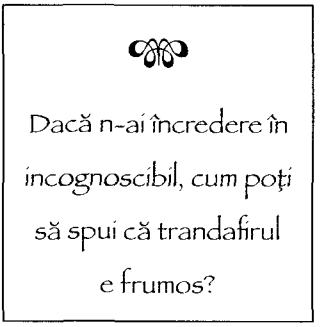

Dacă n-ai încredere în incognoscibil, cum poţi să spui că trandafirul e frumos? Unde e frumuseţea? Ea nu e un compus chimic al trandafirului. Poţi să analizezi trandafirul, dar n-ai să găseşti nici o frumuseţe în el. Dacă nu crezi în incognoscibil, poţi să faci autopsia unui om, dar n-ai să găseşti nici un suflet. Şi poţi să continui să-l cauţi pe Dumnezeu, dar n-ai săl găseşti nicăieri, pentru că el este peste tot. Mintea n-o să-l găsească, pentru că mintea ar vrea ca el să fie un obiect iar dumnezeu nu este un obiect.

Dumnezeu e un freamăt. Dacă eşti acordat la sunetul silenţios al existenţei, dacă eşti acordat la ceea ce misticii indieni au numit *anahat* – muzica supremă a existenţei – dacă eşti acordat la ceea ce este misterios, atunci ştii că *numai* Dumnezeu există, nimic altceva. Atunci Dumnezeu e sinonim cu existenţa.

Însă lucrurile astea nu pot fi înţelese, lucrurile astea nu pot fi reduse la cunoaştere, şi aici ratează Tennyson toată poanta. El spune:

Floare mică – dacă aş putea înţelege ce eşti, cu rădăcină cu tot, toată, aş şti ce e Dumnezeu şi ce e om.

Numai „dar" şi „dacă".

Basho *ştie* ce e Dumnezeu şi ce e om în acel semn al exclamării – *Kana*. Sunt uimit, sunt surprins... *nazunia înflorind lângă tufiş!"*

Poate să fie o noapte cu lună plină, sau poate să fie dimineața devreme – eu chiar îl văd pe Basho stând la marginea drumului, fără să se miște, de parcă i s-a oprit și respirația. O nazunia... și atât de frumoasă! Trecutul a dispărut, viitorul a dispărut. În mintea lui nu mai există întrebări, ci doar uimire pură. Basho a devenit copil. Ochii aceia inocenți, de copil, se uită cu grijă, cu iubire la o nazunia. Iar în acea iubire, în acea grijă există un cu totul alt gen de înțelegere – nu intelectuală, nu analitică. Tennyson intelectualizează întregul fenomen și îi distruge frumusețea.

Tennyson reprezintă Occidentul, Basho reprezintă Orientul. Tennyson reprezintă mintea masculină, Basho reprezintă mintea feminină. Tennyson reprezintă mintea, Basho reprezintă non-mintea.

Viitor fără destinație

Distincția este foarte subtilă, dar e aceeași distincție care există între minte și inimă, între logică și iubire, sau, și mai potrivit, între proză și poezie. Destinația este un lucru precis; direcția este intuitivă. Destinația este ceva în afara ta. Direcția poți s-o simți, nu poți s-o cunoști. Destinația poți s-o cunoști, nu poți s-o simți. Destinația e în viitor. O dată decisă, începi să-ți manipulezi viața către ea.

Cum poți să decizi viitorul? Cine ești tu ca să decizi necunoscutul? Cum poți să stabilești viitorul? Viitorul e ceea ce nu cunoști încă. Viitorul e deschis tuturor posibilităților. Stabilind o destinație, viitorul nu mai e viitor, pentru că nu mai e deschis. Acum ai ales o alternativă din multe altele, pentru că atunci când toate alternativele erau deschise există viitor. Acum toate alternativele au căzut, numai una a fost aleasă. Nu mai e viitor, e trecut.

Atunci când hotărăști o destinație, trecutul e cel care hotărăște. Experiența trecută hotărăște, cunoștințele din trecut hotărăsc. Tu ucizi viitorul, căci îți tot repeți trecutul, poate puțin modificat, poate puțin schimbat ici și colo, după cum îți convine. Și devii mort, începi să funcționezi ca un mecanism.

Direcția e ceva viu, aparține momentului. Ea nu știe nimic despre viitor, nu știe nimic despre trecut, ea pulsează aici și acum. Iar din acest moment care pulsează se naște momentul următor. Nu printr-o decizie a ta, ci pentru că trăiești acest moment, îl trăiești total, îl iubești total. Din această totalitate se naște momentul următor. El o să-ți dea o direcție. Acea direcție nu e dată de tine, nu e impusă de tine; ea e spontană.

Tu nu poți să decizi direcția, poți doar să trăiești acest moment pe care îl ai la dispoziție. Trăindu-l, apare direcția.

Destinația se stabilește de către minte; direcția se câștigă prin trăire., Destinația e logică. Unul vrea să fie director, altul vrea să fie îngrijitor, unul vrea să fie bogat, renumit – toate astea sunt destinații. Direcția este dată de trăirea totală a momentului cu profunda neîncredere că viața va hotărî? Din această totalitate începe să prindă contur viitorul, dar acest contur nu este dat de tine, acest contur e câștigat de tine.

Un maestru zen, Rinzai, era pe patul de moarte. Cineva i-a spus: „Maestre, după plecarea ta, oamenii ne vor întreba care a fost învățătura ta esențială? Ai spus multe lucruri, ai vorbit despre multe, ne va fi greu să condensăm tot ce ai spus... Te rugăm ca înainte de plecare să condensezi tu însuți într-o singură frază întreaga ta învățătură, ca s-o putem s-o transmitem celor interesați de ea."

Rinzai a deschis ochii și a scos un răcnet puternic, un răcnet de leu! Toți discipolii săi au fost șocați. Nu le venea să creadă că acest muribund putea să aibă atâta energie. Nu se așteptau la asta. Și în timp ce ei erau interzișI, cu mintea oprită în loc, Rinzai a spus „Asta e!", a închis ochii și a murit.

Asta e...

Acest moment, acest moment de tăcere, acest moment necorupt de gânduri, această tăcere care înconjura această uimire, acest ultim răcnet de leu în fața morții – asta e.

Da, direcția vine din trăirea acestui moment. Nu e ceva pe care să-l plănuiești; poți doar să-l simți. De asta eu spun că seamănă mai mult cu poezia, nu cu proza; seamănă mai mult cu iubirea, nu cu logica; mai mult cu arta, nu cu știința. Și asta e frumusețea ei – e ezitantă, la fel ca o picătură de rouă pe un fir de iarbă, care alunecă neștiind unde, neștiind de ce.

Direcția este foarte subtilă, delicată, fragilă.

Destinația aparține eului; direcția aparține vieții, ființei.

Ca să te muți în lumea direcției este nevoie de încredere nețărmurită, pentru că te miști în nesiguranță, te miști în întuneric. Dar întunericul are ceva palpitant în el – fără hartă, fără călăuză, te miști în necunoscut. Fiecare pas e o descoperire, și nu doar o descoperire a lumii exterioare. Concomitent, descoperi și în tine ceva. Și pe măsură ce descoperi tot mai multe lumi necunoscute, te descoperi și pe tine. Fiecare descoperire este și o descoperire lăuntrică.

Eu n-am să-ți dau o destinație. Eu pot să-ți dau doar o direcție – trează, pulsând de viață și de necunoscut, mereu surprinzătoare, imprevizibilă. Eu n-am să-ți dau o hartă. Pot să-ți dau doar o mare pasiune de a descoperi.

Da, nu ai nevoie de hartă; ai nevoie de o mare pasiune, de o mare dorință de a descoperi. După aceea te las singur. După aceea mergi singur mai departe. Mișcă-te în imensitate, în infinit, și învață, treptat, să ai încredere. Lasă-te în mâinile vieții. Cel care are încredere, cel care e cuprins de emoție chiar și în fața morții, numai el poate să scoată un răcnet de leu. Căci el știe că nimic nu moare. El poate să spună chiar în clipa morții „Asta e!"

Pentru că în fiecare moment, asta e. Poate să fie viață, poate să fie moarte; poate să fie succes, poate să fie eșec; poate să fie fericire, poate să fie nefericire.

În fiecare moment... asta e.

Cuprins

Cuvânt înainte 5

PARTEA I – HĂRȚI

CAPITOLUL 1 Cap, inimă și ființă 11
CAPITOLUL 2 Trecutul, prezentul și viitorul 15
CAPITOLUL 3 Trei trepte ale unei scări 21

PARTEA a II-a – BARIERE PENTRU CUNOAȘTERE

CAPITOLUL 4 Cunoașterea 37
CAPITOLUL 5 Intelectul 45
CAPITOLUL 6 Imaginația 49
CAPITOLUL 7 Politica 57

PARTEA a III-a – STRATEGII

CAPITOLUL 8 Curăță ceapa 71
Simțurile fizice • Condiționarea • Raționarea • Sentimentalismul • Reprimarea • Intuiția coruptă
CAPITOLUL 9 Cele două părți ale minții 85
CAPITOLUL 10 Treci de la gândire la simțire 99
CAPITOLUL 11 Destinde-te 107
CAPITOLUL 12 Găsește călăuza lăuntrică 111
CAPITOLUL 13 Criteriul în viață să-ți fie fericirea 115
CAPITOLUL 13 Caută poezia 117

Viitor fără destinație 123